nous horitzons

N. 62 Abril 80

EN LA MORT DE GIULIA ADINOLFI:

EL MOVIMENT DE LES DONES I SOBRE MERCÈ RODOREDA

LLUÏSA VIVES (GIULIA ADINOLFI)

NO ALINEAMENT, PERÒ QUIN?

FIDEL CASTRO I BORIS MÁJER

TREBALLADORS I GESTIÓ DE LA SEGURETAT SOCIAL

PERE M. COMAS

EL FILM CATASTRÒFIC: FICCIÓ DE CRISI

IGNASI RAMONET

La calle no calla

Per estar informat.
Per poder opinar.
Per saber què fa el president.
Per que diu el Reventós
Per saber què pensa el Guti...
Cada setmana : LA CALLE
Cada dijous al quiosc

LA CALLE
la primera a
l'esquerra

Director periodista:
Andreu Claret
Director responsable:
Joaquim Sempere
Consell de redacció:
Roser Argemí
Pau Bordonava
Jordi Borja
Francesc de Carreras
Andreu Claret
Leandre Colomer
Joan Gay
Joaquim Horta
Antoni Luchetti
Oriol Ramis
Ignasi Riera
Antoni Segarra
Joaquim Sempere
Laura Tremosa
Francesc Vallverdú
Jordi Vives
Consell assessor:
Pere Ardiaca
Ricard Boix
Maria Dolors Calvet
Alfons Carles Comín
Xavier Folch
Josep Lluís López Bulla
Joan Ramos
Rafael Ribó
Enric Solé
Jordi Solé Tura
Secretària de redacció i producció:
Marina Curià
Disseny:
Josep Lluís Gàllego
Edita:
PSUC
Redacció i administració:
Vallespir, 171, baixos,
Barcelona-14
Tel. 321 21 54
Producció:
Fotografía Ind. Rodríguez
Gran Vial, 9
Montornès del Vallès
(Barcelona)
Preu de l'exemplar:
125 ptes.
Subscripció: Espanya:
5 números: 625 ptes.
10 números: 1.250 ptes.
Estranger:
5 números: 1.000 ptes.
10 números: 2.000 ptes.
Publicació mensual

Dipòsit Legal: 37.808

nous horitzons

Núm. 62 - Abril de 1980

2 El moment
Atocha i el feixisme que no para
Joaquim Sempere

4 Els treballs i els dies
L'Honorable senyor Esteve i els anticonceptius
Serrallonga

4 De mes a mes
Sentit de la cultura catalana
Francesc Vallverdú

5 **En la mort de Giulia Adinolfi**
Maria Dolors Folch

6 **Per un plantejament democràtic de la lluita de les dones**
Giulia Adinolfi

12 **«La meva Cristina i altres contes» dins l'obra de Mercè Rodoreda**
Giulia Adinolfi
Presentació: Carme Arnau

No alineament, però quin?

18 **Discurs de Fidel Castro a l'Havana (extracte)**

24 **Arrels de l'autogestió i del no-alineament**
Boris Majer

28 **Els treballadors i la gestió de la Seguretat Social**
Pere M. Comas i Miralles

31 **L'Homosexualitat, una conducta sexual**
Joan Boada i Grau

35 La cultura
El film catastròfic i ficció de crisi
Ignasi Ramonet

La història
Els dos primers congressos de la Internacional Comunista

39 Cronologia

40 **Preparatius per al I Congrés de la Internacional Comunista**
Hana Mejdrová

42 **Els límits de la III Internacional: problemática del II Congrés**
Milõs Hájek

Atocha i el

El procés d'Atocha ha commogut l'opinió pública espanyola. L'arrogància provocativa amb què s'han comportat els acusats ha ferit qualsevol persona decent. Uns individus s'han enorgullit davant de tot el país d'haver participat, directament o indirectament, en un carnatge sagnant contra persones indefenses, i han fet burla de les acusacions i els supervivents. Un jove espectador del procés ha insultat unes persones mortes, qualificant-les de **«cerdos»**, pel sol fet de professar unes idees polítiques. Elements amb banderes espanyoles a la solapa han agredit físicament i verbalment alguns dels assistents al judici, davant de l'actitud passiva dels agents de la força pública que havien de mantenir l'ordre. Tot aquest espectacle ignominiós ens ha fet reviure imatges d'un passat que hauria d'estar ben enterrat: un dolorós passat de violència feixista prepotent i impune.

Malauradament, això no és un fet aïllat. Uns dies abans havia estat assassinada a sang freda la jove Yolanda González per membres reconeguts de Fuerza Nueva, i anteriorment havia caigut Vicente Cuervo sota les bales de pistolers del pseudo-sindicat Frente Nacional del Trabajo, lligat a Fuerza Nueva.

Hi ha dos aspectes a considerar.

El primer és el paper doble de Fuerza Nueva, com a partit que pretén acatar la Constitució i la llei, però que en el fons continua perseguint els seus fins principalment a través de la subversió violenta per part de minories armades i de l'intent d'utilització anticonstitucional de la força pública. Blas Piñar defensa sense vergonya, a les Corts, els règims llatinoamericans de dictadura terrorista, acusant les ambaixades espanyoles de ser centres de subversió en aquells països. I pretén diferenciar entre Fuerza Nueva com a partit i les actuacions individuals de membres aïllats del seu partit, com en el cas de l'assassinat de Yolanda; però, per què Fuerza Nueva no ha sancionat ni expulsat els assassins? D'altres formacions polítiques i d'altres diputats segurament haguessin ja estat víctimes de persecucions judicials i d'agressions de tota mena per motius molt més lleus; si a Fuerza Nueva i a Blas Piñar se'ls tolera calúmnies al govern i al cos diplomàtic (on són les proves de les acusacions?) i incitació i complicitat amb el crim, quina força i quin respecte podrà merèixer aquesta democràcia?

El segon aspecte a considerar és el dels lligams entre la ultradreta i els aparells repressius de l'Estat. És ben cert que, a poc a poc, es fan passes endavant. La ràpida detenció dels assassins de Yolanda, obra del comissari Francisco de Asís Pastor (que havia detingut anteriorment els acusats d'Atocha i els de la cafeteria California), mostra que comencem a tenir funcionaris de policia amb eficiència professional i respecte a les llibertats cíviques. La celebració recent del Congrés constituent de la Unió Sindical de Policies —malgrat les resistències que ha trobat— va en el mateix sentit. La mateixa intervenció del ministre Ibáñez Freire a la comissió d'Interior del Congrés el 21 de febrer respira una atmosfera més positiva que les anteriors (tot i que no han estat fets públics tots els noms coneguts dels implicats en l'assassinat de Yolanda i un dels culpables, Hellín, ha estat deixat en llibertat pel jutge).

Però aquests indicis —no ens enganyem— són poca cosa comparats amb el gravíssim problema que hipoteca l'actual democràcia: el pes que encara tenen en els aparells repressius els elements ultradretans. Les vinculacions de funcionaris de diversos cossos policíacs amb els grups ultres; les pressions contra els elements més sans i demòcrates, tals com el General Gutiérrez Mellado o el comissari Pastor; la presència d'agents torturadors sota el franquisme —com Conesa i «Billy el Niño»— en llocs de responsabilitat de la policia; la tolerància de certs

Joaquim Sempere

feixisme que no para

policies davant de les agressions ultres (per exemple, en el judici d'Atocha); els discursos antidemocràtics i anticonstitucionals de generals de l'exèrcit en actes oficials; els constants i periòdics sorolls de cops d'estat que sempre romanen inexplicats i impunes, són elements prou inquietants per despertar l'atenció i la iniciativa de totes les forces sincerament interessades en la democràcia en aquest país.

El terrorisme de dreta es vol justificar amb dos ordres de pretexts. El primer és dir que Espanya cau en mans dels «rojos» i «separatistes». Aquest pretext no té absolutament cap base; equival, simplement, a negar la seva voluntat a tot el país (amb sarcasme, a més, perquè com és possible de dir que Espanya cau en mans dels «rojos-separatistes» en una situació tan lamentable per als treballadors i les autonomies?). El segon pretext és el terrorisme de sentit contrari. Aquí cal fer algunes precisions: 1) no hi ha terrorisme d'esquerra; mentre no s'aclareixi realment què s'amaga darrera el famós «GRAPO», tothom podrà legítimament dubtar de la identitat i de la significació política d'aquest misteriós grup, tan fàcilment colpejat per Conesa i els seus xicots, i tan fàcilment «evadible» de les presons; 2) l'únic terrorisme existent en sentit contrari a la ultradreta és el d'ETA; però aquest va íntimament lligat a la manera insensible i brutal amb què s'ha tractat el problema nacional basc. Estem, en aquest tema, davant d'un peix que es mossega la cua: Si no s'avança en el procés autonòmic, hi haurà motius perquè es mantingui el suport popular que sens dubte té ETA a Euskadi. Però el procés autonòmic no avança perquè la dreta reaccionària espanyola —que ha fet des de fa dècades de la unitat espanyola una bandera irracionalment apassionada— continua tenint molta influència en l'aparell d'Estat i condiciona estretament la política espanyola. Resultat: el reaccionarisme centralista alimenta ETA i ETA alimenta l'ultrafeixisme. Si no es troba la manera de sortir d'aquest cercle infernal, podrirà la democràcia espanyola.

Els comunistes hem denunciat enèrgicament tots dos terrorismes, i ho continuem fent. Tot i reconeixent que el d'ETA persegueix objectius més justificables que els de la ultradreta, i tot i admetent que de vegades ha aconseguit alguns resultats (a quin preu, però!), no el podem acceptar de cap manera perquè instaura la guerra civil com a mètode polític, perquè degrada el clima de convivència, perquè usurpa de les masses populars el protagonisme polític col.locant-lo en mans de minories armades. Tampoc no es pot minimitzar el perill que representen els grups ultrafeixistes amb l'argument segons el qual «al gran capital nacional i internacional, avui no li interessa un nou franquisme»; avui potser no, però i demà?; i a més, la pressió ultradretana és un pretext per immobilitzar l'esquerra, per posar-la a remolc de qualsevol iniciativa conservadora.

L'aïllament i derrota de la ultradreta i la transformació democràtica ràpida de l'aparell estatal són avui objectius de primeríssim ordre polític. Són dos objectius inseparables, i inseparables també de la resolució dels grans problemes que avui pesen sobre la democràcia espanyola, començant pel terrorisme i per la negativa rotunda del govern d'UCD d'avançar cap a l'Estat de les autonomies (peça clau de la convivència democràtica i pacífica en aquest país). L'esquerra ha de mobilitzar el país, l'opinió, a fi de crear el clima que obligui a avançar de veritat cap a una transformació democràtica de l'estat. Ha de mantenir viu i vigilant el sentiment antifranquista i antifeixista, perquè una cosa és l'esperit de revenja i l'altra la legítima vigilància per impedir que al nostre país pugui repetir-se l'aventura feixista, que tan cara hem hagut de pagar. El procés d'Atocha ho replanteja amb una urgència inexcusable.●

Serrallonga

L'Honorable senyor Esteve i els anticonceptius

Pel que sembla, fer la guerra a l'embaràs no desitjat no és una cosa... honorable. Parlar de «la pastilla», del dispositiu intrauterí, del diafragma o del preservatiu... ¡ecs!, d'aquestes coses no se'n parla en públic, ves, quina brutícia, i ¡a on aniríem a parar!

L'honorable president ha paralitzat la campanya de la Conselleria de Sanitat destinada a informar la població sobre anticonceptius. Al moment d'escriure aquestes ratlles el Consell encara no s'ha reunit i no sabem com acabarà la història. Només sabem com ha començat: malament. I se'ns ha posat la pell de gallina.

Nosaltres que ens havíem pensat que Catalunya era tan moderna, tan europea, tan «progre», i de sobte una bafarada de resclosit ha emplenat l'ambient. Ens havíem cregut que ja teníem gairebé «la Catalunya nova», i vet aquí que treu l'orella la Catalunya del senyor Esteve, i amb ferums de sagristia. ¿Què passa doncs? ¿És que l'avenç conservador expressat en les eleccions ha de portar tan lluny? Potser alguns s'han pensat que amb els resultats electorals s'han acabat les fantasies progressistes. Fora els somnis perillosos, les utopies extravagants, el socialisme. ¡Visca la tradició i l'ordre etern, visca la ignorància!

Esperem que les coses no vagin tan lluny, que tot plegat sigui un lapsus gerontocràtic. ¿O no? El senyor Pujol, que serà un senyor molt influent en el pròxim futur, ens havia ofert Suècia com a model. Esperem que a l'hora de votar —i de decidir— sobre anticonceptius, Jordi Pujol se'n recordi, de Suècia. ¿O potser la Suècia pujolista serà una Suècia retallada, autoritzada per a tots els públics, sense excessos ni porqueries? ¿Una Suècia del senyor Esteve?

Fa anys que en Jordi Pujol, tot fent país, havia començat a moralitzar-lo. Quan va adquirir la revista **Destino** va impedir l'exhibició d'alguna dona amb bikini. A més de moralitzar el país, el va occidentalitzar, acomiadant rojos i comunistes de l'Enciclopèdia Catalana i de **Destino**. Durant la campanya electoral ha promès netejar de comunistes l'administració, la universitat i els mitjans de comunicació. ¡Un «home fort», aquest Jordi Pujol!

En canvi, no sé (perdoneu la ignorància) si va dir alguna cosa d'anticonceptius. El que va dir és que no venia a dividir Catalunya. Li haurem de recordar —a ell i a tothom— que una manera de dividir Catalunya és dividir-la entre les dones ben informades, ginecològicament ben ateses (¡moltes de les quals voten la dreta!), i les mal informades, les carregades involuntàriament de fills, les que no reben cap ajut per a tenir una vida sexualment sana, etc. Esperem que ho comprengui; que comprengui que no es pot modernitzar un país i fer-lo lliure mantenint la ignorància de la gent. I si no ho comprèn, ja ens encarregarem de cridar-ho ben fort.●

de mes a mes

Francesc Vallverdú

Sentit de la cultura catalana

Confesso que em neguiteja la vaguetat amb què ens solem referir a la cultura catalana. Molt sovint col.loquem l'expressió en els nostres discursos o en els nostres escrits reivindicatius com una mena de talismà per santificar-los: l'oient o el lector ja ens entén, no cal entretenir-s'hi. Tanmateix, ens entén de debò? Perquè, si ens posem a burxar, aquesta «cultura catalana» es concreta a tot estirar en festes populars, en tradicions, en sardanes, és a dir, en folklore. No vull pas dir que això m'hi sobri, al contrari. Però és evident que ens movem dins uns límits massa restrictius, fins i tot anacrònics. Sóc conscient del fet que, no essent el nostre país ben bé «normal», no podem satisfer-nos amb el recurs més senzill, més comprensiu: cultura catalana —caldria dir— són totes les manifestacions culturals que es produeixen a Catalunya i als Països Catalans. I adverteixo que, si m'obligaven a triar, jo em quedaria amb aquesta definició, perquè la «cultura tradicional», fins la més engrescadora intellectualment, com ho podia ser la dels anys 30, ha esdevingut això, una cultura «històrica».

Potser la concepció més vàlida de cultura catalana, com de qualsevol altra cultura nacional, es basa en una ordenació concèntrica i «jerarquitzada» d'informacions, referències, idees. Des d'aquesta perspectiva, ser **culturalment** català només significa això: adonar-te de l'existència d'uns **cercles** de referències de tota mena (geogràfiques, històriques, socials, polítiques, artístiques, literàries... i també folklòriques). Els primers cercles són ocupats per les referències més immediates, i la llengua hi té un pes determinat (ciutat, comarca, Catalunya, Països Catalans); els cercles següents comprenen la península i els seus diferents pobles; després vénen els altres cercles: l'Europa meridional, la resta d'Europa, el món occidental, la resta del món. Com que aquesta concentricitat és determinada per la llunyania física, els últims cercles són més difusos i a vegades s'imbriquen (de fet, els USA no són al mateix nivell d'Europa?). Ara: sembla clar que només el pes de les referències dels primers cercles determina l'existència o no de la cultura catalana. Si parlant d'una plana d'origen al.luviònic pensem en l'Empordà, si referint-nos al comerç marítim medieval recordem els Consolats de Mar, si posant exemples de poesia metafísica no oblidem Ausiàs March o Espriu, si discutint sobre lluites pageses tenim en compte els rabassaires o la Unió de Pagesos, si contemplant una finestra antiga la relacionem amb el gòtic o el modernisme, aleshores donem sentit a la cultura catalana. No es tracta de limitar el nostre interès a això, naturalment, perquè si no ens obríem als altres cercles ens asfixiaríem. Però l'única manera de passar-hi, d'esdevenir humanament ric, és arrelant-nos amb sentit crític i creador a la realitat més immediata.●

EN LA MORT DE GIULIA ADINOLFI

Maria Dolors Folch

E port al cor sens fum continu foc
Ausias March

El 21 de febrer va morir a Barcelona Giulia Adinolfi. Havia arribat a Barcelona des de Nàpols a començaments dels anys cinquanta com a jove i brillant hispanista que venia aquí per fer un treball d'investigació sobre el pensament espanyol al segle XVIII. El seu impressionant bagatge cultural, però sobretot el rigor i la profunditat dels seus treballs, la varen destacar tot seguit: anys després, el doctor Rubió recordava encara la impressió que li havien produït els solidíssims coneixements i l'autenticitat de la passió intel.lectual de «la senyoreta Adinolfi».

Ja aleshores tenia publicats alguns articles importants sobre **La Celestina** i sobre Cadalso i dedicà aquests primers anys a treballar sobre Antoni de Capmany i el pensament espanyol al segle de la Il.lustració (1).

El seu matrimoni l'any 57 amb Manuel Sacristán, intel.lectual marxista, militant comunista actiu i conegut públicament com a tal, va ser decisiu en la vida de Giulia, comunista ella mateixa i militant activa en el PCI des del 1945. Els anys següents van quedar marcats per la urgència de la lluita quotidiana, la duresa de la repressió i l'implacable tancament de tota sortida acadèmica: pocs són els escrits que ens queden de Giulia durant aquells anys, per altra banda fecunds i rics per a ella en tots els terrenys. Part de la seva activitat fou absorbida per la creació dels primers grups feministes i, malgrat que el seu nom no apareixia mai enlloc, fou l'ànima del moviment de dones democràtiques (2). Encara avui, els seus articles sobre feminisme, apareguts un d'ells a **Nous Horitzons** (i reproduït avui en aquesta revista) i l'altre a **mientras tanto** (3), es troben entre les aportacions més riques i coherents fetes al moviment feminista. Els anys 60 participà al Consell de Redacció de **Nous Horitzons** en la seva etapa millor, al costat de Manuel Sacristán, Josep Fontana i Francesc Vallverdú entre altres. Va prosseguir durant aquests anys la seva feina d'investigació si bé tot el seu treball ha quedat malauradament inèdit i en part inacabat, i, aquests últims temps, greument malalta ja, havia iniciat amb passió l'estudi sobre el procés incoat al segle XVI per la Inquisició a la beata María de Cazalla, acusada d'il.luminisme, rastrejant en aquest procés l'aparició d'un conjunt de valors femenins netament oposats als valors dominants en el món mascle dels seus inquisidors. Des de l'any 68 va iniciar una activitat docent que acabà portant-la a la Universitat, que havia d'absorbir el més important del seu temps i que anava acompanyada d'una participació activa en el moviment universitari d'aquells anys.

La projecció pública de Giulia va quedar doncs molt espaiada al llarg dels anys, però la seva influència fou molt important sobre el grup d'intel.lectuals comunistes dels anys 60 i sobre els estudiants universitaris dels anys 70.

La primera cosa que impressionava d'ella era la seva vivesa, el seu continu estar alerta, pendent sempre de tot i de tothom. Vivesa produïda sobretot per una tensió interna mai no reduïda, autèntica vitalitat psíquica, fruit d'una sensibilitat extraordinària.

Profundament humanista, Giulia creia que la voluntat era una component bàsica del destí individual. I, com totes les seves restants qualitats psíquiques, la seva era una voluntat educada i cultivada. Rigorosa en extrem, coherent sempre, es tractava a ella mateixa amb la màxima exigència i d'aquí en sortia el seu sòlid equilibri i el seu interès viu i comprensiu per tota trajectòria personal que intentés viure de forma coherent amb els propis plantejaments.

En aquell món dels anys 60, trastocat per urgències genèriques que ho deformaven tot, on les misèries personals quedaven sovint disfressades sota grandiloqüents plantejaments fets en nom de la Història, Giulia portava sempre la batalla en un doble front: el seu propòsit fou el de lluitar alhora per la transformació global de la societat en tots els camps al seu abast i per la traducció d'aquests valors al terreny de la vivència individual de cada dia. Ella ens ensenyà que per molt alts que siguin els ideals pels quals

es lluita, a nivell individual no hi ha més vida, i per tant no hi ha més mesura, que la vida quotidiana. Giulia era la persona més roja que he conegut mai.

I així, tant en la vida de cada dia com en el terreny de la projecció pública, clandestina o no, i de la incidència ideològica, valorava per damunt de tot l'autenticitat i la combativitat. Lúcida i crítica, sempre a punt per destriar la complexitat de la confusió, afirmà amb força l'existència d'una cultura femenina netament diferenciada de la ideologia masculina dominant i afirmà la urgència de replantejar la conducta individual femenina no sobre la base del mimetisme de la conducta masculina tradicional, sinó a partir del reconeixement d'una diferent actitud vital, sòlidament arrelada, com diu ella mateixa, en «una major intimitat amb la vida i amb la naturalesa». Alegre, capaç de ser intensament feliç, i amb ganes de gaudir de la vida, l'epicureisme, que no era gens el seu tarannà, la divertia. Però, sensible en extrem, detestava la falta d'autenticitat i era capaç d'indignar-se amb força enfront de la hipocresia i del cinisme.

L'amistat de Giulia fou per a molts de nosaltres un element decisiu. I no parlo ara per aquells que vam arribar a ser-ne amics en el sentit més profund de la paraula, trobant en ella sempre una companyia crítica i lleial, rigorosa i tendra, d'una total fraternitat. Penso sobretot en la seva relació amb la majoria de persones que se li acostaven. Sovint em va sobtar que tots semblàvem millors davant d'ella. I és que, profundament rigorosa amb ella mateixa, mai banal, apel.lava sempre en els altres al més viu i al més generós que en ells hi havia. Donava molt i demanava molt a canvi i això creava entorn d'ella una relació sempre rica.

Greument malalta des de feia quatre anys, plenament sabedora de la inexorabilitat del seu mal, va lluitar amb una presència d'ànim admirable per mantenir vives les arrels afectives, intellectuals i revolucionàries. Valgui com a exemple d'aquesta afirmació el fet que els seus dos últims articles a **mientras tanto** —un d'ells en el nº 2 que encara està en premsa— aparegueren quan una paràlisi total la tenia ja clavada al llit i només li quedava la parla com a únic mitjà de comunicació.

Solidàriament acompanyada de l'absolut respecte i la total tendresa dels seus, l'autenticitat i combativitat del seu final, consumit els últims dies entre la doble necessitat de preparar-se per morir i lluitar per viure, és per a tots nosaltres un exemple que ens commou i que ens acompanyarà sempre.●

1. V. article de J. C. Mainer, «Recuerdo de Giulia Adinolfi», a **La Vanguardia** (5-III-1980).

2. V. article de C. Vilaginés, «Una vida com a exemple», a **Treball** (28-II-80).

3. «Sobre las contradicciones del feminismo», **mientras tanto**, nº 1.

Nota preliminar

En tornar a llegir, al cap de deu anys, aquest text, el primer que crida l'atenció són les insuficiències i les limitacions dels plantejaments que es feien aleshores, el canvi profund de les condicions en què avui es posa la qüestió feminista i, per tant, l'envelliment d'aquelles propostes. Així i tot, a pesar de la deterioració evident provocada pel temps, penso que aquest text encara conserva un cert valor.

En primer lloc, el valor d'un document històric. Sobre aquest, val la pena de reflexionar-hi en un moment en què la participació de les dones d'aquest país en la lluita antifranquista de vegades és jutjada, per part de militants feministes, com un moment irrellevant —o, fins i tot, si no negatiu, desviant— en el procés de presa de consciència de la seva específica explotació. Després de la guerra i la derrota, va néixer a Espanya una primera reflexió col.lectiva sobre la condició femenina estretament relacionada amb la participació de les dones en la lluita general. El text, en efecte, més que no pas l'expressió d'un punt

"És significatiu l'interès actual que per la «dona» —i, per tant, per les masses femenines— demostren nuclis polítics i parapolítics importants, sobretot catòlics, en revistes, publicacions, etc. Aquest interès, a més d'expressar la temptativa, per part de certs grups, de revisar actituds i sensibilitats anacròniques, fins i tot a Espanya, enfront del problema de la dona dins la societat actual, revela al mateix temps com aquestes forces consideren importants i disponibles les masses femenines.

De tota manera, per afirmar que la «disponibilitat» de les dones avui ha canviat, no cal recórrer a aquesta prova indirecta. Hi ha senyals evidents d'una naixent inquietud política entre les dones. És a dir, existeix una difusa —bé que sovint encara genèrica— voluntat de participació activa, de compromís responsable, d'iniciativa política. La importància —i la garantia— d'aquests primers senyals d'una revifalla política de les dones

PER UN PLANTEJAMENT DEMOCRÀTIC DE LA LLUITA DE LES DONES*

Giulia Adinolfi

de vista personal, és el resultat d'una experiència de lluita concreta i d'una llarga discussió d'un col.lectiu del PSUC. Per tant, quan es diu que la consciència de la discriminació femenina ha estat frenada per la incapacitat del PSUC i del PCE de reconèixer l'especificitat del moviment de dones, caldria haver dit abans que fou la lluita del PSUC i del PCE allò que la va ressuscitar, que la va tornar a fer possible.

A més del seu valor històric, però, em penso que algunes de les consideracions que fèiem aleshores encara tenen actualitat, perquè, si és cert que les condicions de la lluita de les dones són avui molt distintes, no ho són pas radicalment. I no faig pas cap al.lusió a la insistència amb què aleshores defensàvem l'especificitat femenina dins de la lluita general, una consideració massa evident avui perquè calgui continuar recordant-la. En canvi, hi ha una cosa que em sembla que encara no ha estat assumida —diria fins i tot que menys que aleshores, i no pas sols en la pràctica política, sinó que també en la consciència que la inspira—: la concepció, que hom formula en el text, segons la qual la política de masses està, sobretot, en la coincidència d'aquest fenomen amb el moviment general de renovació que anima la classe obrera i altres sectors del país, en un moment en què la classe dirigent, per les característiques de la fase de desenvolupament que travessa avui la societat espanyola, es revela incapaç de contenir dins les velles fórmules de pressió les contradiccions que l'esquincen.

Tanmateix, això no ha de fer subvalorar —sinó, al contrari, desemmascarar i combatre— les temptatives que grups de la classe dirigent estan portant a terme per superar —ni que sigui a nivell de pures afirmacions i amb contradiccions evidents— alguns aspectes d'aquesta crisi. A més, en el cas de les dones, el pes d'una campanya de pressió ideològica, bé que sigui només demagògica, és força inquietant, perquè aquesta pressió constitueix des de sempre en les societats burgeses una forma important de contenció de les masses femenines. Enfront del desgast no és solament un instrument tàctic del proletariat, sinó l'afirmació del seu caràcter hegemònic. Evidentment, aquest problema no afecta només les dones i la seva lluita. Però aquest és un dels terrenys on es fan evidents amb més claredat les febleses d'un plantejament equívoc de les aliances del proletariat. Dit amb altres paraules, reafirmant la validesa d'aquella concepció vull dir dues coses: que, com aleshores, no crec en la viabilitat d'un autèntic procés d'emancipació femenina al marge del projecte revolucionari del proletariat; i que, com aleshores, crec que el proletariat ha de fer-se seves totes les lluites contra el mal social, que el seu projecte final, present en les lluites de cada dia, hauria de ser no sols canviar les relacions de producció, sinó, amb aquestes, canviar la vida.

G. A.
1978

*Article publicat a **Nous Horitzons**, nº 12 (1967), amb el pseudònim de «Lluïsa Vives». La nota preliminar fou redactada per l'autora amb motiu de la publicació de l'article a la revista **Papers**, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

evident que ha sofert en la consciència col.lectiva la vella concepció de la dona, definida únicament com a esposa i mare, es perfila així l'intent d'aplegar les energies de les dones cap a una afirmació de la pròpia personalitat subtilment i profundament equívoca —i per això mateix força perillosa— a través d'una nova concepció de la dona que posa al dia els vells esquemes de la feminitat acoblant-los i adaptant-los al nou paper de «consumidora», que els interessos constituïts li atribueixen.

L'èxit, o no, d'aquesta operació dependrà indubtablement de molts factors, però segurament en gran mesura de la capacitat de replicar-la i combatre-la. D'aquí, doncs, la necessitat i la urgència de reconsiderar, en el seu complex, quina ha d'ésser l'autèntica política democràtica de les dones. Les forces que volen un profund renovament del país tenen, efectivament, consciència d'aquesta exigència. Però —repetim-ho—

no es tracta tan sols de prestar atenció als problemes de la societat catalana i espanyola en conjunt: es tracta d'elaborar una plataforma política general, clara i coherent, per a la solució d'aquests problemes. Direm més encara: que aquesta formulació política general visqui dins la consciència concreta de les forces democràtiques, que actuï coherentment en les seves tries i en les seves decisions polítiques a tots els nivells.

Ara bé: és justament aquesta clara consciència col.lectiva el que manca. En el camp mateix de les forces més tenaçment o conscienciosament compromeses a realitzar una profunda transformació de la societat coexisteixen encara plantejaments polítics diversos, equívocs i contradictoris i tot sobre la lluita de les dones. Potser serà útil, doncs, de començar precisament amb l'anàlisi d'aquestes concepcions encara persistents i operants, en l'intent de definir i aclarir a través d'aquesta confrontació crítica una concepció autènticament democràtica de la lluita de les dones.

La concepció que més tenaçment persisteix entre les forces socialistes és bastant difícil de definir perquè, més que en fórmules generals i explícites, es manifesta en la praxis política. Aquesta concepció, tanmateix, consisteix a considerar la lluita de les dones com a inspirada fonamentalment per una intuïtiva i emotiva solidaritat amb la de llurs marits i llurs fills: així, a la inversa, aquests defensen per motius anàlegs les reivindicacions i la lluita de les dones. En definitiva, la lluita subalterna, que no es proposa objectius específics parcials, sovint contingents, més sovint encara nascuts d'iniciatives i de la lluita en altres terrenys.

Que quedi ben clar que allò que ara està en discussió és la manera de concebre la lluita. La constatació que avui, en les condicions actuals, la lluita de les dones sigui encara necessàriament dispersa, que es proposi encara objectius parcials, pertany a un ordre de consideracions diferent: demostraria, en tot cas, que un moviment polític no pot realitzar plenament els seus objectius des dels seus inicis, no pas que els hagi d'ignorar. I, d'això, precisament, es tracta: ¿és just, en aquest moment i al nostre país, concebre —i per tant dirigir i organitzar— la lluita de les dones únicament com una lluita subalterna, com una forma de suport i solidaritat amb la d'altres sectors, sense esforçar-nos a trobar-li una perspectiva pròpia i específica?

La concepció que critiquem conté la renúncia implícita a l'elaboració d'aquesta perspectiva més àmplia. Aquesta renúncia no neix sols de les limitacions externes, de les dificultats materials indubtablement existents per a desenvolupar la lluita de les dones: neix també d'unes implícites limitacions de fons, d'uns errors teòrics en jutjar la naturalesa i l'origen dels problemes femenins.

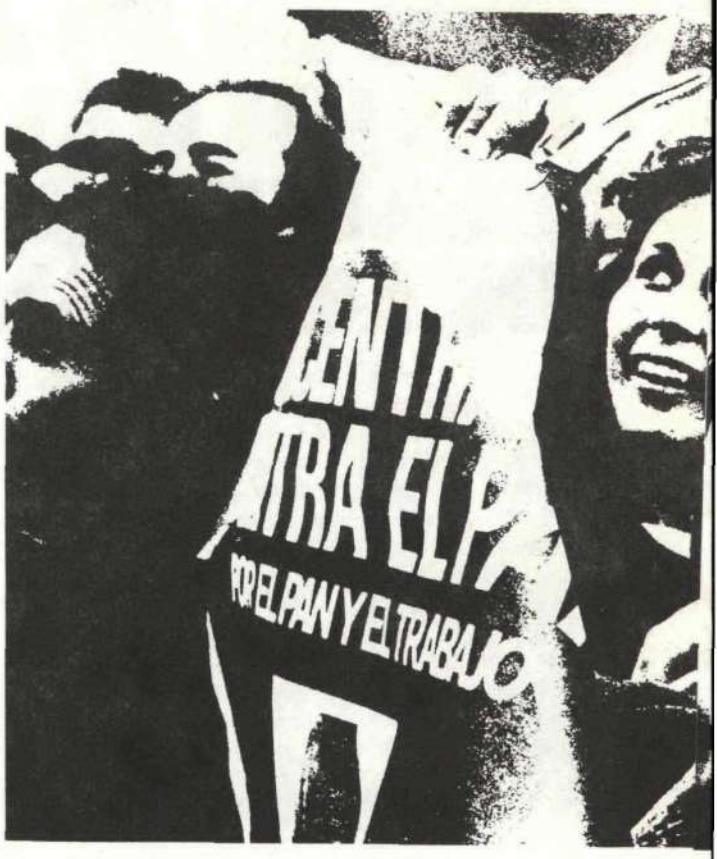

Primer de tot, ni que sigui inspirada per les millors intencions, aquesta concepció enclou de fet una consideració de la dona com a ésser especialment necessitat de protecció, com a eterna menor d'edat, com a inferior. Implícitament s'accepta i es confirma així la discriminació de què la dona és víctima dins la societat capitalista i, per tant, no es facilita —tot al contrari— la presa de consciència col.lectiva de la injustícia d'aquesta discriminació.

Però sobretot —i això és bastant més greu— sembla que se n'ignorin les causes estructurals, és a dir, l'estret lligam que existeix entre explotació del treball en general i condició d'inferioritat en què és mantinguda la dona. Ara bé, quan es desconeix o se subvalora la funció que té dins el mercat del treball la mà d'obra femenina —és a dir, el fet que l'explotació de tota la mà d'obra s'obté mantenint intencionalment la dona en condicions d'inferioritat per exercir una pressió sobre el mercat del treball en conjunt—, no solament es perjudica la causa de les dones, sinó la lluita general del proletariat.

Les conseqüències d'aquesta concepció insuficient de la lluita de les dones en la praxis política són —i se n'hi fan cada dia més— igualment greus. Aquestes poden, força esquemàticament, resumir-se així:

1. Una instrumentalització inconscient de les masses femenines, en la incapacitat de copsar les possibilitats objectives d'una autèntica polí-

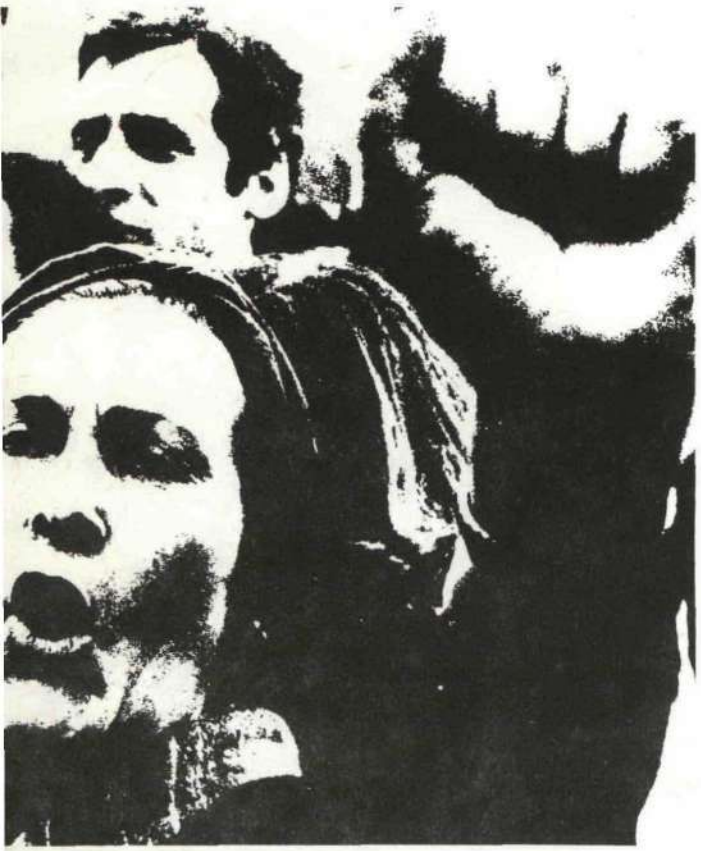

tica de masses. Això és sobretot greu pel fet que aquestes masses estan en gran majoria directament (si bé no conscientment) interessades en la lluita del proletariat: és a dir, hi estan interessades no solament les dones proletàries, sinó, potencialment, les camperoles, les empleades, les intel.lectuals, les estudiantes, les dones mateixes de la petita burgesia. La persistència, de fet, de la condició d'inferioritat avui és deguda fonamentalment a l'interès del capitalisme a mantenir determinades condicions d'explotació de les forces del treball. Víctimes, directes o indirectes, d'aquesta explotació són, doncs, la gran majoria de les dones. La qual cosa no significa, naturalment, que les dones se sostreguin a l'actual divisió en classes de la societat, sinó que la classe burgesa no sols no representa els interessos de la majoria de les dones, ans tampoc no defensa els interessos de les dones burgeses en tant que són dones, i sí, en canvi, en tant que pertanyen a la classe social.

Per a promoure, doncs, un moviment femení, cal no solament inspirar-se en un genèric sentiment de solidaritat, sinó aclarir que les raons d'aquesta solidaritat neixen objectivament de la identitat d'objectius i problemes entre la majoria de les dones, d'una banda, i la classe obrera, de l'altra, en primer lloc, i tots els grups socials interessats en la transformació de la societat.

2. S'empobreix la lluita política del proletariat en sostreure'n un tema —l'alliberació de la dona— que li és naturalment i tradicionalment propi. En efecte, el proletariat és l'única classe capaç de resoldre el problema de la dona, l'única classe que en combatre contra l'explotació del treball combat alhora per eliminar la causa social més profunda de la discriminació de la dona.

3. Es fragmenta la lluita, se l'esgota en objectius parcials, en arrencar-la de la perspectiva general i final. En canvi, la presència en la perspectiva de la lluita democràtica d'objectius com l'alliberació real de la dona és, d'una banda, un estímul fecund i idealment eficaç per accelerar el procés en totes les seves etapes, i, de l'altra, assegurar als objectius parcials una significació no contingent, inserint-los en un procés continu i ascendent.

Una altra, i gairebé diametralment oposada, concepció de la lluita de la dona és la que per comoditat de referència i per analogia anomenarem «concepció feminista». També en aquest cas, més que davant unes formulacions explícites i orgàniques ens trobem —i molt sovint— enfront d'uns residus, a vegades incoherents, d'una concepció «feminista». D'aquí, doncs, la utilitat d'una discussió d'aquesta concepció en el seu complex, per tal de superar a l'origen les disparitats de criteri sobre casos particulars, que d'aquella concepció deriven.

La concepció feminista de la lluita de les dones parteix de l'afirmació que el problema central de la dona és el de la seva discriminació al si de la societat i, per tant, que l'objectiu central de la seva lluita ha d'ésser el de la seva emancipació. Cal estar perfectament d'acord en aquesta afirmació: la disparitat comença quan s'analitza quina és concretament dins la nostra societat la causa d'aquesta discriminació. La posició feminista consisteix a subvalorar la causa estructural d'aquesta discriminació i a concebre l'emancipació de la dona com a possible dins el marc de la mateixa societat que modernament la manté. Concretament, la discriminació de la dona fóra una incongruència, una cosa sense sentit, un residu anacrònic, que ja no es justifica des del moment en què la dona ha entrat en la producció industrial. Al contrari, és evident que la discriminació de la dona és coherent amb la llei de màxim benefici que regula la societat si no canvia aquesta a través d'una lluita per profunds canvis d'estructura.

Un exemple típic de la concepció «feminista» és la sobrevaloració de la funció alliberadora del treball social per a la dona: entrar en la producció social és la panacea de tots els mals que la dona sofreix actualment. Al contrari, l'ingrés de la dona en la producció industrial és precisament la causa moderna de la seva explotació i, en conseqüència, de la condició d'inferioritat en què actualment es troba. L'ingrés de la dona en la producció social és alliberador només en tant que li ofereix la consciència dels seus drets, la possibilitat de formes organitzades de

lluita i, sobretot, l'íntima solidaritat de tot el món del treball igualment interessat a combatre l'explotació capitalista.

Finalment, una concepció «feminista» dels problemes de la dona és ingènuament optimista en les confrontacions del paper de l'educació en el procés d'alliberament de la dona, gairebé com si la causa de la discriminació consistís en l'escassa consciència que les dones tenen de llurs drets. Es desconeix, en canvi, que, donades les especials característiques de l'explotació de les dones —és a dir, donada la importància del moment «ideològic» com a instrument d'aquesta explotació—, la consciència de les dones només pot néixer de la lluita i no en pot ésser pas la premissa.

Tanmateix, el que més preocupa i empeny a una clarificació definitiva són les conseqüències polítiques d'una tal concepció. Quines són aquestes conseqüències?

1. En subvalorar les causes socials de la discriminació de les dones, no es reconeixen les relacions que hi ha entre lluita femenina i lluita general per la renovació del país. Aquest és un punt sobre el qual cal insistir: la lluita general i la lluita específica de les dones coincideixen, són moments inescindibles d'una única lluita. L'alliberació de la dona serà el resultat de la lluita general, a la qual hauran contribuït homes i dones: la contribució de les dones pot i deu ésser específica, però serà important en la mesura que coincidirà amb la lluita pel renovament de la societat.

2. Se subvaloren, doncs, el pes, la importància que tenen en la lluita de les dones els problemes generals de la societat, que en aquest moment interessen i afecten profundament les masses femenines, com ara els problemes de la casa, de la carestia de la vida, de l'educació dels fills. De fet, existeixen, actualment, dues categories de problemes que interessen les masses femenines: els que neixen de la discriminació de la dona dins la societat; i d'altres problemes, com els que he assenyalat, els quals, malgrat ésser comuns a homes i dones, condicionen avui de manera decisiva la vida, les possibilitats, les aspiracions mateixes de les grans masses de dones. La concepció «feminista» de la lluita de les dones tendeix a subvalorar aquest segon nucli de problemes, a considerar-lo, en el millor dels casos, instrumentalment, o, fins i tot, a jutjar-lo perillós com a terreny de lluita, pel fet que bloquejaria les dones al voltant d'uns temes i d'uns problemes, dels quals, en canvi, sobretot i abans que res, haurien d'alliberar-se. Aquests problemes, al capdavall, no serien els veritables, els autèntics problemes de la dona.

Ara bé, no solament aquests problemes són avui els principals entrebancs que les dones troben en el camí de llur emancipació, sinó que la sensibilitat de les masses femenines per aquests problemes revela que aquestes masses

són ja intuïtivament capaces de reconèixer en les estructures de la societat actual —d'on sorgeixen directament i immediatament aquells problemes— les causes de la injustícia que elles pateixen. Ignorar o menysprear, per tant, aquests problemes en el moment de concebre i organitzar un moviment femení significa abocar de nou les dones cap al cul-de-sac d'un feminisme reformista petitburgès.

Una tercera concepció de la lluita de les dones mereix igualment atenció crítica. També aquí, per a facilitar-ne les referències, li donarem un nom: l'anomenarem concepció «extremista», bé que, com veurem pel context, sigui ben poc revolucionària. És una tesi bastant difosa i no solament a casa nostra: la sostenen a Itàlia nuclis importants de comunistes i fou defensada en un congrés no gaire llunyà de les dones per la delegació xinesa. A Espanya se sol trobar sobretot en ambients intel.lectuals.

Els problemes de la dona —diuen— neixen del contrast antagònic entre capital i treball. Els problemes de la dona, doncs, no poden ésser resolts si no és amb la inversió total de les estructures actuals de la societat, és a dir, dins el marc d'una societat socialista. El primer, i únic, problema d'un revolucionari és el canvi d'estruc-

Foto: Jordi Morera

tures, que són la base d'allò que ell combat: el problema de la dona, com molts altres problemes de la societat, és un problema secundari, que depèn del primer.

Per tant, la lluita de les dones coincideix i ha d'inserir-se completament dins la lluita de classes: la creació de moviments de massa femenins no sols és inútil —pel fet que la solució dels problemes de la dona vindrà només del canvi d'estructures, resultat mecànic d'aquest—, sinó també perillosa, ja que si la dona dins la societat actual és discriminada, no és permissible, al seu torn, de discriminar per a combatre la discriminació.

Aquesta concepció és un exemple típic de com unes afirmacions generals justes, però incompletes, poden portar a conseqüències errades per manca de sentit polític. En efecte, és veritat que els problemes de les dones neixen del contrast entre capital i treball, però reflecteixen al mateix temps una contradicció «interna» de la societat capitalista entre tendències objectives d'aquesta societat (concretament: nova divisió del treball, introducció de la dona en la producció industrial, socialització de funcions —com educació dels fills o atenció sanitària— abans confiades a elles, etc.), i altres trets de fet de la mateixa societat (com l'interès a mantenir, a través de les institucions, de la pressió ideològica, etc., una determinada situació anacrònica de la dona). Això significa que l'alliberació de la dona no interessa exclusivament la classe obrera, sinó també capes diverses i força extenses de la població.

Una altra consideració de fons és que, darrera les afirmacions «extremistes» que hem esmentat, s'amaga una concepció màgica i escatològica de la revolució. La conquesta del poder i la construcció d'una societat socialista són, tanmateix, uns processos complexos en què el canvi d'estructures representa certament el nus central però que no poden ésser concebuts aïllant-los de llur projecció temporal, del present que els prepara i del futur que els realitza a tots els nivells.

Al costat d'aquestes consideracions generals és important d'observar com una concepció que confiï la solució dels problemes de les dones només i únicament al canvi d'estructures porta com a conseqüència a greus errors polítics. Aquests errors, breument, són:

1. Negació implícita i subvaloració pràctica de la política de masses. Ara bé, aquesta política no sols és un instrument tàctic del proletariat, sinó l'afirmació, ja avui, del caràcter hegemònic del proletariat, de la seva capacitat i possibilitat de resoldre els problemes de la societat en el seu conjunt. Desconèixer això significa fer retrocedir el proletariat cap a una forma ja superada de consciència de classe, estretament lligada a interessos particulars, corporatius.

2. Empobriment de la lluita del proletariat, en rebutjar les formes concretes històricament determinades que d'aquesta lluita se li ofereixen, per jutjar-les indignes dels seus objectius revolucionaris. Per contra, aquests objectius poden concretament realitzar-se només al llarg d'un procés d'etapes successives i necessàries.

Aquests són —bastant breument i esquemàticament— els principals temes en discussió entre aquells que es proposen de trobar el veritable, l'autèntic terreny per a la lluita democràtica de les masses femenines. És evident que la decisiva clarificació de tots aquests problemes naixerà en definitiva de l'experiència concreta de la lluita de les dones, així com és cert que la manca d'aquesta experiència és causa decisiva de la confusió i la desorientació encara existents. Però també és certa l'afirmació inversa: és a dir, que l'escassa o insuficient visió política dels problemes de les dones ha impedit, en part, o ha entrebancat, durant aquests anys, l'esbargiment de les dificultats externes resistents a l'esforç combatiu de nuclis de dones d'avantguarda; i que —preocupació aquesta bastant greu— la persistència d'aquesta insuficiència pot perjudicar l'eficàcia i la importància de la lluita, que ja comença d'estendre's a masses més àmplies, decidides a assumir un paper propi en la lluita general per la renovació del país.

«LA MEVA CRISTINA I ALTRES CONTES»

PRESENTACIÓ

A l'article titulat «La meva Cristina i altres contes» dins l'obra de Mercè Rodoreda *Giulia Adinolfi fa una anàlisi de gran rigor i penetració de la narrativa d'aquesta autora a partir d'una de les seves obres més suggestives i perfectes i que n'és, a més, una mena de culminació. La mancança d'un mètode crític inequívoc fa que cada crític hagi d'escollir aquell filtre que segons les inclinacions, aptituds o creences personals —i d'aquí el fet de considerar aquesta tasca com a creació— és més idoni per descobrir el sentit profund de l'obra analitzada, a partir d'una barreja de descripció i interpretació que permet que de la primera se'n pugui inferir la segona. Sovint quan hom ha arribat a copsar el sentit de l'obra analitzada, es dóna una complicitat fecunda entre crític i autor, que procedeix de la freqüentació íntima i profunda, gràcies a la qual es poden il.luminar aquells punts que inicialment semblaven més obscurs, més incomprensibles. És el que s'esdevé en aquest cas ja que les qualitats essencials de l'article que comento —la condensació, la densitat— són també consubstancials de la narrativa de Mercè Rodoreda. Condensació i densitat que inicialment representen una dificultat de comprensió i fins i tot d'apreciació, però que, més endavant, descobrim que són proves de finor, alta qualitat i, també, treball.*

En efecte, Giulia Adinolfi, que signava, quan el publicà, amb el significatiu pseudònim de Lluïsa Vives, refà a partir d'una obra concreta de Mercè Rodoreda l'itinerari literari i, de retop, vital de l'autora, perquè, com encertadament apunta, ambdós són indestriables en aquest cas; així són aspectes a tenir en compte, entre d'altres: el si-

Merce Rodoreda

DINS L'OBRA DE MERCÈ RODOREDA*

Giulia Adinolfi

*lenci literari seu ho fou també del país, la forma de confessió de les novel.les, la marginació progressiva dels personatges reflecteix la personal... I de fet Mercè Rodoreda pertany a una generació que podem denominar perduda ja que tota ella veié interrompuda brutalment la seva producció literària de progressiu rigor i qualitat amb la guerra civil que suposà per a molts d'ells l'exili. I la Rodoreda, per dir-ho amb paraules seves, és l'única que va saber florir a l'exili, malgrat le grans dificultats que això suposa. En una entrevista que li féu Montserrat Roig va dir que escriure en català a l'estranger és com voler que floreixin flors al pol Nord. Però perquè en la Rodoreda vida i obra flueixen a l'uníson, el seu silenci literari, que abraça més de vint anys, «simbolitza la penosa situació que les lletres catalanes han conegut durant els mateixos anys». Amb la mateixa penetració, Giulia Adinolfi nota, contradient una opinió aleshores (1968) molt estesa i que tendia a presentar la Rodoreda com a una autora ingènua i espontània, «la importància que la voluntat i l'artifici, la tècnica i la recerca, l'estudi i la passió calculada» tenen dins la seva narrativa, conformant-la i fent-la evolucionar a mesura que els anys passen i la seva visió del món canvia; canvi que la forma de les novel.les reflecteix, ja que aquesta no és més que l'expressió del fons; així, a una concepció realista del món correspondrà una novel.la realista, (i és el cas, per exemple d'*Aloma*), mentre que, la forma mítica revestirà per tal d'expressar-lo el pensament mític, com d'esdevé a* La meva Cristina i altres contes *o a* Mirall trencat. *Perquè en Mercè Rodoreda tot és essencial i dens, viscut intensament i posteriorment amb igual intensitat treballat per tal de convertir-ho dignament en ficció. I és aquest el motiu, tal com remarca amb sagacitat l'Adinolfi, pel qual no convé reduir-ho tot a un esquema massa simplista i en excés difús, que ens fa confondre de manera sempre perillosa la vida d'un autor amb la seva obra. Destaca, per tant, aquells trets més essencials de l'autora: el rigor, la coherència, però alhora la vitalitat a través de l'evolució, que analitza a partir d'un dels aspectes més essencials i personals de l'autora, és a dir a través del simbòlic, un dels seus possibles nivells de lectura.*

I de fet el símbol és consubstancial a l'obra de Mercè Rodoreda. Es tracta d'un simbolisme que s'apunta primer tímidament i que procedeix del món quotidià, especialment del jardí, per agafar més endavant una embranzida i força colpidores i que és representat per un tema sempre inquietant i torbador: la metamorfosi. Tema que Mercè Rodoreda emprava ja subterràniament a La plaça del Diamant, *però que a* La meva Cristina i altres contes *és el més rellevant i, de fet, l'unificador del recull. Es tracta, en definitiva, d'una culminació, i d'aquí l'encert de Giulia Adinolfi a escollir aquest títol per analitzar a través d'ell l'obra anterior de l'autora. Perquè el símbol representa d'una forma cada cop més palpable l'escissió del món com a fonamental condició humana, condició que arriba al límit a* La meva Cristina i altres contes *i que la metamorfosi reflecteix. La metamorfosi, com bé apunta la crítica, «altera fins la relació amb la natura que l'escriptora ha resolt a les seves novel.les de manera ambivalent: com a alteritat, estranyesa, certament, però també com a idil.li»; així el misteri embolcallarà una naturalesa vista fins ara com a sinònim de la felicitat, una felicitat, que en la Rodoreda va entranyablement lligada a la infantesa pel fet de ser aquest el moment vital de plena integració i esperança —un mite que no fa més que consolidar-se i magnificar-se amb el pas del temps—, quan el món no s'ha escindit encara. Cronològicament, cal situar l'escissió a* Aloma, *novel.la de la pèrdua de la infantesa, significativament l'única d'abans de la guerra que l'autora reconeix com a seva i que és, a més, la primera simbòlica. El simbolisme s'exaspera de manera colpidora a* La meva Cristina i altres contes *en representar «la pèrdua real, quotidiana, d'humanitat, —de llibertat, de domini de la natura i de la història— que sofreix el grup social del qual la Rodoreda descriu les penes, els dolors, la vida». Així és possible, també, mitjançant el nivell simbòlic explicar-nos l'evolució de Mercè Rodoreda, a partir, però, d'una estricta fidelitat a sí mateixa, fidelitat pròpia de tot gran escriptor que és el que gira sempre entorn d'un únic tema, el que sent més profundament, i del qual no es pot desempallegar. I d'aquí l'encert de Giulia Adinolfi a centrar-se en aquest aspecte perquè a través d'ell pot copsar, de manera global, el significat profund de la narrativa rodorediana. Així, malgrat la brevetat de l'article, fa en ell, per dir-ho d'alguna manera, alta crítica, perquè arriba a aquesta* entente *profunda que li permet desembocar en una formulació a partir de la qual és possible descobrir el pensament originari que ha fet néixer i evolucionar una obra. En aquest cas la de la novel.lista més important de la literatura catalana moderna.*●

Carme Arnau

* Article publicat a **Nous Horitzons**, nº 14 (1968), amb el pseudònim de «Lluïsa Vives».

Malgrat l'extraordinari èxit —de públic i de crítica— dels seus últims llibres, l'obra de Mercè Rodoreda encara espera un estudi de les seves motivacions i de les seves prospectives, que dissipi una sèrie d'equívocs —justificats o no— que n'ofusquen avui la plena, immediata, comprensió. L'aparició del seu darrer llibre de contes, **La meva Cristina i altres contes** (1), ofereix l'ocasió per començar a corregir l'esquematisme d'una fórmula crítica de què la Rodoreda sembla presonera.

Les raons d'aquesta incerta aproximació a l'obra de l'escriptora són diverses, però totes convergents. Primer de tot, la trajectòria literària de Mercè Rodoreda, amb la brusca fractura dels anys 1939-57, constitueix un fenomen insòlit —i per tant difícilment comprensible— de la producció editorial moderna: per a l'artista contemporani la vocació de la lletra impresa esdevé, una vegada esbotzat el mur de la desconeixença, una professió «pública», estimulada a l'exercici per l'engranatge mateix de la màquina editorial. La renúncia de la Rodoreda durant llargs anys a la paraula impresa, es presta així —potser per insinuació de la mateixa autora— (2) a una interpretació estrictament biogràfica, personal; la qual cosa no seria greu si no comportés fatalment la imatge de l'activitat creadora de l'escriptora com a espontània, natural, instintiva font de narració i de paraules, interrompuda per les doloroses vicissituds de l'exili i de la guerra europea.

Per a contrarestar aquesta imatge n'hi hauria prou amb la consideració que la fractura en l'activitat literària de la Rodoreda coincideix amb els anys obscurs de la vida i de la llengua del nostre país: més enllà de tota angoixa i de tot problema personal, el seu llarg silenci simbolitza la penosa situació que les lletres catalanes han conegut durant els mateixos anys. Però, sobretot, aquest buit creador no ha estat per a la Rodoreda un buit de consciència: per a una escriptora tan tensa, tan immersa dins el seu món literari, la renúncia a la paraula no podia ésser, i no ho fou, genèrica incapacitat d'expressar-se, ni la renovada confiança en la lletra impresa no pot ignorar el dolor de la llarga renúncia. Avui, Mercè Rodoreda salva de la seva producció anterior a l'exili només una novel.la, **Aloma** (1938), i encara parcialment; la seva maduració s'ha produït, doncs, durant els anys d'aïllament.

El silenci de la Rodoreda va ésser, més aviat, intencional refús de l'artifici literari, quan la història —la «vida»— confirmava amb una brutalitat i una violència superiors a qualsevol imaginació l'amarga visió del món que la seva sensibilitat s'havia construït. Enllà de la superficial aparença, doncs, el silenci i el retorn de M. Rodoreda imposen la consideració de la important, essencial, funció que en el seu món fantàstic tenen la voluntat i l'artifici, la tècnica i la recerca, l'estudi i la passió calculada.

Però, a fomentar el mite d'una escriptora «vitalment» lligada a l'exercici de la paraula —la perillosa confusió en una única imatge de l'autora i de la seva obra— contribueix sobretot la matèria mateixa del seu relat, bàsicament adreçat —a través de la penetració i la reconstrucció psicològica— a l'evocació enyoradissa, elegíaca, d'un món desaparegut: carrers, places, jardins d'una vella Barcelona, poblats de personatges marginats socialment i moralment, reduïts o destinats a la patètica acceptació d'un destí frustrat. L'experiència personal de l'autora, la seva llunyania, el seu retorn «impossible» a un món canviat, divers, justifica certament la temptació de descobrir, si no una immediata adherència autobiogràfica, almenys els ressons d'una idèntica situació psicològica, les repercussions d'una experiència vital paral.lela. El mateix artifici del monòleg, a què amb preferència ella recorre, encara que no el prenguem al peu de la lletra, acaba inevitablement per esfumar, en la lectura, els confins entre l'escriptora i el seu personatge, més fàcilment encara, pel fet que el monòleg de M. Rodoreda conserva —malgrat els evidents ecos joycians— un tall tradicional: és una confessió més que no pas una transcripció objectivant de pensaments.

Finalment, l'angoixa en la qual, després de **La plaça del Diamant** (3), la Rodoreda ha clos en certa manera «el seu món», la insistència, no sempre feliç, amb què ha repensat i reescrit —ni que fos amb personatges i paraules diferents— algunes de les seves pàgines, la monotonia a vegades enganxosa d'un to elegíac no pas redimit per la tragèdia col.lectiva, com en la seva millor novel.la o per la tragèdia còsmica, com en els seus últims relats, corren el risc de fixar la Rodoreda en un esquema no solament interpretatiu, sinó objectiu, al qual, tanmateix, seria injust de limitar-la, o que s'hi limités.

Ho demostra, precisament, **La meva Cristina i altres contes**, el recull que dóna peu a aquests raonaments: són setze narracions, algunes força breus, en les quals M. Rodoreda —gran escriptora de contes ja a l'època de la seva joventut i més tard Premi «Víctor Català» amb **Vint-i-dos contes**— (4) confirma, malgrat la migradesa del llibre, una gran riquesa fantàstica i un precís domini tècnic. A part d'ésser, indubtablement, més connatural a l'autora, el conte per ell mateix és avui, un cop abandonada la il.lusió naturalista, el gènere narratiu en què més descoberta es veu la intenció de l'artista i més palès és l'ús d'una determinada solució imaginativa o tècnica, pel fet que el control de la matèria narrada és més necessari i rigorós. Però, sobretot, la refinada bellesa de molts d'aquests contes, la rica

diversitat dels instruments esmerçats a crear i resoldre certes situacions, descobreixen clarament la complexitat de llur gestació. Una recensió ràpida no és certament el lloc per a desxifrar, amb l'atenció necessària en els detalls, la complicada trama narrativa, però caldrà indicar-ne alguns nuclis, útils —potser— per a una ulterior, més autoritzada, aproximació al text.

Indubtablement, al crític serà necessària l'exacta datació dels contes, alguns dels quals han estat ja publicats («Serra d'Or», «Tele/estel», «Llibre de tothom») o premiats a Cantonigròs o als Jocs Florals de l'Alguer. La datació permetria de confirmar, per exemple, si la utilització d'alguns motius —sobretot el de la metamorfosi, a que ella recorre sovint en aquest recull— coincideix amb una precisa evolució cronològica. Aquest problema, tanmateix, no és privatiu de **La meva Cristina**, sinó que es presenta a altres obres de Mercè Rodoreda: la datació tan àmplia del **Jardí vora el mar** (1959-66) (5) o dels **Vint-i-dos contes**, iniciats el 1945 i publicats el 1958, confirma la sospita, instintiva, que l'ordit definitiu de moltes pàgines de la Rodoreda són el resultat d'elaboracions successives i llunyanes en el temps.

El problema crític de l'obra de Mercè Rodoreda no és, però, ni únicament ni fonamentalment, un problema cronològic. A la llum dels contes de **La meva Cristina**, més aviat s'evidencien motius ja presents en les novel.les anteriors, als quals és avui més fàcil d'atribuir la raó de la bellesa aconseguida en tantes pàgines rodoredianes.

És evident, per exemple, que la utilització del símbol és un moment central de la narració ja a **La plaça del Diamant**, on els coloms envaeixen una vasta zona de la vida de la protagonista i en determinen fins el nom, Colometa. Als contes de **La meva Cristina** el símbol continua essent una clau decisiva. A «La gallina» i «L'elefant» són dos animals, de nou, els quals estableixen amb els personatges una obscura relació emotiva: al primer conte un nen descobreix l'amor morbós del pare per una gallina, que identifica amb la muller morta; al segon l'elefant representa, per a un assidu visitant del zoo, l'alliberament d'un complex de culpa i de frustració. Al conte «Una fulla de gerani blanc» els símbols es multipliquen: una dent, un pètal de gerani i finalment un gat de memòria poeniana, que materialitza una confusa consciència d'odi i de dolor. Al conte «Un ramat de bens de tots colors», els vidres acolorits d'una galeria, a través dels quals el personatge —impotent i «amb l'ànima ferida»— mirava, de petit, una realitat fantàstica, esdevenen la imatge concreta de la seva capacitat de vida perduda. «La sala de les nines» és per al jove Bearn —admirablement sortit de les pàgines de Villalonga— un refugi contra la por dels homes

i de les dones de carn i ossos: fràgil refugi, ja que les nines de què s'envolta, animades també per una vida misteriosa, sotmesa, sufocada, acabaran per matar-lo.

És evident, ja en aquests exemples, no solament la importància sinó la relació original que l'autora instaura entre el símbol i la cosa significada, relació mediata a través de l'emotiva significació de què el personatge mateix carrega el símbol. És a dir, el símbol no és pas un element extern, sinó que projecta el seu missatge en virtut de la misteriosa relació amb el personatge. No és pas estrany que això es produeixi en un univers eternament escindit, com és precisament el de la Rodoreda: d'una banda, els homes; de l'altra, les coses, la història, la vida. Justament a causa d'aquesta escissió,els homes estableixen relacions viscerals amb les coses més immediates —plantes animals, carrers, colors—, objectes encara pròxims en un món incognoscible i impenetrable, els quals conserven tot el misteri d'una comunicació fonamentalment impossible. És, doncs, en cert sentit natural, consegüent, que M. Rodoreda hagi intentat, en un conte d'aquest recull, «El mar», el clima absurd d'un diàleg impossible, de ressonància ionesquiana, si bé l'autora ens sembla més convincent quan enceta el tema de la comunicació impossible en una trama més complexa, en un personatge, en un destí concret.

El mateix motiu de la metamorfosi, que per primera vegada apareix amb insistència en aquest recull, no és pas, en realitat, una ruptura de l'anterior visió fantàstica de M. Rodoreda, sinó que respon a un aprofundiment més rigorós, dramàtic, de la mateixa concepció del món que hi havia sota aquella visió. Els personatges de la Rodoreda són tots personatges passius: és a dir, els «succeeixen» coses. Cecília Ce a **El carrer de les Camèlies** (6) arribarà al límit de la passivitat humanament concebible —almenys en el pla en què es desenrotlla el relat— i per això no sempre convenç. Les metamorfosis que sofreixen els personatges de **La meva Cristina** tenen els mateixos orígens que la passivitat de Cecília Ce o de la Colometa: neixen, com aquesta, de la irremeiable estranyesa del món —de la història i de la natura— per a tanta humanitat que suporta, accepta o escull l'empresonament del propi Jo com a confí de la consciència. No és casual que els personatges de la Rodoreda pertanyin a una classe social marginada, siguin molt sovint dones, vells o infants, visquin en vells barris trasbalsats per la nova ciutat que els envaeix, estiguin anacrònicament ancorats a temps, a llocs desapareguts. Com tampoc no és casual que l'escissió entre individu i història coincidís a **La plaça del Diamant** amb la tràgica derrota d'una classe: d'aquí que l'elegíaca enyorança d'un món de felicitat perduda redimís, en aquesta novel.la, la seva latent mesquinesa en l'epos d'una tragèdia col.lectiva.

A **La meva Cristina** Mercè Rodoreda continua descrivint com a fonamental condició humana l'escissió del món. Però, abandonant un context històric precís i superant la temptació d'un to insistentment evocatiu i nostàlgic, resol narrativament aquesta condició projectant-la al límit. Els seus personatges sofreixen, així, no pas solament en llur destí sinó en llur carn, la violència del món, un món esdevingut encara més indesxifrable, més obscur, més misteriós. Al conte «Una carta», la sospita inquietant de posseir un poder màgic, d'ésser una bruixa, empeny la protagonista a reconstruir,en una carta a un metge,la successiva revelació d'aquesta ignorada, incontrolada, temible força, que és dintre seu tot i que **no** li pertany. A «El riu i la barca» la transformació en peix és, en canvi, l'acompliment d'un destí ja anunciat a la infantesa per un insòlit amor a l'aigua, talment que la metamorfosi apareix —i és acceptada pel protagonista— com la plena realització d'una natura latent. I, tanmateix, mai com en aquest conte el procés de metamorfosi no és tan dolorós, angoixós, ambientat en un paisatge feixuc, dens, asfixiant. A «El senyor i la lluna»,l'home que es converteix en criatura lunar experimenta una sensació de lleugeresa, d'alegria, de felicitat, i el retorn a la terra —amb el record de la lluna en el color de la pell— serà el retorn a la mort quotidiana: «Dintre de mi no hi ha res. Només les coses tristes que hi ha dintre de tothom. Sí. Només les coses tristes que se't queden a dintre estirades i planes com els morts a dintre de la terra... Cementiris i cementiris... A dintre de la terra. Sí senyor. A dintre de la terra.» Al conte «La salamandra», la dona que, perseguida com a bruixa,es transforma en amfibi, sofreix la pròpia metamorfosi com a destí i com a violència alhora. És ella justament qui ens dirà, més explícitament, l'esvanida consciència de si mateixa, de la qual la metamorfosi és símbol: «...vaig començar a resar per mi perquè a dintre meu, tot i que no era morta, no hi havia res que fos viu del tot, i resava fort perquè no sabia si encara era persona o si només era una bestiola, o si era mig persona i mig bestiola, i també resava per saber on era, perquè hi havia estones que em semblava que era a sota l'aigua, i quan era a sota de l'aigua em semblava que era damunt la terra i no podia saber mai on era de debò.» Finalment, al conte que dóna títol al recull, «La meva Cristina», el nàufrag que viu molts anys presoner dins una balena, després d'una lluita obstinada amb l'animal, en sortirà viu, però convertit en perla.

Que acceptin, doncs, la metamorfosi com a realització acomplida d'ells mateixos o la sofreixin com a prevalença d'una obscura naturalesa, com a violència, els personatges que en són afectats perden materialment tot contacte, tota proximitat amb els altres homes i, físicament assenyalats, es reclouen en un aïllament total, inabastable. El tema de la metamorfosi altera fins la relació

amb la natura que l'escriptora ha resolt a les seves novel.les de manera ambivalent: com a alteritat, estranyesa, certament, però també com a idil.li. Pensem, per exemple, en la part que ocupen, de la natura rodorediana, els jardins, les plantes conreades, les flors, els arbres dels parcs. En aquests contes, en canvi, la natura rep una il.luminació més crua i la precisió descriptiva arriba a una objectivació infosa d'alteritat i de misteri. També aquí, doncs, advertim l'exasperació de la sensibilitat de l'autora, que es fa més lúcida i agressiva a mesura que el seu món esdevé més angoixós i dramàtic. Fins i tot als contes més «rodoredians», menys nous —«La mainadera», «Aquella paret, aquella mimosa», «Record de Caux», «Zerafina»—, la construcció dels personatges és obtinguda per una cruel, i no pas afectuosa, addició de dades o a través d'un to grotesc, caricaturesc. En altres —com «La gallina», «La fulla del gerani blanc» o «La sala de les nines»— els personatges s'allunyen ja irremeiablement de la dimensió humana, i per tant d'una immediata possibilitat «simpatètica», que es perd totalment en el misteri de les històries de metamorfosi.

En aquesta exasperació és, doncs, on descobrim, malgrat l'aparent diversitat de tècnica i de matèria narrada, la unitat del recull, unitat que és, de més a més, en última instància i fonamentalment,unitat temàtica. La dimensió metafísica que adquireix el drama d'alguns personatges, així com, per altra banda, llur menor caracterització sociològica, no significa, en efecte, que el «món» de Mercè Rodoreda hagi canviat. La deshumanització total que l'autora descriu en alguns contes és la sublimació fantàstica de la pèrdua real, quotidiana, d'humanitat —de llibertat, de domini de la natura i de la història— que sofreix el grup social del qual la Rodoreda descriu les penes, els dolors, la vida. El drama de la més petita burgesia —que a **La plaça del Diamant** tenia dades i llocs recognoscibles, precisos— és aquí narrat com un destí fatal de passivitat, d'abandonament i de mort, amb crueltat i angoixa, com per qui en aquest drama es reconeix i es nega. ❞

1. Edicions 62, Barcelona, 1967, Antologia Catalana núm. 32.
2. Cfr. l'entrevista de Baltasar PORCEL, **Mercè Rodoreda o la força lírica**, «Serra d'Or», any VIII, núm. 3, març 1966, pp.231-235.
3. Club Editor, Barcelona, 4ª ed., 1966 (1ª ed.: 1962), El Club dels Novel.listes, núm. 22.
4. Selecta, Barcelona, 1958, Biblioteca Selecta, núm. 249.
5. Club Editor, Barcelona, 1967, El Club dels Novel.listes, núm. 43.
6. Club Editor, Barcelona, 1966, El Club dels Novel.listes, núm. 37.

NO ALINEAMENT.

La Conferència de Països no Alineats celebrada a l'Havana el setembre de 1979 va passar força desapercebuda. Una certa premsa occidental anava anunciant la crisi del moviment de no alineats a causa de l'enfrontament de la «tendència pro-soviètica», encapçalada per Cuba, i de la «genuïnament no alineada». Però no sols la crisi no ha esclatat, sinó que el moviment de no alineats, sense perdre la seva unitat, ha fet un marcat viratge cap a posicions radicals, viratge manifestat en el suport rebut pel discurs de Fidel Castro i la fredor envers el de Tito. Un detall significatiu: a la conferència anterior (Belgrad, agost de 1978), Sadat i Pol Pot havien demanat l'expulsió de Vietnam i Cuba; a la conferència del 1979 Pol Pot ha perdut el seu escó i Sadat és amenaçat de ser expulsat, mentre Cuba apareix com a capdavanter.

Fóra ridícul creure que la diplomàcia cubana (o «cubano-soviètica») és tan hàbil per aconseguir un èxit així. La radicalització dels no no alineats —i no oblidem que es tracta dels **governs**— no és un cop de mà propagandístic. El moviment, avui, agrupa 95 països, és a dir, els ⅔ de tots els estats sobirans de la terra. Què ha passat, doncs, que expliqui aquesta radicalització?

L'explicació la trobem en el discurs inaugural de Fidel Castro, discurs que, segons la revista nord-americana **Newsweek**, fou ovacionat 22 vegades (mentre que el discurs de Tito rebia només uns aplaudiments polits al final). Fidel hi va fer una requisitòria vigorosa contra el sistema de relacions internacionals imposat per l'imperialisme, que el mes següent va reiterar davant de l'assemblea general de l'ONU.

Malgrat tantes paraules vessades entorn d'un «nou ordre internacional», el Tercer Món no cessa d'enfonsar-se. L'endeutament exterior augmenta, els termes de l'intercanvi empitjoren, creix el proteccionisme econòmic dels països desenvolupats. Avui ja no són només els moviments més radicals d'alliberament nacional i social els qui protesten, sinó també molts —la majoria— dels governs tinguts per moderats i, en molts casos, fins i tot per més o menys pro-occidentals. Com ha dit Fidel a l'ONU, «el deute dels països en vies de desenvolupament ha arribat ja als 335 mil milions de dòlars. Es calcula que el pagament total en concepte de serveis del deute exterior puja a 40 mil milions cada any, la qual cosa representa més del 20 % de les exportacions anuals d'aquests països». «L'ingrés mitjà per càpita dels països desenvolupats és 14 vegades superior al dels subdesenvolupats.» «La inestabilitat en els tipus de canvis de les principals monedes de reserva i la inflació, que accentuen el desequilibri de la situació econòmica mundial, creen dificultats addicionals als països en vies de desenvolupament, disminueixen el valor real dels seus ingressos d'exportació i redueixen el de les seves reserves de divises.» «El proteccionisme, que fou un dels elements agravants de la Gran Depressió dels anys 30, ha estat novament

Discurs de

Els imperialismes ianquis, els seus vells i nous aliats —em refereixo en aquest cas al govern xinès—, no volien aquesta conferència a Cuba.

Ells van elaborar, a més, la intriga repugnant que Cuba convertiria el Moviment de Països no Alineats en un instrument de la política soviètica. Sabem de sobres que fins el govern dels EUA obtingué còpia del document final elaborat per Cuba i portà a cap febrils contactes diplomàtics per tractar de modificar-lo. En tenim proves irrefutables.

Se sap de sobres, i ha estat admès i publicat ofi-

PERÒ QUÍN?

introduït per alguns països desenvolupats.» «Els organismes financers internacionals i la banca privada eleven les taxes d'interessos, escurcen els terminis d'amortització dels préstecs i ofeguen així finançament els països en desenvolupament», els quals esdevenen més vulnerables a les pressions econòmiques i polítiques dels països desenvolupats.

Fidel va recordar també les dimensions globals del drama: entre 400 i 450 milions de persones subalimentades, 900 milions d'analfabets, 300 mil milions de dòlars dedicats anualment a la cursa armamentista.

El món subdesenvolupat ha de lluitar no sols contra el seu retard agrícola, industrial i cultural, sinó també contra unes relacions internacionals imposades pel capitalisme que reprodueixen i agreugen la dependència i el retard econòmic. I quan un moviment rebel antiimperialista o un govern es proposen de modificar l'estat de coses, sap que haurà de fer front a la repressió brutal, a la guerra, al carnatge, per obra de governs i forces servils amb el suport dels Estats Units o d'altres potències capitalistes. Això és el que veuen els pobles del món. «Els no alineats —ha escrit Régis Debray— han rebut en herència un doble objectiu: la salvaguarda de la pau i la seguretat internacional mitjançant el rebuig de la política de blocs, i l'eliminació del colonialisme, del neocolonialisme, del racisme, etc. Tothom, entre els no alineats, està d'acord a fer seus aquests dos principis. La divergència apareix segons que es doni prioritat a l'un o a l'altre.»

Iugoslàvia, un dels països capdavanters del moviment de no alineats (moviment nascut precisament de la iniciativa de Tito de convidar Nehru i Nasser a Brioni), posa la prioritat en el primer principi, com a país amenaçat directament per la confrontació dels dos blocs. Però avui el centre de la confrontació, per a la majoria de pobles, passa per una altra línia, per la línia del combat antiimperialista. És per això, i no per cap maniobra ni intriga, que amb el discurs de Fidel s'han sentit identificats tants i tants governs no alineats.

Així doncs, la política de no-alineament i de superació dels dos blocs es pot interpretar com a mínim —des de l'esquerra— de dues maneres. Com a elements per reflexionar sobre el tema, publiquem a continuació un treball de l'eslovè Boris Majer (escrit especialment per a la premsa del PSUC en el marc d'un recent acord de col.laboració), que resumeix la manera d'entendre el no-alineament del govern i de la Lliga dels Comunistes de Iugoslàvia, tal com ha estat formulada per Kardelj, principal dirigent del país després de Tito i mort ara fa poc més d'un any. Publiquem també un ampli extracte del discurs inaugural de Fidel Castro de la Sisena reunió de Caps d'Estat del Moviment de Països no Alineats (l'Havana, 3-IX-1979).

J. S.

Fidel Castro a l'Havana

(extracte)

cialment als EUA, que les autoritats d'aquest país durant anys no van parar d'organitzar i intentar metòdicament l'assassinat dels líders de la revolució cubana, utilitzant els mitjans més sofisticats de conspiració i crim. Tanmateix, i malgrat que els fets foren investigats i divulgats pel Senat nord-americà, el govern dels EUA encara no s'ha dignat a demanar cap excusa per aquests actes tan vituperables i incivilitzats.

La veritable mesura d'un poble revolucionari i la irreprotxable conducta d'un país que no pot ser subornat, comprat ni intimidat, la dóna l'odi dels imperialistes. *(Aplaudiments.)*

En les relacions internacionals practiquem la nostra solidaritat amb fets, no amb belles paraules. Tècnics cubans treballen actualment en vint-i-vuit països integrants del nostre Moviment. En llur immensa majoria, considerant llurs limitacions econòmiques, aquesta col.laboració es fa gratuïtament, a pesar de les nostres pròpies dificultats. Cuba té en aquests moments, prestant serveis a l'exterior, el doble de metges que el total

**Som un país socialista,
però no pretenem imposar la nostra ideologia
a ningú,
ni de dins
ni de fora del moviment.**

dels qui treballen en diferents països a través de l'Organització Mundial de la Salut de les Nacions Unides. Nobles i abnegats fills de Cuba han caigut a milers de milles de la seva pàtria fent costat al moviment d'alliberament, defensant causes justes d'altres pobles, combatent l'expansió dels racistes sud-africans i d'altres formes d'agressió imperialista a la dignitat humana i a la integritat i a la independència de nacions germanes. Ells expressen la puresa, el desinterès, l'esperit de solidaritat i la consciència internacionalista, que la revolució ha forjat en el nostre poble.

Què se li pot retreure a Cuba? Que és un país socialista? Sí, som un país socialista *(aplaudiments)*, però a ningú, ni dins ni fora del Moviment, no pretenem imposar la nostra ideologia i el nostre sistema. I no tenim cap motiu per avergonyir-nos de ser socialistes! Que vam fer una revolució radical a Cuba? Sí, som revolucionaris radicals, però no pretenem imposar a ningú, i menys encara al Moviment dels no Alineats, el nostre radicalisme

Que mantenim relacions fraternals amb la comunitat socialista i la Unió Soviètica? Sí, som amics de la Unió Soviètica *(aplaudiments)*. Estem profundament agraïts al poble soviètic, perquè la seva col.laboració generosa ens va ajudar a sobreviure i a vèncer en moments molt difícils i decisius de la vida del nostre poble, quan fins i tot estàvem en perill d'ésser exterminats. I cap poble no té dret a ser ingrat. Estem agraïts a la gloriosa Revolució d'Octubre, perquè va iniciar una nova era en la història humana, va fer possible la derrota del feixisme i va crear condicions al món que, unides a la lluita abnegada dels pobles, menaren a l'esfondrament de l'odiós sistema colonial. Ignorar-ho és ignorar la mateixa història.

No tan sols Cuba; Vietnam, els països àrabs agredits, els pobles de les antigues colònies portugueses, els processos revolucionaris en molts països del món, el moviment d'alliberament que lluita contra l'opressió, el racisme, el sionisme, el feixisme, a Sud-àfrica, a Namíbia, a Zimbabwe, a Palestina i a altres llocs, tenen molt a agrair a la solidaritat socialista. Em demano si els EUA o algun país de l'OTAN van ajudar alguna vegada tan sols un moviment d'alliberament en el nostre món *(aplaudiments)*. Fins i tot estic convençut, i ja ho he dit altres cops, que sense el poder i el pes que avui la comunitat socialista exerceix al món, l'imperialisme, encalçat per la crisi econòmica i l'escassetat de matèries primeres fonamentals, no vacil.laria a repartir-se un altre cop el planeta. Ja ho ha fet més d'una vegada. Ara torna a amenaçar, un cop més, i crea forces especials d'intervenció, que per cert apunten perillosament cap als països exportadors de petroli. Per donar-ne un exemple, els EUA han decidit unilateralment no respectar cap límit més enllà de tres milles de sobirania marítima.

Si per tal de pertànyer al moviment dels no Alineats calgués trair les idees i les conviccions més profundes, no seria honrós per a mi de pertànyer-hi; ni ho seria tampoc per a ningú de vosaltres. Cap revolucionari no té dret d'ésser covard! *(aplaudiments)*.

Som decididament antiimperialistes *(aplaudiments)*, anticolonialistes, antineocolonialistes *(aplaudiments)*, antiracistes *(aplaudiments)*, antisionistes *(aplaudiments)*, antifeixistes *(aplaudiments)*, perquè aquests principis formen part de les nostres concepcions i estan en l'essència, l'origen, la vida i la història del Moviment dels Països no Alineats des de llur fundació. Es troben també molt frescos en la vida i la història dels pobles que representem aquí.

Quin dels països que avui integren el nostre moviment era realment independent fa més de trenta-cinc anys? Quin d'ells no va conèixer el colonialisme, o el neocolonialisme, o el feixisme, o el menyspreu racial o l'agressió imperialista, la dependència econòmica, la pobresa, la insalubritat, l'analfabetisme i l'explotació més brutal de llurs recursos naturals i humans? Quin d'ells no suporta avui el pes de l'abisme tecnològic, les diferències de nivells de vida amb les antigues metròpolis, l'intercanvi desigual, la crisi econòmica, la inflació i el subdesenvolupament imposats als nostres pobles per segles d'explotació colonial i de domini imperialista?

Hi ha, en tots aquests temes que susciten la nostra preocupació i demanen la nostra solidaritat, un element constant i invariable: l'acció de

**La pau, la distensió, la coexistència pacífica,
el desarmament
s'han de demanar,
s'han d'exigir,
s'han de conquerir.**

l'imperialisme. ¿El pot ignorar el nostre moviment? ¿Potser és extremista, per la nostra part, exposar clarament els fets?

Malgrat que els països subdesenvolupats, amb molta pobresa, un nivell i una mitjana de vida molt reduïts, són els que menys tenen a perdre en una guerra, no podem ser insensibles a la necessitat de pau en el nostre planeta. Això seria com renunciar les esperances d'un futur millor per als pobles. No compartim la tesi que una guerra nuclear mundial és inevitable. Aquesta actitud fatalista i irresponsable és el camí més segur perquè la humanitat pugui ser anihilada per un holocaust universal. Mai no hi havia hagut en la vida de l'home aquesta possibilitat tecnològica real. No és possible que siguem tan insensats com per ignorar-ho. Va correspondre a la nostra generació, per primera vegada en la història, d'afrontar riscs com aquests.

Al nostre món d'avui, muntanyes d'armes cada cop més mortíferes s'acumulen al costat de muntanyes de problemes de subdesenvolupament, pobresa, escassetat d'aliments, insalubritat, contaminació ambiental, falta d'escoles, d'habitatges, de feina i creixements explosius de població. Comencen a escassejar en diverses àrees del món recursos naturals de terra, aigua, energia i primeres matèries.

Les societats capitalistes desenvolupades no tan sols van engendrar patrons de nivell de vida i de consum malgastadors i ja insostenibles, sinó que per desgràcia els han estesos a una gran part del món. Molts països de la nostra àrea no conceben el desenvolupament sinó com l'aspiració d'arribar a ser i viure com Nova York, Londres o París.

La crisi econòmica mundial, la crisi energètica, la inflació, la depressió, la desocupació, d'una manera o altra, aclaparen els pobles i els governs d'una gran part de la terra. Són pocs els integrants del nostre moviment, si n'hi ha cap, que es veuen lliures d'aquestes dificultats, perquè sobre nosaltres recau precisament el pes fonamental d'aquestes calamitats.

La lluita per la pau i per un ordre econòmic just, per una solució adequada als problemes aclaparadors que afecten els nostres pobles esdevé, a parer nostre, cada cop més, la qüestió fonamental del Moviment de Països no Alineats.

La pau, amb els immensos riscos que l'amenacen, no és un assumpte que hagi de quedar exclusivament en mans de les grans potències militars. La pau és possible, però la pau només podria assegurar-se en la mesura que tots els països tinguem la consciència i la decisió de lluitar per ella. Pau, no tan sols per a una part del món. Pau, per a tots els pobles. Pau, també, per al Vietnam. Pau per als palestins, per als patriotes de Zimbabwe i Namíbia, per a les majories oprimides de Sud-àfrica, per a Angola, per a Zàmbia, per a Mozambic, per a Botswana, per a Etiòpia, per a Síria, per al Líban, per al poble saharià *(aplaudiments)*. Pau amb justícia, pau amb independència, pau amb llibertat. Pau per a tots els països poderosos i els països petits. Pau, per a tots els continents i per a tots els pobles. Comprenem perfectament que sense lluita tenaç i resoluta no ho aconseguirem i hem de creure en la possibilitat d'aconseguir-ho a pesar de l'imperialisme, el neocolonialisme, el racisme, el sionisme, l'expansionisme i els factors regressius que encara subsisteixen al món. La força dels nostres països units és molt poderosa. Mai abans d'ara les forces del progrés i la consciència política avançada dels pobles no assoliren tals nivells. En el si dels mateixos països imperialistes i reaccionaris es mouen importants sectors progressistes decidits a lluitar pels mateixos objectius. Mai no es podrà oblidar el paper tan important que va tenir el poble dels EUA i l'opinió mundial en el cessament de la criminal guerra imperialista contra Vietnam.

La pau, la distensió, la coexistència pacífica, el desarmament s'han de demanar, s'han d'exigir, s'han de conquerir, perquè no sorgiran per generació espontània, i en el món d'avui no hi ha cap més alternativa, si és que volem preservar la vida de la humanitat.

Cal estimular igualment qualsevol avenç per aquest camí. És per això que hem de saludar amb satisfacció els acords SALT II, entre la Unió Soviètica i els Estats Units, així com els passos futurs que es prometen en aquest terreny. Hem de denunciar alhora les forces reaccionàries partidàries de la guerra freda que, compromeses amb el negoci brut de les armes, la destrucció i la mort, s'oposen en el Senat dels Estats Units a la ratifi-

La guerra i les armes van associades en la història al sistema d'explotació de l'home per l'home i a la set d'aquest sistema d'emparar-se dels recursos naturals d'altres pobles.

cació dels esmentats acords.

Reconeguem, tanmateix, que aquests passos, tot i ser positius i importants, són encara lluny de l'ideal de la desnuclearització progressiva fins a la desaparició total de les armes nuclears, que seria al final l'única cosa equitativa i justa per a totes les nacions, i l'atur de la carrera d'armaments. Ha d'arribar el dia en què la humanitat condemni resoltament la producció i el comerç d'armes.

Segons publicacions estadístiques, el món inverteix anualment més de 300.000 milions de dòlars en armes i despeses militars, i aquesta xifra possiblement és conservadora. Tan sols les forces militars dels Estats Units gasten, per exemple, 30 milions de tones de petroli en aquesta qüestió, més que la despesa total d'energia de tots els països de l'Amèrica Central i el Carib junts.

Amb 300.000 milions de dòlars es podrien construir en un any 60.000 escoles amb capacitat per a 400 milions de nens; a 60 milions d'habitatges confortables amb capacitat per a 300 milions de persones; o 30.000 hospitals amb 18 milions de llits; o 20.000 fàbriques capaces de donar feina a més de 20 milions de treballadors; o habilitar per a regadiu 150 milions d'hectàrees de terra, que amb un nivell tècnic adequat poden alimentar mil milions de persones. Tot això malbarata la humanitat cada any en l'esfera militar. Considerem, a més, l'enorme quantitat de recursos humans en plena joventut, recursos científics, tècnics, combustibles, primeres matèries i d'altres béns. Aquest és el preu fabulós pel qual no existeix un veritable clima de confiança i de pau al món.

Per a nosaltres, els marxistes, la guerra i les armes van indissolublement associades en la història al sistema d'explotació de l'home per l'home i a la set insadollable que entranya aquest sistema d'emparar-se dels recursos naturals d'altres pobles. Un dia vam expressar a les Nacions Unides: «que cessi la filosofia del despullament i cessarà la filosofia de la guerra».

El socialisme no necessita com a sistema la producció d'armes per a la seva economia; no necessita exèrcits per emparar-se dels recursos d'altres pobles. Si s'hagués complert ja la consigna d'unitat i fraternitat entre tots els pobles i homes, no caldrien armes per atacar ni oprimir ningú, ni armes per conquerir la llibertat i defensar-la.

Per llarg i utòpic que sembli el camí, per durs que siguin els revessos i fins les traïcions en el si del moviment progressista, no ens hem de descoratjar mai ni deixar de perseverar en la lluita per assolir aquests objectius. Cal exigir en totes les tribunes i els organismes internacionals que es passi de la retòrica als fets.

Aquestes qüestions ens duen a la qüestió econòmica. Cada cop hi ha més estadistes i dirigents en el si del nostre Moviment, que plantegen la necessitat que aquest afer ocupi el lloc adequat en el centre de les nostres preocupacions (aplaudiments). Vosaltres son homes d'estat que us enfronteu diàriament a les tasques feixugues de l'economia en els nostres països. Sabeu bé quines són les enormes dificultats: l'augment constant del deute extern, l'escassetat de divises, el preu creixent de l'energia i els productes d'importació, l'intercanvi desigual, el robatori incessant i progressiu mitjançant els preus baixos en el mercat exterior dels productes que són el fruit de la suor dels nostres pobles, la inflació, la puja de preus interns i la seqüela de conflictes socials de tota mena que això origina.

Governs progressistes, que fan un noble esforç pel desenvolupament i el benestar del país, es veuen aclaparats i fins superats a voltes per les dificultats econòmiques i les condicions lleonines i impopulars imposades pels organismes internacionals de crèdit. Quin no ha estat el preu polític que han hagut de pagar molts de vosaltres per les normes del Fons Monetari Internacional? Nosaltres, els cubans, que n'hem estat exclosos per voluntat imperialista, ja no sabem del cert si això és un càstig o un privilegi *(aplaudiments)*.

Hi ha governs que pugen al poder a través de la lluita popular o revolucionària i troben de sobte les espantoses condicions de pobresa, deute i subdesenvolupament que els impedeixen donar resposta a les esperances més modestes de llurs pobles.

No pretenc de dir mitges veritats, i no amagaré que les dificultats socials són molt més grans quan en qualsevol dels nostres països una exígua minoria deté en les seves mans les riqueses fonamentals i a vegades una gran part del poble es veu despossetda de tot. En dues paraules, si el sistema és socialment just, les possibilitats de su-

Hi ha països en què creix l'economia, però alhora creixen la pobresa i l'analfabetisme. El conjunt de països subdesenvolupats tenen un deute extern superior a 300.000 milions de dòlars.

pervivència i de desenvolupament econòmic i social són incomparablement més grans. Hi ha països en què l'economia creix, però alhora creixen la pobresa i l'analfabetisme, els nens sense escola, la desnutrició, les malalties, la mendicitat, la desocupació, la qual cosa demostra inequívocament que hi ha quelcom que no funciona.

Els països subdesenvoluats —n'hi ha que s'estimen més anomenar-los, de manera optimista, països en desenvolupament, però en realitat és cada cop més gran la distància d'ingressos per capita i nivells de vida amb els desenvolupats—, amb un 65 per cent de la població mundial, disposen només del 15 per cent del producte mundial produït i únicament del 8 per cent de la producció industrial. El conjunt de països d'aquesta categoria, desproveïts de fonts naturals d'energia, tenen actualment un deute extern superior a 300.000 milions de dòlars. Es calcula que el pagament total per concepte de serveis del deute extern se'n va ja aproximadament cap a 40.000 milions de dòlars per any, cosa que representa més del 20 per cent de llurs exportacions de cada any. L'ingrés per capita mitjà dels països desenvolupats és ara 14 vegades superior al dels subdesenvolupats. Tenim, a més, en l'àrea subdesenvolupada més de 900 milions d'adults analfabets. Aquesta situació ja és insostenible.

Un dels problemes más aguts dels països subdesenvolupats no petrolers que constitueixen la inmensa majoria del nostre Moviment, és la crisi energètica. Els països exportadors de petroli, que són tots del món subdesenvolupat, quasi sense excepció ocupen un lloc en el Moviment dels no Alineats, i troben en tot moment el suport de la resta dels nostres països en les seves justes demandes per la revalorització del seu producte i l'acabament de l'intercanvi desigual i el malbaratament de productes energètics. Aquests països tenen avui molt més potencial econòmic i més capacitat de negociació amb el món capitalista desenvolupat. No és pas aquesta, però, la situació dels països subdesenvolupats no petrolers. El sucre, la bauxita, el coure i els altres minerals sòlids; el maní, la copra, l'henequén, el te, la llavor de maranyó i els productes agrícoles en general estan terriblement desvalorats en el mercat mundial. Els països capitalistes desenvolupats eleven de manera egoista les tarifes aranzelàries dels pocs productes manufacturats pels nostres pobles i fins subsidien mercaderies que competeixen amb les nostres, si els és possible. Això fan, per exemple, la Comunitat Europea i els Estats Units amb el sucre. Els preus dels equips, maquinàries, articles industrials i productes semielaborats que importem creixen constantment. Els privilegiats exportadors d'aquestes mercaderies les cobren cada cop més cares. Ells suporten millor que els països subdesenvolupats el preu de l'energia. Fins i tot exporten armes per desenes de milers de milions de dòlars anualment, i amb elles adquireixen moltes vegades petroli. El xa de l'Iran fou un dels seus clients multimilionaris predilectes fins al seu just enderrocament no fa gaire. Els excedents financers provinents del petroli exportat es dipositen fonamentalment i s'inverteixen en els països capitalistes més rics i desenvolupats. Aquests fons també els serveixen per subministrar-se energia. Quins recursos els queden en canvi als països subdesenvolupats no petrolers?

Cal prendre consciència d'aquesta realitat, ja que la situació de molts països, una gran part d'ells membres d'aquest Moviment, és ja veritablement desesperada. Cal meditar i discutir sobre aquesta qüestió. Cal trobar-hi solució. L'imperialisme maniobra ja per tal de dividir-nos, d'aïllar els països petrolers de la resta del món subdesenvolupat, culpant-los de la crisi econòmica, la causa exclusiva de la qual està en l'ordre injust establert en el món pel sistema imperialista i, cosa que és més perillosa, de buscar pretextos i encobrir els seus plans agressius contra els països exportadors de petroli.

Cuba no aborda aquesta qüestió per defensar interessos que l'afectin directament. Patim, no cal dir-ho, els efectes indirectes de la crisi econòmica internacional i els preus baixos dels nostres productes en el mercat d'occident, però tenim assegurat el subministrament de petroli, que paguem amb sucre, el preu del qual es correspon amb el del petroli i altres articles d'importació que adquirim de l'àrea socialista.

Tanmateix, hem d'assenyalar que si tota la producció de sucre del país, que en aquesta collita del 1979 assolí mil milions de tones, la més alta del món entre els països productors de sucre de canya, hagués tingut mercat en el món occidental,

al preu que avui es paga en l'anomenat mercat mundial, que és aproximadament de vuit centaus de dòlar la lliura, no n'hi hauria hagut prou per pagar l'energia que el país consum, al preu actual.

Cal buscar solucions energètiques, però no tan sols per als països desenvolupats, que avui consumeixen ja gairabé tota la que produeix el món, sinó també i fonamentalment per als països subdesenvolupats.

Nosaltres apel.lem al sentit de la responsabilitat dels països que són grans exportadors de petroli en el si del nostre moviment per abordar amb valentia, decisió i audàcia una sàvia i previsora política de cooperació econòmica, subministrament i inversions en l'àrea del nostre món subdesenvolupat, perquè de la nostra sort dependrà la seva *(aplaudiments)*.

No demano que se sacrifiquin interessos legítims; no demano que deixin de lluitar al màxim pel desenvolupament i el benestar dels seus propis pobles; no demano que deixin d'assegurar el seu futur. Els invito a unir-se'ns, els invito a fer pinya amb nosaltres, a lluitar junts per un veritable nou ordre econòmic internacional, els beneficis del qual arribin a tots *(aplaudiments)*.

Cap mena de diner no podrà comprar l'esdevenidor, perquè l'esdevenidor està en la justícia, està en les nostres consciències i en la solidaritat honesta i fraternal dels nostres pobles *(aplaudiments)*.

La solució dels problemes econòmics dels nostres països requereix un esforç extraordinari, responsable, conscient i seriós de caràcter mundial.

Els qui ens apleguem aquí representem la immensa majoria dels pobles del món. Unim-nos tots estretament! Concertem les forces creixents del nostre vigorós Moviment a les Nacions Unides i a tots els fòrums internacionals, per exigir justícia econòmica per als nostres pobles, perquè cessi el domini sobre els nostres recursos i el robatori de la nostra suor! *(Aplaudiments.)* Unim-nos per exigir el nostre dret al desenvolupament, el nostre dret a la vida, el nostre dret al futur. Que cessi ja d'edificar-se una economia mundial basada en l'opulència dels qui ens van explotar i empobrir ahir i ens exploten i empobreixen avui, i en la misèria i el subdesenvolupament econòmic i social de la immensa majoria de la humanitat! Que d'aquesta sisena cimera surtin la voluntat ferma de lluita i plans concrets d'acció. Fets i no només paraules *(aplaudiments)*.

Potser les meves paraules, en inaugurar aquesta conferència, no han estat massa diplomàtiques, potser tampoc massa protocol.làries, però espero que ningú no dubtarà que les he dites amb lleialtat absoluta.

Moltes gràcies.

(Ovació.)●

Arrels de no-

(Reflexions amb motiu del setantè aniversari del naixement d'Edvard Kardelj)

El vint-i-set de gener havien passat setanta anys del naixement i encara no un any de la mort d'un dels fills més valuosos del poble eslovè i dels pobles iugoslaus: Edvard Kardelj, l'home que, al costat de Tito i amb ell, considerem justament un dels arquitectes més importants del socialisme d'autogestió a Iugoslàvia, i de la política de no-alineament en el món.

L'obra i la idea de Kardelj representen una part inseparable de la nostra vida actual i futura. Actualment, les necessitem totes dues, i també en la nostra vida futura. Amb elles podrem resoldre millor i més fàcilment les complexes qüestions del nostre desenvolupament social. Amb elles ens podrem orientar millor i amb més precisió en la solució de les complexes contradiccions del món contemporani, de manera que mai no perdem de vista en la solució de les nostres tasques diàries l'interès històric a llarg termini de la classe obrera. I això no tan sols com a orientació estratègica bàsica del nostre desenvolupament social, tal com l'entenem i desenvolupem a Iugoslàvia, sinó també com a orientació en el procés del socialisme —com a procés mundial— del qual forma part inseparable l'autogestió socialista a Iugoslàvia.

La situació a què s'enfronta cada cop més dramàticament el món contemporani —tant el món socialista com el capitalista, el món no alineat com el que està en un dels blocs— prova cada vegada més profundament l'exactesa i la visió de les anàlisis de Kardelj; tant les seves anàlisis del socialisme com a procés mundial —i dintre d'ell l'autogestió— com la seva anàlisi del paper especial i la importància del moviment de no-alineament en el món contemporani.

El socialisme com a procés a escala mundial

En contraposició amb la doctrina que explica el socialisme com a sistema mundial, com a bloc d'estats socialistes, que s'amplia geogràficament mitjançant l'annexió de nous estats

Boris Majer

l'autogestió i del alineament

i territoris d'interès, en els quals preponderin les forces socialistes (també amb l'ajut d'intervencions externes), Kardelj situa la seva concepció del socialisme com a procés mundial sobre bases diferents. Segons ell, el socialisme com a procés mundial, que involucra totes les parts del globus, que penetra en tots els porus del món contemporani i es presenta en formes variades, d'acord amb les circumstàncies històriques específiques i condicions determinades de cada país, de cada moviment, en una part del món en forma d'estats que ja han fet la revolució socialista i que construeixen llurs pròpies alternatives de construcció socialista, en d'altres parts com a moviments anticolonials i nacionals, que veuen en el socialisme llur única alternativa; en els països capitalistes desenvolupats es presenta com la lluita per una participació sempre més profunda i més àmplia dels obrers en les decisions econòmiques, com la lluita per una influència sempre més gran i decidida de la classe obrera i de les seves organitzacions polítiques en les decisions econòmiques estratègiques i polítiques de cada país, etc.

Aquesta concepció del socialisme com a procés mundial es troba lluny d'afirmar que, a causa de les grans deformacions que s'han presentat i que es presenten en el desenvolupament del socialisme en determinats països, es posi en qüestió —tal com pretenen alguns radicals— el seu caràcter socialista; o tal com passa, per altra banda, es mesuri el «grau socialista» de determinats moviments, i fins de determinats països, d'acord amb la seva semblança amb un determinat «model» de revolució, un determinat desenvolupament socialista o el mode de construcció socialista en un país determinat. Posar en qüestió el caràcter socialista, per exemple, dels països anomenats de «socialisme realista» és tan poc intel.ligent —i contrari a la concepció del socialisme com a procés mundial— com negar el caràcter socialista a països i moviments que topen amb la política a curt termini d'algun país o moviment socialista.

Kardelj amb Tito.

El perill de l'«hegemonisme»

El problema no està en cap cas en el fet de reconèixer o no a algú el seu caràcter socialista o un determinat «nivell socialista», la qual cosa pot ser una qüestió doctrinària. El problema és molt més profund. Es tracta de la qüestió següent: en una època històrica, després del triomf de les revolucions socialistes en gran part del món —amb l'existència també d'un món capitalista molt desenvolupat i paral.lelament a la sempre més dramàtica profundització del gran abisme existent entre desenvolupats i subdesenvolupats en el món—, ¿com orientar estratègicament el desenvolupament del socialisme de tal manera que els desequilibris i els antagonismes, que encara no s'han superat i que són heretatge del passat en el desenvolupament desigual de diferents parts del món i dins dels països i moviments que encara són en el període de transició del capitalisme al comunisme —dins del socialisme com a procés mundial—, no es facin més grans i arribin a conflictes antagònics que podrien ocasionar fins i tot conflictes bèl.lics entre determinats països socialistes i posar en qüestió la pau en el món? Aquesta possibilitat suposaria que el proletariat cedís a la temptació de ficarse en els assumptes del proletariat d'un altre país, per resoldre així alguns conflictes interns —la qual cosa significa, en essència, la continuació

de la política hegemonista de la burgesia nacional. Com ja és sabut, Lenin va assenyalar la possibilitat que això succeís. Ell es va oposar categòricament a aquest fenomen ja a l'època de la Revolució d'Octubre. Prenent com a punt de partença aquests advertiments de Lenin (que són per al destí del socialisme i potser per a tot el món, en el segle XX, d'un significat transcendental), Kardelj en el seu famós escrit «El socialisme i la guerra» (que ara s'ha tornat a convertir en un text d'actualitat) ja fa vint anys que va analitzar de nou les fonts latents i agudes dels antagonismes dins del món socialista, i arribà a la conclusió que aquests antagonismes en llurs conseqüències extremes poden ocasionar fins i tot confrontacions bèl.liques entre els països socialistes, si es donés el cas que no poguessin o no desitgessin resoldre'ls per la via pacífica; això es pot aconseguir extraient les arrels d'aquests antagonismes a cada país i moviment, democràticament i equitativament, respectant la independència, la sobirania i les condicions específiques de cada país i moviment. De l'esmentada anàlisi de Kardelj es desprèn clarament que és necessari localitzar el perill més eminent per al desenvolupament del socialisme com a procés mundial en l'hegemonisme de qualsevol mena, sense consideracions al caire que pugui adoptar, i sotmetre l'interès del socialisme com a procés mundial a l'interès d'estat d'un determinat país —socialista o no—, la qual cosa polaritza necessàriament els antagonismes, polaritza els països i moviments en blocs o esferes d'interès i constantment origina nous focus potencials de conflictes; en diversos llocs del món causa i comporta perills de conflictes bèl.lics.

No-alineament i superació dels blocs

En un segon i famós escrit, «Arrels del no-alineament» (que avui té més interès que en qualsevol moment del passat), Kardelj analitza un altre cop la correlació de forces en el món contemporani i arriba a la conclusió que el moviment de no-alineament és l'única alternativa històrica possible enfront de la divisió del món en blocs, i dels perills que d'aquesta manera emergeixen per a la pau mundial i per al desenvolupament del socialisme com a procés mundial.

El no-alineament no és un nou bloc que amb la seva força econòmica, política i militar s'enfronti als dos blocs existents. Al contrari, representa el punt de partida, el començament d'un moviment històric real amb la finalitat de superar la repartició del món en dos blocs, que en els dos punts més crítics per a una eventual confrontació mundial, és a dir, en aquells països de l'anomenat tercer món que no es troben distribuïts en un dels blocs (la qual cosa no vol pas dir que no estiguin exposats a pressions de blocs, des del punt de vista econòmic, polític i militar). L'objectiu històric principal del moviment de no-alineament està en el fet que països que fins fa poc van estar sota la dependència d'imperis colonials, i que fins fa molt poc no han aconseguit la independència política, o que fins i tot avui lluiten per ella, països que fins fa poc, individualment, no representaven quasi res per a la política mundial de les superpotències, s'afermen com un subjecte històric nou, que per si mateix decideix el seu destí; la responsabilitat de llur desenvolupament la prenen ells mateixos; que aplega països amb un sistema social molt diferent, però que en tots ells s'aferma cada cop més la convicció que el socialisme és llur única alternativa històrica real; però un socialisme que no és trasplantat mecànicament i copiant models forans, sinó que sorgeix de condicions històriques específiques, de diferents tradicions culturals i polítiques, d'experiències nacionals i de classe de cada país, de cada poble, de cada moviment per separat, i que com a conseqüència d'això té un color propi i unes característiques pròpies.

En aquest sentit, podríem afirmar que el moviment del no-alineament és una gran universitat de l'autogestió en les relacions internacionals i en el context mundial. D'això, se'n desprèn també que tots aquests països i tots aquests moviments es poden afermar —i de fet ja s'afermen— com un no subjecte històric en la lluita per la seva independència nacional i la seva sobirania, per a una elecció pròpia d'un sistema independent de desenvolupament social i consegüentment per a l'elecció del seu propi sistema sòcio-polític, solament en llur caràcter de països no alineats (i els moviments també) que amb aquesta classe d'estratègia superen i vencen sobre la divisió del món d'acord amb la política de blocs, cosa que igualment interessa a llarg termini totes les forces progressistes del món, i molt especialment el socialisme com a procés mundial. Els esforços per fraccionar el moviment de no-alineament, en essència, no són més que la continuació de la vella política de lluita per esferes d'interès, que pot ser atractiva per a una força hegemònica mundial o altra, però de cap manera per a qualsevol dels països no alineats, ja que aquesta política els retorna a l'antiga posició d'objecte dels jocs de les superpotències, després d'haver assolit i afermat llur caràcter de subjecte històric de llur propi destí.

Aliats i enemics «naturals»

La qüestió dels anomenats «aliats naturals» (i igualment «enemics naturals»), dins del moviment del no-alineament, existeix. Els anomenats

Edvard Kardel

«aliats naturals» del moviment de no-alineament són tots aquells i solament aquells processos en el món que realment, i no solament de manera declaratòria, mobilitzen els seus esforços cap a una distensió dels problemes internacionals, aquells que s'esforcen per un desarmament mundial global, que s'oposen a la divisió del món en blocs antagònics, que lluiten contra la política d'esferes d'interessos, que lluiten contra la conversió dels països no alineats en simples satèl.lits d'una potència hegemònica o altra, aquells que s'oposen a qualsevol forma d'intervenció, a qualsevol atac contra la sobirania i independència de qualsevol país en el món. Així mateix es podria dir a la inversa. És per aquest motiu que no és possible d'acceptar la doctrina d'«intervenció bona» o «intervenció dolenta». Cap intervenció no resol a llarg termini cap problema essencial. El que aconsegueix realment és complicar encara més una determinada situació, provocar nous focus de conflicte i posar en perill la pau mundial. L'oposició de Iugoslàvia a qualsevol mena d'intervenció, a qualsevol mena d'atac a la independència i sobirania de qualsevol país no és cap prevenció tàctica, com aquell que diu: demà això ens podria passar a nosaltres. Representa una convicció molt profunda de principis i té l'arrel en l'interès estratègic històric a llarg termini, no tan sols del moviment del no-alineament, sinó també del socialisme com a procés mundial. I encara més, del món en la seva totalitat, i per això representa un dels principis bàsics de l'Organització de les Nacions Unides per a la solució de les relacions entre els pobles en l'època històrica contemporània.

La política de no-alineament com a possibilitat per a la realització de la superació històrica de la divisió del món en blocs, la qual cosa interessa no tan sols —almenys ho creiem així— el moviment del no-alineament, sinó que també a llarg termini els països de l'anomenat «socialisme real», i totes les forces progressistes, antiimperialistes i antihegemonistes del món, és, essencialment, una prova per enfrontar-se creativament amb un dels problemes més transcendentals del món contemporani i, en aquest marc, amb el socialisme com a procés mundial.

Les reflexions sobre el no-alineament com una gran escola de l'autogestió en les relacions internacionals ens retornen a la qüestió bàsica de la història contemporània i, dins d'aquesta, a la qüestió del socialisme com a procés mundial, molt especialment. ¿De quina manera, en les circumstàncies històriques contemporànies, es pot aconseguir el paper guia de la classe obrera i del treball viu, creatiu, en l'orientació estratègica dels processos econòmics i polítics del món contemporani, tant en els països on el socialisme encara no ha triomfat com a relació primordial en la societat, com en els països contemporanis capitalistes, especialment en aquells que tenen un elevat desenvolupament, com també en aquells països que ja han elegit el camí de la construcció socialista? ¿Com aconseguir que, en els països on el proletariat ja ha assumit el poder polític i té a les mans tots els principals elements de desenvolupament econòmic, es garanteixi que la gent treballadora, els productors, veritablement i de manera directa, tots sols decideixin sobre les condicions i els resultats del seu propi treball, tot això en unes circumstàncies en què hi ha immenses desigualtats, abismes culturals, socials i polítics, com també antagonismes, coses que aquestes societats heretaren del passat i que actualment s'aguditzen a tot el món? ¿Com evitar que el resultat del seu treball —per tots els motius esmentats— no es torni a convertir novament en una força alienada en forma de tal o tal centre alienat de poder social, en forma d'un estat omnipotent, com una nova burocràcia, tecnocràcia, etc.? Crec que, en el descobriment de les arrels socials i històriques reals de nous centres de poder social alienat, també en el socialisme com a procés històric i en la recerca de mitjans històrics concrets i de vies, en unes circumstàncies històriques reals que s'esdevinguin en un país determinat, permetessin a la classe treballadora, al productor directe, al treball creatiu decidir racionalment sobre les condicions i resultats del procés social de reproducció en la seva totalitat, en la forma més directa i àmplia. És en aquesta qüestió on hem de veure l'abast més gran de les idees polítiques de Kardelj i de la seva aportació a la realització d'aquesta tasca històrica. En la situació històrica actual, aquesta és la famosa anella central de la cadena de Lenin, si no volem quedar-nos-en amb altres conseqüències o deformacions.

Aquesta anella central de la cadena fou anomenada per Kardelj autogestió.●

Els treballadors i la gestió de la Seguretat Social

Pere M. Comas i Miralles

1. L'Ordre del 17 de gener de 1980 aprovant el Reglament dels Consells de l'INSS, l'INSALUD i l'INSERSO **ha significat una evident marginació dels treballadors en la gestió de la Seguretat Social** (1).

Les funcions que s'encomanen als Consells són un simulacre i una pantomima del que hauria de ser la participació en la gestió de la Seguretat Social, una reivindicació, aquesta, que arrenca del temps de la dictadura franquista i que sembla que hom ha decidit d'«arxivar», com tantes altres coses, aquests darrers temps.

Segons l'Ordre que ara comentem, correspon als Consells:

a) Elaborar els criteris d'actuació dels respectius Instituts.
b) Elaborar els avantprojectes de pressupostos d'acord amb el que disposa la Llei General Pressupostària, i
c) Aprovar la memòria anual per elevar-la al govern.

Si a les migrades i inoperants funcions que hem esmentat, hi afegim que els Consells Nacionals no tenen cap atribució en matèria de direcció i gestió dels Instituts i que, a més a més, hom els ha collocat un «filtre» que és la «Secretaria General», la qual pertany a l'estructura burocràtica dels Instituts (constitueix l'únic i forçós vincle de relació entre els Consells i l'aparell de gestió), veurem que les perspectives d'intervenció dels treballadors en la gestió de la Seguretat Social són, a hores d'ara, nul.les.

Però això no ho és tot. La mateixa composició dels Consells (catorze representats de l'Administració, tretze de les organitzacions empresarials i tretze de les centrals sindicals) fa pràcticament impossible que els treballadors puguin incidir en el funcionament de la Seguretat Social. L'experiència ja ens va demostrant, des de la creació dels Consells, que entre l'Administració i les organitzacions empresarials hi ha coincidències sistemàtiques i permanents que faran molt difícil d'intervenir, responsablement però enèrgicament, en la millora de la Seguretat Social.

Finalment, i per acabar aquesta breu introducció, no cal amagar que les centrals sindicals, al meu entendre, no han arribat a copsar la importància i la transcendència de la qüestió, al marge de les declaracions formulades tal com se solen fer.

És greu de constatar que, després d'una dura oposició al govern durant quasi un any, defensant un control efectiu i real i una vigilància de les entitats gestores de la Seguretat Social, les centrals sindicals van canviar d'actitud sense cap mena de justificació i van acceptar un projecte de govern que a la pràctica no feia sinó cloure el procés de marginació a què al.ludim.

En aquest sentit, és significatiu que quan els reglaments foren sotmesos a aprovació dels mateixos Consells, on hi ha treballadors, aquests acceptaren la proposta del govern amb un silenci aprovatori i de consens pràcticament unànime.

2. Instrumentació de la Seguretat Social en la crisi econòmica. La política del govern.

És evident que el franquisme ens va deixar una Seguretat Social sotmesa a una crisi profunda. Una crisi pel que fa al sistema financer, al règim de gestió i al seu propi i peculiar sistema institucional.

Però la crisi s'ha agreujat també per altres motius. D'una banda, la difícil situació econòmica que travessa el país ha repercutit en la Seguretat Social. Aquest és un aspecte que no es pot menysvalorar i que hauria exigit una anàlisi en profunditat i l'adopció de mesures conjunturals més coherents i fonamentades que no les arbitràries mesures amnistiadores o ajornadores de les obligacions dels empresaris, que (quina paradoxa!) el govern ha previst per atenuar els efectes de la situació econòmica general en el sistema financer de la Seguretat Social.

De l'altra, també hi ha influït la política extorsionadora i poc responsable del govern respecte als recursos econòmics de la Seguretat Social.

Tot el «sistema» s'ha instrumentalitzat en funció d'una clara política de reestructuració

d'amplis sectors industrials o de treball. La Seguretat Social s'ha constituït així en un mecanisme creditici indirecte per a tancar empreses, liquidar llocs de treball i polir-se els actius empresarials, clarament en detriment dels drets dels treballadors i de les seves necessitats.

En aquest ordre de coses, i en la mateixa línia d'instrumentació i manipulació de la Seguretat Social per part del govern, s'hi afegeix una també clarissima extorsió política de la Seguretat Social.

S'incrementen, per exemple, pensions, abans d'unes eleccions generals, en favor de sectors conjunturalment influenciables per decisions governamentals; es prometen serveis assistencials en ostentosos periples de ministres i secretaris d'Estat abans, sempre, de produir-se algun comici electoral malgrat que se sàpiga que els projectes corresponents són difícilment executables, o que manquen de tota justificació raonable; s'acorden inversions, millores o mesures de gestió en sectors o àmbits territorials controlats per les forces polítiques del capital, i aparaeixen indicis que es congelen, respecte de zones d'influència política de l'esquerra.

Però no acaba aquí la inacceptable política del govern. Aquest, fent-se ressò de les forces econòmiques més regressives i involutives del país abona públicament, i la **instrumenta**, una àmplia política de **privatització de la Seguretat Social** a favor de sectors corporatius (determinats nivells dels professionals de la medicina), de sectors industrials mèdico-farmacèutics i de les totpoderoses empreses asseguradores.

3. La intervenció dels treballadors en la Seguretat Social.

És en el marc complex, políticament, socialment i econòmicament, que travessa el país, i en funció de clares estratègies de classe, **que hem d'analitzar i valorar** la rellevància que els treballadors **exigeixin estar, i estiguin presents, en aquells sistemes institucionals que, com la Seguretat Social**, adopten mesures de conseqüències extraordinàries respecte a les condicions laborals i de vida de les classes populars.

La Seguretat Social, per altra banda, exigeix una òptica global de valoració de la significació i importància polítco-social del mateix sistema. Sembla, per tant, ineludible incorporar a la lluita polítco-sindical (en tots els nivells) objectius clars encaminats a intervenir en les decisions que s'adoptin, pertocants a la Seguretat Social, especialment **encaminant-la a adoptar una rigorosa política reequilibradora en matèria de serveis assistencials, redistribuïdora de rendes i clarament solidària**.

Així mateix, cal evitar decididament les maniobres governamentals (i del sector privat) **que pretenen apartar la Seguretat Social de la gestió pública**.

En aquest sentit, cal sortir al pas de la demagògia de certes argumentacions que pretenen atribuir la crisi de la Seguretat Social a la naturalesa pública de la gestió i a l'envergadura del sistema. Perquè cal recordar que la tendència de totes les seguretats socials és d'anar al seu control públic i que la nostra Seguretat Social té unes despeses, en relació amb el Producte Nacional Brut, per sota de la majoria de les seguretats socials europees (2).

La crisi del sistema esmentat, per tant, **ha de ser imputada a qui té la responsabilitat en la gestió pública, és a dir, al govern i a les forces socials que aquest representa**. No oblidem, a més a més, que encara que hagin canviat «les cares», moltes decisions segueixen adoptant-les els mateixos que, amb Franco, van fer **de la Seguretat Social el paradís del desgovern, el descontrol, la corrupció i els negocis privats a càrrec de recursos que òbviament eren públics.**

A la vegada, com ja hem assenyalat, l'extorsió sistemàtica i greu de la Seguretat Social i la seva instrumentalització política, posant-la en funció d'interessos sectorials o corporatius, comporta una deteriorització i depauperització permanent i generalitzada del sistema, particularment del sector que s'anomena de «prestacions tecnificades», com és l'assistència sanitària.

4. Les raons de l'exigència de la participació dels treballadors en la gestió de la Seguretat Social.

Intentarem ara d'apuntar algunes raons del perquè de l'exigència de la participació dels treballadors en el sistema de la Seguretat Social. Les característiques del present treball no ens permeten fer altra cosa.

4.1. A Espanya, la Seguretat Social encara està molt directament vinculada al factor treball (3),

i les seves prestacions constitueixen, fonamentalment, un sou diferit o un sou indirecte. La defensa d'aquest sou, d'aquesta retribució que escapa o fuig de la línia de percepció directa, és una qüestió cabdal, per raons òbvies, per a les centrals sindicals de classe.

Participar, per tant, en la presa de decisions respecte d'un sistema muntat i estructurat sobre els sous, amb significacions macroeconòmiques, hauria de constituir una plataforma concreta i específica del moviment obrer, per a incidir, ja no solament en les decisions del sistema en si mateix, sinó fins i tot en els efectes que la Seguretat Social causa o provoca en el sistema general econòmic del país.

4.2. La participació dels treballadors en la Seguretat Social té també raó de ser en la lluita per fer transparent la gestió de les institucions que es mouen al voltant de les relacions de producció. Controlar la política d'aquestes institucions o incidir-hi és condicionar una part important dels mecanismes del sistema econòmic del país.

Per altra banda, l'envergadura colossal de tot el sistema de la Seguretat Social és sempre un motiu d'apropiació per la màquina burocràtica que l'ha de fer funcionar o gestionar. La participació, per tant, de les centrals sindicals en el seu si ha de respondre a l'exigència que la gestió i l'administració del sistema es posi també **en funció d'objectius de classe** i s'eviti la manipulació i la instrumentació del sistema per la mateixa burocràcia.

4.3. Una tercera raó per a exigir la participació de les centrals sindicals en el sistema de la Seguretat Social és la instauració d'una política de seguretat social progressiva i clarament favorable als sectors econòmics més febles. Cal aprofitar la Seguretat Social en una política clara contra l'atur i contra els desequilibris territorials i sectorials (diferències nord-sud, diferències ciutat-camp, etc.).

Al meu entendre, aquesta exigència té també altres justificacions:

a) la desconfiança absoluta dels treballadors davant la política adoptada per centres de decisió estranys al moviment obrer però pertanyents a una estructura que els afecta molt directament, i que es caracteritza per les seves insuficiències, abusos i manipulacions;

b) la necessitat de garantir procediments d'intervenció en la presa de decisions **en què s'incorporin les coordenades tàctiques i estratègiques del moviment obrer**, segons la situació econòmica del país, preveient aprofitar els recursos de la Seguretat Social **amb vista, exclusivament, a garantir el màxim de protecció de les necessitats socials dels treballadors;**

c) la incorporació de representants sindicals de confiança del moviment obrer, directament controlats per ell mateix.

En aquest sentit, el control parlamentari o l'aplicació de les tècniques de control del sector públic, a través, per exemple, del Tribunal de Comptes del Regne, la intervenció general de l'Estat o el cos especial d'interventors de la Seguretat Social, no són suficients per a democratitzar el sistema. I diem que no són suficients considerant la naturalesa de la Seguretat Social, que constitueix per ella mateixa un sistema de relacions peculiars on les tècniques d'intervenció i fiscalització habituals pel sector públic no atenen ni cobreixen les seves particularitats, articulades, ara com ara, sobre les necessitats de les persones **en tant que participen** de les relacions de treball.

D'altra banda, també és evident que la participació de les centrals sindicals de classe coincideix amb la tesi generalitzada dels mateixos estudiosos de l'Administració pública en la qual, d'una manera o altra (4), es posa en relleu la necessitat d'instrumentar mitjans correctors de l'opacitat de l'Administració pública en la lenta i progressiva crisi del model parlamentari clàssic, amb la introducció de mesures que prevegin la participació de representacions **d'interessos col.lectius** en el si de la mateixa estructura de gestió i administració de les institucions.●

1. En realitat, hauríem d'estendre'ns en el comentari d'una sèrie d'antecedents que escapen dels propòsits d'aquest article. Per exemple: el Reial Decret-llei del 16 de novembre del 1978, de reforma institucional de la Seguretat Social; el Decret del 22 de desembre del 1978 que regula la participació en el control i la vigilància de la gestió, i, especialment, els Reials Decrets 1854, 1855 i 1856/79, del 30 de juliol, que regulen les estructures i competències de l'INSS, l'INSALUD i l'INSERSO, ja que aquests foren els «gols d'estiu» clàssics, als quals estem habituats des de l'època franquista. Tanmateix, no deixen de tenir-hi una clara responsabilitat les mateixes centrals sindicals.

2. Luis Enrique de la Villa Gil i Aurelio Desdentado Bonete a **Manual de la Seguridad Social**, Edit. Aranzadi, 1979, a la pàg. 46, diuen: «Si la política española acerca a España al seno de la CEE, habrá que asumir esfuerzos importantes para que quepa la posibilidad de armonizar su sistema nacional de seguridad social con el de los actuales miembros de la Comunidad. Con datos de 1972, y en porcentaje del PNB (a precios del mercado), mientras que los gastos globales de la Seguridad Social representan en España algo menos del 9 %, la media de los «nueve» sobre dichos gastos era del 18,51 % (con máximo de 22,4 % en Holanda y mínimo de 12,5 % en Irlanda). Con datos de 1975, la media de 1975, la media de los «nueve» ha aumentado a 23,3 % (con máximo de 28,0 % en Holanda y mínimo de 16,9 % en Irlanda), mientras que en España el porcentaje del 10,4 por ciento sigue próximo al de tres años atrás y se distancia progresivamente de los comunitarios.»

4. **Op. cit.**, pàg. 101: «Sobre el total de los recursos del sistema, las aportaciones del Estado (subvenciones) no han superado el porcentaje del 7,5 % (hasta 1979), siendo frecuentes, en muchos ejercicios, los porcentajes auténticamente simbólicos (en torno al 3,5 %). E, incluso, en 1978, el 7,35 % quedó por bajo de los compromisos contraídos solemnemente en los «Pactos de la Moncloa» (octubre de 1977), siendo así que ya en 1975 la «media» en la CEE alcanzaba el 36 %, y, excluídas Dinamarca e Irlanda, el 25 %.»

4. Vegeu «Revista de seguridad social», núm. 4, oct.-des. del 1979, **La participación en la gestión de la Seguridad Social: modelos europeos**. Ministeri de Sanitat i Seguretat Social.

Joan Boada i Grau

L'HOMOSEXUALITAT UNA CONDUCTA SEXUAL

Consideracions generals sobre la sexualitat

Actualment, en amplis sectors de l'esquerra —i no cal dir de la dreta— la qüestió homosexual és observada com un fet marginal. Hi ha una desorientació considerable. És imprescindible que l'esquerra —i sobretot el nostre partit— incorpori als seus plantejaments les inquietuds de sectors de la nostra societat tan importants com els homosexuals, els jubilats, l'ecologisme, la lluita per l'alliberament de la dona, etc. Perquè, per tal de construir una societat nova, és necessari conèixer (1), investigar i incorporar allò que s'esdevé en la realitat. En definitiva, el nostre projecte revolucionari de transformació social, entès com la revolució de la majoria, necessita indiscutiblement que els sectors esmentats s'incorporin en la lluita per una societat més justa i alliberada.

És veritat que la relaxació dels costums aquests últims anys ha desmitificat l'homosexualitat, però aquesta no ha estat compresa globalment per la majoria de la població. Per aquesta situació complexa, el fet homosexual es mou en una dialèctica que va de la comprensió a la condemna. Només els sectors més avantguardistes de la nostra societat l'accepten sense embuts.

Avui els sectors més conservadors del nostre país estan més que mai interessats en l'ofuscació més absoluta del tema, davant un reduït ventall de forces socials i polítiques, partidàries de la legalització dels moviments gai i de tot allò que la conducta homosexual comporta; és a dir, la plena realització dels homosexuals com a ciutadans. Hem de destacar les declaracions negatives i provocatives del papa Joan Pau II, la negativa per part d'UCD a la legalització dels moviments gai i, cosa que és més trista, les declaracions negatives de prohoms dels partits d'esquerra com Tierno Galván (PSOE) i J. Sanromá i E. García Castro (PTE), com també altres irregularitats recolzades en una filosofia prohibitiva, basada en apriorismes que en la major part dels casos no tenen un suport objectiu, sinó que formen part d'una trama «ideològica» (en el sentit que li dóna la crítica marxista) i que, en definitiva, contribueix com un tot a la dominació de classe.

És obvi que moltes de les normes que la societat empara sobre la conducta sexual són necessàries per raons pràctiques, com protegir els febles dels forts i bandejar tant com sigui possible conductes abusives, violentes, etc. Però, contradictòriament, és cert que moltes regulacions sexuals de la nostra societat s'han establert sense cap preferència de necessitats pràctiques i que es poden considerar com el producte genuí de la ideologia dominant, impregnada de bases religioses rígides, fruit de la nostra situació en una cultura determinada.

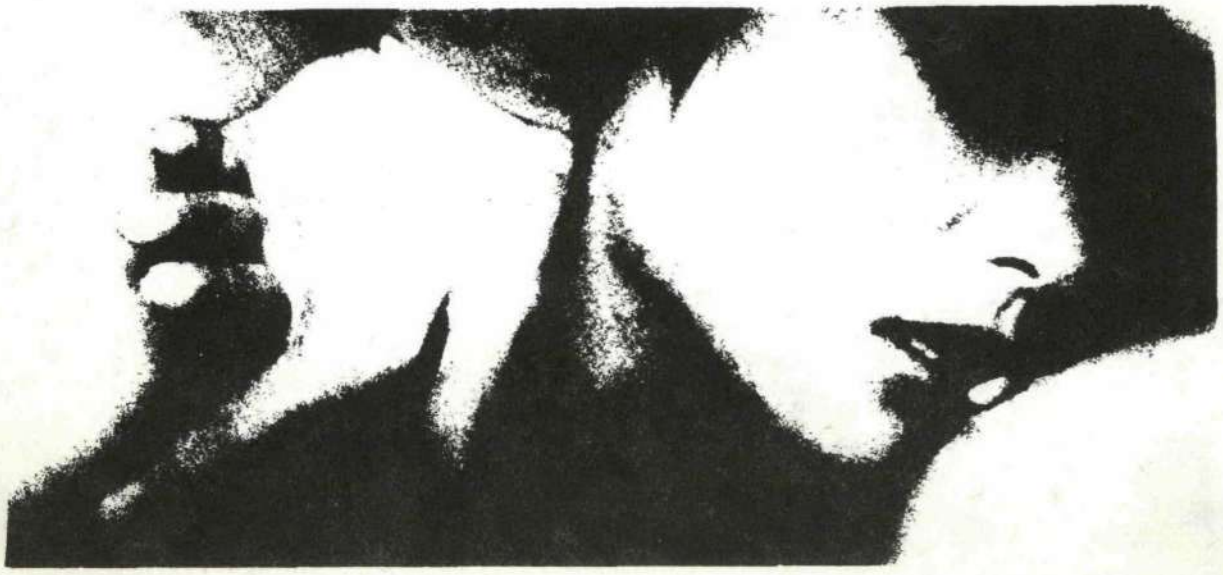

La filosofia dominant, que hegemonitza uns costums determinats dins la nostra societat, ha estat elaborada i estructurada per ideòlegs que creien en una sexualitat basada en el celibat, l'abstinència i l'ascetisme, que aquesta conducta sexual és molt superior qualitativament a qualsevol forma d'expressió sexual. Amb aquest patró de conducta, l'exitació i el plaer van sempre associats amb el pecat.

Els nostres costums i lleis sexuals procedeixen dels codis jueus més antics, que en part provenen, al seu torn, dels hitites, els caldeus, els egipcis, etc., mesclats amb tota la concepció cristiana elaborada posteriorment. Cal esmentar que la concepció finalista del sexe existia ja en els semites, els grecs, etc., però normalment, si es reunien les condicions de matrimoni i reproducció (com a funció adaptativa de la sexualitat), les altres expressions eren més o menys permeses.

La invenció singular de la tradició judeocristiana va ésser establir la norma en la qual la sexualitat es basava, en última instància, en la reproducció, i qualificar de perversions les altres conductes sexuals. El finalisme es convertí en el motiu fonamental de la limitació de l'activitat sexual i de l'enfortiment de les conductes ascètiques i abstencionistes. En aquest sentit, la tradició judeo-cristiana (com totes les altres cultures) no feia sinó regular la sexualitat d'una forma determinada; en definitiva, per les necessitats materials; però, per damunt de tot, per la necessitat de mantenir una estructura familiar concreta (2).

Però allò més transcendental és que la ciència es va veure contaminada d'aquesta filosofia. Sobretot la psiquiatria i les ciències socials, en les quals els conceptes finalistes del sexe s'han mantingut amb molt poques variacions fins avui.

Molts especialistes, molts individus considerats progressistes i força sectors de l'opinió pública continuen considerant, en general, les variacions de la conducta sexual com ho varen fer els antics sacerdots i rabins.

La ideologia dominant és i serà molt reticent a incorporar elements nous de conducta sexual, com l'homosexualitat. Correspon, per tant, a les forces progressistes i d'avantguarda (com el nostre partit) d'articular una actitud de crítica i permeabilitat en el si de les capes populars per tal de jutjar les diverses pràctiques sexuals amb un fonament objectiu procedent de l'anàlisi multidisciplinària, tot construint una cultura progressista i alliberadora de les diverses «alienacions» que els comunistes ens proposem de superar.

En els últims anys, la naturalesa complexa de la conducta homosexual ha estat estudiada amb els mateixos instruments que utilitzen les ciències socials, i que tants avenços ens han proporcionat. Esperem que els resultats d'aquest tipus d'anàlisi siguin també profitosos per a la comprensió de l'homosexualitat.

Consideracions biològiques

Molt abans que l'endocrinologia pogués dir quelcom sobre l'homosexualitat d'una manera científica, ja es feien moltes preguntes sobre l'existència de glàndules humanes i d'altres elements biològics directament relacionats amb l'homosexualitat.

El 1930 foren sintetitzades i aïllades les hormones sexuals masculines. La testosterona es va experimentar en animals capons i en homes amb transtorns d'impotència. Evidentment, els resultats no van poder ser millors, i es va observar un millorament de la potència i de la virilitat sexual. Però en investigacions posteriors, l'aplicació d'aquesta hormona a homosexuals i altres persones amb tendències afins no ha donat els resultats d'heterosexualització esperats. Ja Kinsey abordà aquesta situació, fa bastants anys, de la manera següent: «La idea que les substàncies químiques definides puguin tenir quelcom a veure amb l'homosexualitat pressuposa de forma inadequada que les respostes heterosexuals i homosexuals són oposades i difereixen en algun punt fonamental.» (3) És més, la majoria de les proves experimentals fetes en persones adultes, volent vincular la conducta sexual a les seves bases endocrinològiques d'una manera estreta, han estat un fracàs, en el sentit que sembla clar que en l'home les conseqüències del seu aprenentatge predominen sobre el missatge hormonal. Per exemple, una dona menopàusica no ha de sentir menys interès sexual per la manca de les hormones adequades.

Evidentment que les hormones sexuals tenen un paper important en la potenciació de la sexualitat, però no pas en el control de la seva direcció.

Podem dir que el guiatge sexual humà, les eleccions i accions fetes van en funció de l'aprenentatge de les pautes sexuals que es reben de la mateixa societat, de l'experiència personal de l'individu i, també, de les condicions específiques de la nostra espècie.

A causa del desenvolupament del còrtex cerebral de l'home (que representa el noranta per cent de la massa cerebral), aquesta zona té el control de moltes activitats, com la memòria, la imaginació, l'organització de les experiències, etc., i també de la sexualitat humana, la qual cosa significa un relaxament progressiu del control de les respostes específiques de caire fisiològic (instints) sobre la sexualitat. Aquest control és més gran i ample en la mesura que anem retrocedint en l'escala evolutiva de les espècies. Podem assegurar que per aquesta raó la sexualitat humana és variable i que la seva direcció, objecte de la vida sexual d'una persona, es determina fonamentalment per l'aprenentatge i la forma de reaccionar davant d'una colla d'esdeveniments d'experiència pròpia. Cada persona tendeix a desenvolupar un patró de conducta sexual personal, que en determinats aspectes és específic de l'individu i que representa un marge més ampli d'actuació respecte als patrons grupals específics de cada espècie en la mesura que anem ascendint en l'escala evolutiva.

La selecció d'una persona com a parella (heterosexual i homosexual) representa, no sols la culminació d'un procés individual, sinó també la culminació d'una etapa de l'evolució i de la maduració psicològica i sexual. És, per tant, desencertat caure en la uniformització de les pautes sexuals i considerar desviacions o malalties (de forma absoluta) els comportaments diferents. El problema s'agreuja, evidentment, com més obrim el ventall de llibertats individuals i col.lectives (4).

La conducta homosexual

La conducta sexual d'una persona esdevé heterosexual o homosexual en funció d'uns condicionaments educatius, culturals i d'experimentació sexual.

La tendència biològica cap a la inversió de la conducta sexual és inherent a la majoria dels mamífers, des dels ratolins als gossos, des dels primats superiors a l'home.

La conducta homosexual, i de forma similar l'heterosexual, recolza sobre uns eixos comuns que l'expliquen i la fan comprenedora.

La recerca de la complementarietat en els components d'una parella consisteix en el descobriment de quelcom, definit o indefinit, conscientment o inconscientment, que satisfaci les necessitats mútues dels components. En certa mesura seria «importar» el que manca i «exportar» el que es té en abundància, per tal de gratificar el company. Possiblement, el secret de la complementarietat resideix en les diferències determinades de capacitat de domini entre els components de la parella i d'un cert nivell tensional (explicat per la psicologia) derivat d'un cert distanciament, propi dels caràcters, personalitats, diferents dels components. En certa mesura, els elements de «distanciació» ajuden a polir i a aprofundir l'ímpetu renovador per tal d'aconseguir un màxim de «sintonització» humana. De fet, és la possessió simbòlica dels atributs d'un company, els quals, en afegir-se als propis, exerceixen la il.lusió de complementarietat.

En la conducta homosexual l'erotització de l'objecte sexual és altra que en l'heterosexual. Mentre que una persona, amb un comportament heterosexual, erotitza elements i atribucions del sexe oposat (exemple, en l'home, un pit o la vagina; en la dona, un penis o un mugró), la persona homosexual erotitza elements i atribucions propis del mateix sexe. Hem d'afegir que, en general, i en qualsevol de les conductes abans esmentades, la dona tendeix a globalitzar més l'interès eròtic, mentre que l'home el focalitza més (5).

Així, doncs, la diferència bàsica està en la direcció i en el sentit distints de l'interès sexual, determinats bàsicament, com hem vist, per l'experiència del subjecte al llarg del seu complex aprenentatge sexual. Això fa que les explicacions de tipus psicoanalític i d'altres, procedents de la psiquiatria tradicional, no solament no aportin res de nou a la interpretació d'un fet conductual, sinó que emboliquin la qüestió en apel.lar a instàncies imaginàries de contrastació empírica impossible. Per exemple, al.legant que l'homosexualitat podria venir de «fixacions», de la man-

ca de superació del «complex de castració», o reduint la seva etiologia a la influència d'una mare dominadora o a l'estructuració d'un caràcter introvertit (6).

L'orientació sexual, i mitjançant les seves respostes, depèn del grau en què una estructura conductual s'ha reforçat en funció d'uns determinats valors, costums, elements culturals, normes morals, és a dir, en funció dels estímuls específics existents en un context determinat.

La sexualitat no s'esdevé en abstracte. Cada societat institucionalitza distintes conductes sexuals, predominants sobre altres, en funció dels costums, normes, etc. Bé que nosaltres vivim en una societat les concepcions i estructures de la qual són clarament antihomosexuals, hi ha altres societats on l'homosexualitat és una pràctia habitual. Per exemple, una rama dels amarakaeri del Perú. Segons T. Schneebaum, que els va visitar en 1956-57, «l'homosexualitat, sobretot masculina, hi era dominant, fins al punt que els contactes heterosexuals eren relegats a només dues o tres ocasions cerimonials a l'any» (7). D'altres societats obliguen tots els homes a practicar l'homosexualitat fins que es casen, cosa que acompleixen despreocupadament i, més tard, despreocupadament abandonen. Entre els grups socials que aproven l'homosexualitat podem esmentar els aranda, aymara, crow, etc. (8). Podem afirmar que allà on és elogiada o almenys aprovada, l'homosexualitat sol ser predominant, i que allà on hi ha normes restrictives és menys predominant (9).

En la nostra societat s'opera una contradicció molt significativa. Mentre que l'herència grecoromana tributaria un culte exacerbat a l'individualisme, impulsant l'esforç personal, que està molt arrelat en la base de les motivacions homosexuals (recordem l'acceptació relativa de l'homosexualitat en la societat grega), les aportacions cristianes estan impregnades de concepcions netament antihomosexuals. Aquest context suposa la pràctica homosexual de sectors de la nostra societat (10) i la falta de comprensió per part d'amplis sectors de la nostra comunitat.

Conclusions

L'homosexualitat no té cap significat sexual especial. És una conducta sexual de l'espècie humana concreta, determinada i possible. És un fet de la vida, de la realitat quotidiana. Tota la resta són especulacions, interpretacions i conseqüències. És obvi que amb l'adopció de posicions més flexibles per part de molts sectors, amb el relaxament de costums i pràctiques sexuals i amb una certa reducció de l'edat en la qual s'inicien les experiències obertes, l'activitat sexual creixerà i l'homosexualitat, proporcionalment, també. Aquest és, potser, un signe important i transcendental pel fet de mantenir en la lliure elecció individual la conducta sexual a seguir; és l'eix vertebrador de la llibertat individual en el seu significat més profund i enriquidor. Però, certament, la pràctica homosexual té una sèrie de conseqüències per als individus que la practiquen. Mentre segueixi havent-hi pressions contra l'homosexualitat, aquesta continuarà presentant problemes als qui la practiquen. I, precisament, la pràctica conscient de tal conducta porta a assolir amb tota maduresa les conseqüències que comporta: aïllament i acomiadament en el treball, blasmes sense sentit, incomprensió, etc., sense renunciar per cap preu els desitjos sexuals personals.

Considerem que l'exposició feta fins ací pot assentar les bases per tal d'entendre la **llibertat sexual** amb uns fonaments més objectius.

El millor prisma perquè aquells qui encara hi són reticents puguin comprendre l'homosexualitat és una actitud de profund respecte, consistent en un clam a la llibertat personal, inalienable per a resoldre les activitats personals. En definitiva, és respectar les diferències sexuals entre l'espècie humana com a prova de la màxima llibertat i d'enriquiment mutu. L'opinió conservadora desfavorable a qualsevol conducta no heterosexual prové de les creences religioses tradicionals i de la tranquil.litat d'una norma de conducta uniforme que possibilita més fàcilment dominar i reprimir. En contra d'aquesta opinió, però, hi ha la major part dels descobriments fets per la biologia, l'etologia, la zoologia, la sociologia, la psicologia, etc.

Podem afirmar que una concepció de la sexualitat no finalista, no únicament i exclusivament reproductora i, per tant, impulsora del plaer sexual, admet plenament qualsevol forma de conducta sexual basada en la dignitat i en la llibertat d'elecció pròpia de cada persona humana.●

1. Vegeu, Mario Bunge, **Teoría y Realidad**, Editorial Ariel, 1975, p. 283.
2. Vegeu Marx i Engels, **Obras Escogidas** (Tomo II), Editorial Ayuso, 1975, p. 183.
3. Vegeu C. A. Tripp, **La cuestión homosexual**, Editorial Edaff, 1978, p. 37.
4. *Dec aquesta i d'altres observacions a l'amic Santiago* Marsal.
5. Vegeu F. A. Beach i C. S. Ford, **La conducta sexual**, Editorial Fontanella. I també, M. Meiguant, **Je t'aime**. Avance, 1976.
6. Vegeu J. Coderch, **Psiquiatría dinámica**, Editorial Herder, 1979. I també, J. Kahn-Nathan i G. Tordjman, **Sobre la Sexualidad**, Editorial Laia, 1978.
7. Vegeu C. A. Tripp, **La cuestión homosexual**, Ed. Edaff, 1978, p. 96.
8. Vegeu F. A. Beach i C. S. Ford, **La conducta sexual**, Editorial Fontanella, p. 148.
9. Vegeu Beach i Ford, **op. cit.**, p. 162.
10. Vegeu **Informe Kinsey**, i també, R. Serrano, **La sexualidad femenina**, Pulso Editorial, 1971, p. 84.

Ignaci Ramonet

EL FILM CATASTRÒFIC: FICCIÓ DE CRISI*

Avui ningú no pot negar les qualitats d'**indicador sociològic** que té el cinema. L'anàlisi del film (pel que fa a l'estructura, l'argument, la forma o l'economia) ens permet d'esbrinar amb força precisió (1) les tendències implícites de la societat que el produeix, una societat de la qual ell és un dels **reveladors socials** privilegiats. Certament, els períodes de forta intensitat conflictiva (les crisis) susciten sovint les ficcions particulars que reflecteixen (directament o indirecta, de manera latent o palesa) les grans angoixes i les perspectives d'una societat acorralada.

Hollywood, com ja se sap, sempre ha sabut treure profit de les crisis, tot elaborant ficcions a partir d'unes concepcions capaces d'entretenir la inquietud i, alhora, d'allunyar l'abatiment. La seva actitud davant la gran depressió del 1929 és en aquest aspecte significativa. Recordem-ho: dijous 29 d'octubre del 1929. Quan l'economia del país capitalista més poderós fou dislocada pel crac de la borsa de Nova York, Hollywood es trobava en plena expansió. Una revolució considerable s'acabava de produir als estudis: les imatges, fins aleshores mudes, havien esdevingut parlants. Els «films musicals» de bon primer i després els films «parlats el cent per cent» fascinaven un públic colpit per la crisi, que anava, en un nombre cada cop més alt, a oblidar els seus problemes dins les sales obscures. Havent trobat un antídot contra el pessimisme que podia haver-se emparat de la població, Hollywood es pensa que està al redós de les fallides que se succeeixen en anar-se escampant la crisi pel país.

Aquest fenomen no escaparà als banquers: en poc de temps, el Chase National Bank, del grup Rockefeller, i l'Atlas Corporation, del grup Morgan, dominen les vuit companyies més importants de Hollywood i esdevenen els amos del cinema americà. Però el goig del públic per l'espectacle cinematogràfic en aquest període d'austeritat i d'estretor, algunes organitzacions puritanes (com la Legió de la Decència), que exigeixen la promulgació d'un codi del pudor, el senten com l'enlairement de la indecència. Aleshores hom estableix el Codi Hays, veritable censura que, amb el pretext de salvaguardar la moralitat, tenia sobretot com a objectiu vetllar el tractament a la pantalla dels problemes polítics i socials.

Així, doncs, des del començament d'aquesta crisi que llança a les carreteres d'Amèrica milions d'aturats i que veu, després de deu anys de desmantellament, el vigorós redreçament dels sindicalistes progressistes, tota la producció hollywoodiana és controlada, comercialment, pels banquers i, políticament, pels puritans. Aquest doble control explica que els films americans, sobretot durant els anys més negres de la crisi (que coincideixen amb el període governamental de Hoover, 1929-1933), no haguessin abordat directament els problemes de la societat i de l'home americà. Més que mai ara calia que Hollywood fos una indústria del somni, una fàbrica d'esperances.

Tot i això, a l'ombra de la crisi es desenvolupa un tipus de film nou en el qual la depressió s'inscrivia, «sense contingut», en el relat de manera evident; es tracta del «film de gàngsters» o «film negre», gènere realista que, com a rerafons, presentarà alguns aspectes depriments de la societat americana. Pensem especialment en **Little Caesar** (1930) de Mervyn le Roy i, sobretot, en **Jo sóc un evadit** (1932), del mateix realitzador. Però el nostre propòsit no és pas d'estudiar aquesta mena de films (ni els subgèneres d'aquests, «els films de convictes, de presons», com **Big House** de George W. Hill, del 1930, que en són l'origen; llur relació amb la crisi ens sembla massa evident).

És un altre gènere, també nascut de la crisi, el que voldríem recordar; més neuròtic, concebut per adreçar-lo a aquells americans que, havent travessat amb eufòria les «roaring twenties», els feliços anys vint, convençuts que ja res no podria aturar llur irresistible prosperitat, havien estat precipitats brutalment en la més terrible de les depressions, i havien vist, aterrits, com el pànic i el desgavell s'instal.laven en llurs llars; el «film de terror» serà el que reflectirà millor aquesta psicologia de crisi. Aquest gènere, a partir de mitjans brutals i alhora poètics, canalitzà l'angoixa, l'esgarriament, la desvià, la va deixar explotar en crits de terror i, finalment, la dominà gràcies a l'inevitable «happy end» i a la comparació amb la realitat que, encara que difícil, mai no serà tan aterridora com la imaginària d'aquests malsons filmats.

Per aquestes afinitats profundes amb la crisi econòmica (els termes que hom feia servir més sovint per descriure l'impacte de la depressió damunt el poble americà eren «enfolliment», «estupefacció», «pànic», «por»...) i sobretot perquè treballa l'espectador a nivell de fantasma i d'allò que podríem anomenar els efectes fonamentals (angoixes d'abandó, de desintegració, de castració, de dissolució...), el film de terror apareixia com una ficció de crisi privilegiada.

El 1931, James Whale filma el primer **Frankenstein**, amb Boris Karloff fent el paper de monstre. L'èxit és impressionant. Tot Amèrica corre a exorcitzar-se al cinema. El mateix any, Tod Browning realitza **Dràcula** amb Bela Lugosi fent de vampir. Després vénen els extraordinaris èxits de públic de **Dr. Jekill and Mr. Hyde** (1932), **King Kong** (1932) i **L'illa del Dr. Moreau** (notem de passada que aquestes dues darreres han estat reposades en la pantalla el 1976 a l'empara de la crisi actual). Totes les obsessions dels malsons de la infantesa revénen detallades damunt la pantalla, i el Codi Hays en negligeix la censura; elles representen millor que qualsevol «film social» l'imaginari estremordit d'una Amèrica colpida per la neurosi d'angoixa. Aquests films

* Document presentat a la Conferència Internacional sobre l'Imperialisme Cultural. Alger, 11 d'octubre del 1977.

responen, histeritzant-les, a les pors de l'època; constitueixen veritables ritus de despossessiment en els quals els espectadors participen per tal de deslliurar-se de llurs obsessions quotidianes: feina, diners, subsistència. De comerciants de somnis, els productors de Hollywood esdevenen negociants en mals somnis. I això és rendible, car el sistema capitalista americà, que la crítica marxista descriu com un sistema que empeny fins a la caricatura el fetitxisme de la mercaderia, dels diners i del capital, proposa, per ajudar a travessar la crisi, nous fetitxes, més primitius, que es diuen: Frankenstein, Dràcula, King Kong, la Mòmia... Tot s'esdevé com si en el procés de fetitxització la indústria sòcio-cultural, en aquest cas el cinema, prengués el relleu del sistema econòmic defallent.

La crisi d'avui, pel fet que no és menys àmplia que la del 1929, no té pas les mateixes característiques, ja que en els nostres dies el sistema econòmic és menys anàrquic que abans del 1930. Però precisament és aquest sistema «modern», «racional», «científic», amb el suport de tots els recursos de l'econometria, de la informàtica, etc. ..., el que, de sobte, trontolla. És damunt un fons de «Revolució científica i tècnica» (RCT) que es plega la crisi econòmica actual endegada probablement per l'encariment del petroli, organitzat, a la tardor del 1973, per Nixon i Kissinger. Després del 1973, la progressió econòmica americana és nul.la. El nivell de vida de la classe obrera ha reculat des del 1969. Se sap que les perspectives internes d'autofinançament s'han tancat, o bé que depenen de les alenades d'oxigen de la inflació i dels petrodòlars, i és a base d'eurodòlars que els Estats Units han exportat la crisi que pateixen avui tots els països capitalistes. I això no s'ha pas acabat; la crisi tot just comença, ja que el dèficit actual de la balança comercial americana (de l'ordre de 25 a 30 mil milions de dòlars el 1977 i el 1971 era de 6,8 mil milions) obligarà els Estats Units a prendre mesures de retorsió que seran brutals per als seus aliats.

A la crisi econòmica s'han afegit, a nivell intern, uns altres dos capgiraments considerables: la desfeta militar (la primera de la història americana) al Vietnam i a Cambotja i l'escàndol del Watergate (així com les revelacions sobre les intervencions de la CIA, o sobre els mètodes de marketing de la companyia Lookheed). La dècada arrogant dels anys seixanta se n'anava en orris, davant l'estupefacció de la majoria, en arribar l'atur, la desfeta i l'escàndol. De sobte, tres certeses, tres pilars de la confiança americana havien estat commoguts, soscavats, trencats: l'omnipotència de l'armada, l'exemplaritat del president i la invulnerabilitat de l'economia.

«Tres pilars de la confiança americana han estat commoguts: l'omnipotència de l'exèrcit l'exemplaritat del president i l'invulnerabilitat de l'economia.»

L'efecte acumulat i difús d'aquests capgiraments successius troba a la pantalla una il.lustració ingènua, primitiva en les ficcions, d'un gènere nou: el **film catastròfic**.

Cal recordar que a començament dels anys setanta la situació de la majoria de les grans companyies de Hollywood era crítica: nombrosos estudis han estat desmantellats, s'han transferit les seus socials a Nova York, els decorats i els vestits s'han venut a subhasta, la majoria de les companyies han estat absorbides per conglomerats i han perdut llur especificitat en reorientar-se vers la televisió, el disc o l'edició. Serà la crisi allò que, paradoxalment, permetrà, una vegada més, el redreçament de Hollywood i aquesta vegada de manera espectacular.

Una nova generació de productors constata que l'efecte de novetat de la televisió s'ha esmussat amplament i que la pantalla petita constitueix per a la joventut el símbol del tancament familiar i de l'embrutiment col.lectiu. Ells senten que el cinema gaudeix d'un incontestable retorn de modernitat. També senten, amb una remarcable intuïció sociològica, el desgavell polític, econòmic i moral de l'Amèrica en crisi. Endevinen l'Amèrica de Nixon colpida pels dimonis, minada per les forces obscures, tancada en una situació inextricable, traïda per la tecnologia, i, confusament, amb la repressió de les temences col.lectives, elaboren les ficcions dominants d'avui, les superproduccions de la crisi.

Un film exemplar, matricial, llança el moviment: **L'aventura del Posidó** (presentat el desembre de 1972) de Ronald Neame. Produït de manera discreta, i llançat per sondejar l'opinió, l'èxit extraordinari que assolí va sorprendre tots els professionals del cinema i va revelar la demanda per part del públic de ficcions de crisi, que Hollywood, junyint-se a la locomotiva Posidó, des d'aleshores s'esforçarà de satisfer tot intentant, alhora, de salvar-se, com ho va reconèixer Emile Buyse, director de les relacions internacionals de la 20th Century Fox, el qual declarava fa poc («Le Film Français», 25.3.77): «La revifalla del cinema americà s'ha engegat amb **L'aventura del Posidó**, un film en què el públic ha trobat allò que volia veure.»

Què volia veure? Per establir-ho, cal recordar la «trama» d'aquest film: un paquebot que torna d'Amèrica i navega per la Mediterrània cap a Grècia és capgirat completament per una onada gegantina; la majoria dels passatgers, projectats contra el sostre, moren durant la catàstrofe, però un grup de supervivents s'organitzen al voltant d'un policia i d'un capellà i van remuntant penosament, tot seguint les canonades d'aire, cap a la part de popa on hi ha l'hèlice, esperant trobar-hi una sortida; a la fi seran rescatats per un helicòpter de l'armada.

Aquesta anècdota tan simple amaga de fet un veritable relat mític, en el qual el sentit profund convé perfectament al moment històric. Que calgui apel.lar, per tal de fer una lectura millor del film, a les estructures narratives dels mites, el mateix títol del film (que convoca el déu Posidó, senyor grec de les profunditats de la mar i dels sismes submarins) ens ho assenyala. I la ficció, que designa com a heroi un pastor (interlocutor privilegiat d'un déu), el reverend Scott, hi insisteix encara més. Durant un sermó, al pont del paquebot, de cara al cel, el pastor explicarà el projecte teleològic de la ficció: «Lluiteu sols —dirà als passatgers que l'escolten— i la part de Déu que hi ha en vosaltres lluitarà amb vosaltres.» De fet, allò que el pastor retreu a Amèrica és la manca de voluntat, el defecte d'iniciativa, l'estovament general, i, sobretot, l'oblit dels seus orígens. Ell suggereix de tornar-hi, de redreçar la situació. La metàfora és explicada quan arriba l'onada i amb ella el sinistre, car la catàstrofe pren la paraula al pastor.

Els codis que hom seguirà d'ara endavant vindran tots a apuntar cap a aquest nus de significació central. Especialment el de **renaixença**, de **renovació**, que apunta sobretot cap a la data del cataclisme, la mitjanit del darrer dia de l'any, data de ruptura, d'interrupció i, per tant, de regeneració; o bé la llarga estada dins el **ventre** del veixell, en els tubs de ventilació, que vénen a figurar una mena d'incubació, una gestació, igual com la seqüència final en què els salvadors treuen a la llum, «pareixen», els supervivents procedint a una mena de cesària del buc.

El codi de l'**electivitat** circumscriu la desena de supervivents que decideixen seguir el pastor. Ells constitueixen el «grup elegit». Els qui refusen de seguir-lo seran, com

passa en la tradició bíblica, víctimes d'una tromba d'aigua, mena de diluvi que castiga els incrèduls, mentre que el petit grup d'escollits se n'escapa escalant un arbre de Nadal, símbol de vida i de regeneració. El reverend Scott representa la figura del profeta i el guia del grup d'escollits. Ell els condueix vers una nova terra de promissió a través dels dèdals interns d'un vaixell empresonat pel foc i per l'aigua. Aquest viatge laberíntic, com aquell que efectuaven abans els pelegrins desproveïts en el laberint gravat a l'entrada de les esglésies, equival a un pelegrinatge purificador, una penitència de rescat (d'altra banda, abans d'emprendre'l alguns membres impurs del grup —especialment les dones— s'han hagut de prestar a un ritual de despossessió, d'humilitat). La tria d'escollits es fa en funció d'unes qualitats espirituals bastant precises: tres són a l'edat de la innocència, dos anaven ja cap a Terra Santa, la sisena és una mena de Magdalena —una prostituta penedida—, un altre anomenat Martin no para de repartir els trossos de la seva capa i els dos últims són els protectors de l'horda: un policia i un pastor. (Sobre això val la pena de notar que el conjunt de supervivents del vaixell es col.loca sota la protecció de tres entitats diferents, a saber: l'autoritat legal, la ciència mèdica i la iniciativa individual. El grup més nombrós escolta les ordres de l'**oficial de bord**, el qual aconsella de restar quiets al lloc, l'immobilisme: tots moriran negats. Un nombre important segueix el **doctor**, que suggereix d'anar cap a la part de davant (proa), el progressisme: tots moriran. Només un petit grup segueix el **pastor** i el **policia**, que creuen que la salvació es troba anant a la part de darrera (popa), el retorn als orígens: només aquests se salvaran.)

D'altres codis vénen a confirmar els que acabem d'evocar. Es tracta dels de la **purificació**, del **sacrifici** i, sobretot, el de l'**ascensió**, inscrit en la verticalitat mateixa de la temptativa, que consisteix a anar-se elevant a través de rampes, d'escales, de tubuladures, cap a l'hèlice (signe de l'infinit, de la vida eterna) i ésser a la fi alliberat per la tripulació d'un helicòpter que, en el sentit propi, els porta cap al cel. La multiplicació de contraimmersions insisteix en aquest aspecte.

L'aventura del Posidó funciona, doncs, en tant que relat, sobre un model mític l'objectiu del qual seria d'intentar sostreure l'home i els seus valors de la degradació, tot sostenint que les qualitats espirituals poden, quan hom veritablement ho vol, enderrocar les forces materials. L'èxit comercial del film és degut, ens sembla, al seu caràcter mític. Davant d'un mite que sent per enèsima vegada, l'home primitiu estableix sempre un contacte d'atenció desperta. Respecte a aquest film, el públic ha tingut la mateixa actitud; encara que la narració sigui bastida d'elements arquetípics i que el desenllaç ja se sàpiga, l'espectador es posa en un estat d'innocència inicial que permet que el relat compleixi la seva funció. Se sap, d'altra banda, que el pas de la narració oral a la representació d'un mite necessita un mitjancer simbòlic precís: la **màscara**. En una ficció totalment situada dins el registre mític com **L'aventura del Posidó** (però també dins el conjunt de films catastròfics), nosaltres creiem que l'element cerimonial que assumeix la puixança màgica de la màscara és el **trucatge**, això que ben significativament els professionals de Hollywood anomenen els **efectes especials**. Certament, aquests efectes permeten l'organització d'un espectacle pròpiament **catàrtic**, durant el qual l'espectador pren consciència del seu lloc a l'univers i veu la seva vida i la seva mort inscrites dins un drama col.lectiu, dins un cataclisme que li dóna un sentit.

La funció de la catàstrofe, en període de crisi, sembla doncs evident: permet de proposar a l'espectador (que la necessita per establir la seva identitat, en un moment en què vacil.len totes les certituds) **un mite de la seva fi**, de la mateixa manera que en d'altres temps hom li havia proposat els mites de l'origen (per exemple, amb els westerns). La catàstrofe, àdhuc natural, mai no es proposa com un accident, sinó que apareix com la **conseqüència** natural de les febleses de la nostra ciència, de la nostra política i de la nostra moral. La catàstrofe posa en joc el grup i no l'individu (fins i tot quan aquest pot tenir un paper dominant en les ficcions que posen en escena catàstrofes). D'aquí vénen les passions col.lectives que elles desencadenen, perquè la catàstrofe revela la passió del grup per ell mateix, en posar-lo en joc i en transfigurar-lo i rescatar-lo davant els seus mateixos ulls.

«La funció de la catàstrofe en període de crisi: proposar a l'espectador un mite de la seva fi; simulacre dels ritus sacrificials».

La catàstrofe, escapant-se a la raó natural (en la mesura en què la ciència no la pot preveure), és un desafiament al grup. Exigeix una resposta col.lectiva i simbòlica, subleva la passió de l'artificial que és, alhora, **la passió sacrificial**. Per a la civilització occidental, que no té cap ritus eficaç d'absorció de la mort i de la seva energia de ruptura, només li resta el fantasma del sacrifici, de l'artifici violent de la mort. Els films catastròfics són proposats, doncs, com els **simulacres** actuals d'aquests ritus desapareguts; permeten d'imaginar una taula rasa general i un recomençament millor damunt d'altres bases científiques, morals o polítiques. Proposen una mena de revenja universal contra les normes de la raó científica (contra la traïció tecnològica) i contra els seus mateixos privilegis.

Tot això s'elabora sobre un fons obscurantista de paranoia **col.lectiva**. Cada catàstrofe és una fallida de la raó, però també una defallença inexcusable de la tècnica i, per tant, un **sabotatge**. Un dimoni maligne és probablement el responsable del fet que la màquina civilitzadora occidental (americana) s'espatlli sempre. Cal, doncs, en tots els casos, cercar un responsable, car tot accident esdevé **atemptat** —l'atzar mateix és **subversió**.

Els films catastròfics pròpiament dits no són gaire nombrosos, encara que hagin assolit un gran èxit. Hom els pot limitar a aquells en què l'escenari reprèn com a base un dels cataclismes anunciats per Joan l'Evangelista a l'**Apocalipsi**, un llibre que sempre ha esfereït els puritans tot excitant-ne el complex de culpabilitat: els «gegantins desbordaments dels mars» inspiren **L'aventura del Posidó**, **Terror al Britànic** o **Els nàufrags del 747**; «l'enfonsament de les muntanyes», la **Torre infernal**; «la turbulència del cel», **747 en perill** i **Hindenbourg**; «les obertures badades de la terra», **Terratrèmol**.

Tots aquests films es desenvolupen en un lloc ben circumscrit (la unitat de lloc és indispensable per a la catàstrofe), un continent que va de la **ciutat** (**Terratrèmol**) a un estadi (**Un assassí entre la massa**), però que privilegia sobretot les modes del transport: aeri (**747 en perill**, **Els nàufrags del 747**, **Hindenbourg**), marítim (**L'aventura del Posidó**, **Terror al Britànic**) i ferroviari (**Superexprès 109**, **El pont de Cassandra**...). Natural, accidental o criminal, la catàstrofe permet de **concentrar**, de cara a un mateix objectiu, la salvació dels personatges fins aleshores dispersos en la ficció. La catàstrofe mai no es produeix al començament; fortament anunciada per la publicitat del film i **vedette** principal d'aquest, s'ha de fer esperar, desitjar. No oblidem que «catàstrofe» és, abans de res, un terme retòric que designa «el

darrer i principal esdeveniment d'un poema o d'una tragèdia». La catàstrofe és, doncs, als films catastròfics, l'eix de la ficció que divideix en tres parts —abans, durant i després— el drama.

El sinistre provoca en tots els casos una mena d'estat, **estat d'excepció**, que confereix tots els poders de la ciutat a les autoritats (policia i/o armada). Aquests aparells repressius de l'Estat són presentats com el darrer recurs, capaços d'oposar-se, gràcies a l'organització i a la tecnificació, però també gràcies a l'audàcia de llurs membres menys disciplinats (cf. **Terratrèmol**, **L'aventura del Posidó**), als perills, als desordres i a la descomposició que amenacen la societat.

Una altra constant, corol.lari de la precedent, és la infantilització dels civils que hom sempre manté en la ignorància de les dimensions reals de la catàstrofe, apartats de qualsevol decisió (només els quadres —enginyers, arquitectes, promotors— hi intervenen d'una manera determinant, però sempre són rellevats al cap i a la fi pels aparells de l'Estat), distrets per espectacles imbècils (cf. **Terror al Britànic**) i encoratjats a obeir disciplinadament una autoritat paternal i benèvola que ho fa tot (se sacrifica si cal) per protegir-los.

La política, que la majoria de les vegades és explícitament absent d'aquestes ficcions, hi penetra de biaix en extensions ficcionals dels films catastròfics que manlleven al gènere la seva estructura i les seves característiques, però que proposen en lloc de la catàstrofe un esdeveniment premeditat: la **presa d'ostatges**. L'ostatge, com ho recorda Baudrillard, té «un rendiment simbòlic cent vegades superior al de la mort d'automòbil, al seu torn cent vegades superior al de la mort natural».

El pas de la catàstrofe a l'ostatge es fa sobre el principi que tant l'individu protagonista d'un film catastròfic com un ostatge no entren **per res** en les causes de l'aventura violenta que viuen. Totalment immerescut i, per tant, perfectament artificial, el sacrifici de l'ostatge, el seu sofriment, es viu com un escàndol (no pas tecnològic com ho era la catàstrofe, sinó polític).

Tots aquests films que tenen com a motor una presa d'ostatges s'inspiren, cal fer-ho notar, en la resistència palestina, que és, evidentment, allí on l'impacte de públic és més fort. **Incursió a Entebe**, **Victòria a Entebe**, **Les 21 hores de Munic** i **Diumenge negre** transformen els militants palestins en «àngels negres de la mort cega». Ells són la catàstrofe encarnada i en posseeixen tots els caràcters de la inexorabilitat. Davant d'ells les forces de sempre, la policia i l'armada, continuen essent més que mai els fiadors de la protecció civil, els models del cos social.

El film catastròfic encara serveix de patró ficcional als relats de revoltes animals. Aquestes ficcions filmades en què un animal qualsevol (sovint elegit en funció del seu valor emblemàtic: goril.la, taurò, cocodril, catxalot, bisó..., però també serpents, granotes, gossos o fins i tot formigues), esdevingut agressiu a causa d'un agent desconegut (la pol.lució), irromp en la vida pacífica d'una comunitat.

«Testimoni d'admiració respecte a la tècnica i alhora de tecnofòbia; reflecteixen la paranoia col.lectiva dels americans en crisi.»

Tots aquests films (els «catastròfics» i els seus derivats més o menys pròxims, de l'estil de **L'exorcista**, **La maledicció**...), més que no pas l'expressió d'una visió dramàtica del món, són avisos originals i que, per tal d'ésser més persuasius, prenen la forma de provatures.

Les catàstrofes representen **una amenaça llunyana** que permet que tothom gaudeixi **sense perill**, reconeixia el president de l'American International Pictures, Samuel Z. Arkoff, el 4.2.77, a **Le Film Français**, núm. 1.663. Posen l'accent sobre llur respecte, finalment, assegurador i, per tant, afavoreixen, en definitiva, l'statu quo.

Ells tenen, en part, l'origen en la controvèrsia de la consciència col.lectiva en pro o en contra del món actual tecnificat; són alhora un testimoni d'admiració respecte a la tècnica i una demostració de tecnofòbia.

Filmar una catàstrofe és també col.locar una màquina en situació angoixant i provar que una altra tecnologia pot venir-la a ajudar i que en tots els casos cal remetre's a l'equip que la filma, a les autoritats i als professionals del poder.

El 1929, allò que inquietava era el monstre (Frankenstein, la Mòmia, Dràcula...) i el savi (sempre un metge) que posseïa el poder d'alliberar l'irracional. A partir del 1975, allò que inquieta és el **robot** i els quadres humans que en controlen el funcionament.

L'acolliment que el públic ha fet a aquests films és tan favorable, que salva Hollywood quan estava a punt de fer fallida. Quan hom creia que l'índex d'assistència a les sales era inexorablement condemnat, vet aquí que comença a pujar (el 1976, als Estats Units hi ha hagut un 15 % més d'espectadors que el 1969) i que els beneficis assoleixen proporcions que mai no s'havien conegut (a l'estranger, els beneficis passen de 360 milions de dòlars, el 1970, a 592 milions de dòlars, el 1975).

Aquests èxits rellancen l'activitat de Hollywood. Els productors comprenen que, a través de la demanda del film catastròfic, allò que es formula és una demanda d'**efectes especials**. Així, en fan l'estrella principal de llurs ficcions més estimades i, en fer-ho, responen mitjançant una acceleració tecnològica a l'angoixa de la tecnologia.

Els estudis (desmantellats a la majoria de països per la moda —americana— dels productges lleugers) tornen a prestar servei. Tot això fa que la competència al cinema americà esdevingui molt difícil, car aquesta s'ha de lliurar al terreny que els mateixos americans han triat. «Els francesos s'errarien si ens volguessin copiar —advertí Emil Buyse, de Relacions Internacionals Fox—. No ens podran guanyar mai al nostre terreny. Estem més ben equipats que ells».

I quan alguns països arriben a fer-ho (Itàlia, **El pont de Cassandra**; Mèxic, **Sobreviure**; el Japó, **El Japó engolit**...), és només per reprendre la mateixa ideologia de les ficcions americanes i continuar, doncs, servint llur imperialisme cultural per partida doble.

El màrketing de xoc que fan servir avui dia les companyies americanes consagrant fins al quaranta per cent del pressupost —mitjana de producció— a la promoció de llurs superficcions, deixa, d'altra banda, poques esperances reals a aquesta competència, que o bé s'ha d'americanitzar, com ho ha fet Dino de Laurentis, o bé ha de desaparèixer.

Sigui com vulgui, nosaltres pensem que el film catastròfic no constitueix pas únicament i simplement una operació comercial. Ha estat preparat, suscitat, per l'ambient cultural de crisi que regna als Estats Units i que aquests pretenen d'exportar al món.

Un dels principis essencials de la cultura de masses, com se sap, és l'acumulació d'estereotips amb la intenció de reflectir la consciència col.lectiva en un moment històric donat. Això és el que ha fet el film catastròfic reflectint la paranoia col.lectiva dels americans en crisi.●

1. F. KRACAUER, **De Caligari à Hitler**, Ed. l'Âge d'Homme, Lausana, 1972. A. GOLDMAN, **Cinéma et Société moderne**, Biblio-Médiations Denoël/Gonohier. París, 1974. M. FERRO, **Analyse de Sociétés**, Classique Hachette, París, 1976.

ELS DOS PRIMERS CONGRESSOS DE LA INTERNACIONAL COMUNISTA

Milos Hájek i Hana Mejdrová, historiadors txecs del moviment comunista internacional (el primer és autor d'una Història de la Internacional Comunista*), es van comprometre en la primavera de Praga, després de la qual van ser expulsats de la universitat i sancionats. Els dos articles que publiquem ara foren preparats per als actes que tingueren lloc a la Fundació Miró, el mes de maig del 1979, amb motiu de la presentació de l'Arxiu Històric del PSUC.*

Cronologia

1914: El mes de juliol esclata la primera guerra mundial. La major part dels partits socialistes voten a favor dels crèdits de guerra.

1915: Conferència de Zimmerwald. Es reuní del 5 al 8 de setembre. Convocada a iniciativa dels partits socialistes italià i suis, reuní en aquesta ciutat helvètica trenta-vuit representants socialistes d'11 països. S'hi va adoptar la primera presa de posició col.lectiva internacional contra la guerra mundial, encara que dues tendències s'hi reflectiren aviat: la majoria, partidària d'endegar un moviment general que obligués els governs a signar la pau, i la minoria que creia més fàcil desencadenar un procés insurreccional que enderrogués els governs i imposés la pau.

1917: Conferència d'Estocolm, tercera reunió important del moviment de Zimmerwald, que es reuní el 5 de setembre. S'hi aprovà una declaració cridant a la vaga general internacional contra la guerra. Les tensions entre les dues tendències anunciaren ja la fi del moviment i la seva escissió.

1918: Després de la revolució soviètica d'octubre del 1917, es desencadenaren diversos moviments vaguístics i revolucionaris arreu d'Europa i en d'altres països: vaga generalitzada a Àustria-Hongria i Alemanya pel gener; una insurrecció a Finlàndia constitueix un poder obrer fins al mes de maig; vagues generalitzades a França (mines, metall, ports, etc.) i al Japó (deu milions de participants); pel setembre es revolten els soldats hongaresos i pel novembre esclata la revolució alemanya que enderroca la monarquia i implanta la República de Weimar.

1918, desembre: Comencen públicament els treballs preparatoris del primer congrés fundacional de la Internacional Comunista.

1919: Congrés a Berna, el desè de la Internacional Socialista, es reuní pel febrer. Intentà aplegar els partits socialistes dels dos blocs bel.ligerants durant la guerra, així com dels països neutrals. Posà les bases de la posterior reconstrucció de la II Internacional.

1919: I Congrés de la Internacional Comunista, convocat inicialment com a conferència, tingué lloc del 2 al 6 de març del 1919 a Moscú. Decidí constituir una nova Internacional, i adoptar el nom de Comunista per diferenciar-la de les anteriors. Zinoviev és elegit president.

1920: II Congrés de la Internacional Comunista, celebrat entre el 19 de juliol i el 7 d'agost a Leningrad i a Moscú, amb delegacions de trenta-set països.

Hana Mejdrová

Preparatius per al I Congrés de LA INTERNACIONAL COMUNISTA

El primer congrés de la III Internacional és bastant diferent de tots els altres. Els seus participants, en la major part, no havien estat elegits per ningú, ni representaven ningú. Les discussions se centraven principalment en un problema: si l'assemblea proclamava la creació de la Internacional Comunista, o no. La seva única importància, encara que gran, consisteix en l'acceptació d'aquesta creació.

Molt més important —fins i tot des del punt de vista del desenvolupament posterior de la Internacional— és el procés anterior, del qual el congrés no és sinó la culminació.

La gènesi de la idea de crear una organització internacional revolucionària i la seva realització no són pensables sense V. I. Lenin (1).

Tendències revolucionàries a Europa durant la primera guerra mundial

La tesi sobre la necessitat d'una «nova internacional» l'expressa Lenin arran de l'esclat de la primera guerrra mundial, però respecte a la seva realització estava disposat a fer concessions. Encara el 1915 escrivia: «El futur més pròxim ens demostrarà si les condicions per crear una internacional nova, marxista, ja han madurat. Si és així, el nostre partit ingressarà amb alegria en aquesta III Internacional. Si no, això demostrarà que farà falta un període més o menys curt per madurar-les. Llavors, el nostre partit seguirà en la vella Internacional, i en serà l'oposició extrema durant tot el temps que necessitin els altres països per crear les bases d'una unificació internacional dels obrers en el terreny del marxisme revolucionari.» Les interpretacions d'aquestes «bases» foren molt diferents, àdhuc entre els partidaris de la creació d'una nova organització internacional. Lenin mateix estava convençut des de començaments de l'any 1916 que l'escissió havia arribat tan lluny que l'existència de dues internacionals era ja una realitat.

Aquesta conclusió era sens dubte exagerada. L'oposició dins dels partits socialistes contra els «apologistes» (de la guerra) augmentà, però era molt heterogènia: des dels partidaris de la fi de la guerra a través de les pressions de les forces unificades dels socialistes sobre els governs dels països en guerra, fins als partidaris de la tesi sobre la realitat d'una revolució immediata. Per crear una nova internacional, el primer grup tenia una actitud clarament negativa, i el segon no es va unificar. Alguns divergien de Lenin en qüestions de principi, d'altres, per diferents motius, no ho consideraven el moment oportú.

El desenvolupament en el darrer any de la guerra semblava donar la raó als partidaris d'un final revolucionari. Les tensions socials s'aguditzaren significativament a tots els països en guerra. L'esforç del corrent centrista a Stokholm per renovar la col.laboració dels partits socialistes i el començament d'accions unitàries per l'acabament de la guerra no tingueren èxit. El moviment de Zimmerwald —el més important— arribà a una crisi que va acabar per destruir-lo. La revolució a Rússia, en la seva primera fase democràtica, no fou capaç de dominar els problemes de la desmoralització social.

Lenin insistia, des de la primavera del 1917 d'una manera obstinada, per tal que es convoquessin consells de les esquerres per lluitar durament contra els centristes i deslligar-se del moviment de Zimmerwald. Topà amb la resistència no sols d'alguns dels seus col.laboradors, sinó també de la direcció del partit. La conferència d'abril del POSDR (bolxevic) es negà no sols a retirar-se del moviment de Zimmerwald, sinó que va acordar un projecte de compromís de continuar-hi «ad informandum».

Segurament aquí es mostrà la por a l'aïllament, no sense raó. Els resultats de la guerra, en molts sentits, eren contradictoris. Es reforçaven tant els corrents revolucionaris i democràtics, com la tendència a la violència, o el desig de pau i la tranquil.litat. A causa de l'aïllament de Rússia en relació amb Europa, i mancada d'informació, la influència de la Revolució d'Octubre era més aviat mítica, i fins i tot a l'Alemanya derrotada, on la situació era la més greu d'entre els principals països europeus, el partit comunista només va aconseguir influir una feble minoria d'obrers revolucionaris. «La més gran desgràcia i el més gran perill a Europa són —escriu Lenin a començaments d'octubre del 1918— que **no té** partit revolucionari...; l'immens moviment revolucionari de masses pot naturalment corregir aquesta insuficiència... per això cal denunciar com sigui els renegats com Kautsky per fer costat així als **grups** revolucionaris... que hi ha a tots els països. El proletariat ràpidament conjurarà els traïdors i els renegats, s'unirà amb els grups esmentats i en farà sorgir els seus líders.»

Lenin va expressar aquí el que considerava essencial per al triomf de la revolució mundial, i amb el mateix esperit orientava els preparatius immediats per a la creació de la III Internacional, els quals començaren públicament el 24 de desembre de 1918, amb una crida radiotelegràfica del C.C. del PC rus (bolxevic) al moviment revolucionari internacional.

Convocatòria del Congrés constituent de la Internacional Comunista

En la literatura històrica trobem diverses reflexions sobre la causa que explica que els preparatius concrets comencessin llavors. No considero decisius ni els interessos polítics exteriors de Rússia ni els esdeveniments a Alemanya —encara que aquest darrer factor tenia un pes—, sinó la temença al restabliment de la II Internacional i a l'hegemonia del reformisme dins el moviment obrer. No casualment Lenin va dirigir la primera campanya per preparar immediatament la creació de la IC quan es feren els intents de la conferència socialista a Stokholm, ni tampoc casualment renovà els seus esforços —aquesta vegada ja amb l'autoritat de líder de la revolució triomfant— quan va ser convocada la conferència socialista internacional (en principi el 6 de gener de 1919 a Lausana). El text definitiu del document de convocatòria, «Cap al primer congrés de la Internacional Comunista», va ser publicat a «Pravda» el 24 de gener, just abans de la conferència de Berna que tingué lloc del 3 al 8 de febrer.

Com a inici dels preparatius interns del congrés, podem considerar la carta de Lenin a Txitxerin del 27 o 28 de desembre de 1918 en la qual demanava «...ràpidament... preparar... la conferència per anar cap a la creació de la III Internacional.» De les directrius de Lenin que completaven la carta i del text definitiu de la crida, que amb notes de Lenin hi ha publicat en el protocol del primer Congrés, es poden deduir amb força exactitud els seus punts

Lenin

Rosa Luxemburg

de vista a l'hora de crear la nova Internacional.

Preparatius per a la creació de la III Internacional

Encara que és segur que Lenin desitjava un congrés molt representatiu, tenia cura d'aquest punt només des del punt de vista formal. Proposà, per exemple, que tingués lloc a Berlín o a Holanda. Li interessava molt que la crida fos signada en primer lloc pel partit comunista d'un país important, el partit comunista alemany (Unió Espartaquista). Encara que sabia que no estaven d'acord —sobretot Rosa Luxemburg— amb la data de convocatòria del congrés, proposà que la carta fos publicada addicionalment i a primera plana. Als altres grups i partits, també se'ls sol.licità que discutissin i aprovessin prèviament la crida. No fou possible de realitzar un seguit d'aquests projectes per obstacles tècnics relacionats amb l'aïllament de la Rússia de l'època, els quals impedien la divulgació del document del congrés i l'arribada d'alguns delegats.

En els materials anteriors al congrés veiem amb claredat com Lenin mantenia la seva línia d'atac principalment contra els líders centristes. Aquí només veiem esmenes tàctiques, ja que s'havia de considerar la influència de masses que tenien els centristes en alguns països importants. La base d'aquests «compromisos» era la consideració que els centristes, en bloc no estaven situats al mateix nivell que els «social-patriotes». En el text definitiu del document es parla d'una «**lluita** despietada» enfront dels «social-patriotes» i d'una «**crítica** despietada» i de «desemmascarament» dels «líders centristes». Aquesta actitud no diferenciada envers els líders centristes no va canviar ni després de la conferència de Berna, on es mostraren les diferències fonamentals —sobretot en relació amb la Rússia soviètica— entre F. Adler i Longuet, per una banda, i Kautsky, per l'altra.

En el text de la «plataforma» del primer congrés —que per ordre de Lenin havia de preparar (i de segur que va preparar) Bukharin— hi havia tots els punts fonamentals i coneguts de la concepció de Lenin per conquerir i constituir el poder del proletariat.

Considerant el caràcter de la majoria dels grups invitats, es discutiren poc els problemes d'edificació i programa dels diferents partits. Foren insinuades, però, les bases de la futura estructura centralista de la Internacional: «El congrés sotmet els interessos de cada país als interessos comuns de la revolució en la seva escala internacional».

Són importants, per veure la idea que Lenin tenia de la suficiència de les «bases» de la nova Internacional, les directrius que donà per invitar els grups que havien de prendre part en el congrés. A la dreta demarcà el límit amb grups «**inclosos** dins els partits social-patriotes que s'inclinen cap al bolxevisme». En el text final es torna a remarcar que del «centre» es poden guanyar només els elements més revolucionaris. La més gran importància, durant els preparatius, es desvià cap als anarcosindicalistes. En la seva carta a Txitxerin, Lenin va exigir que s'invitessin els sindicalistes danesos, els quals incloïa entre els qui són «a prop» de la plataforma de creació de la IC, i «dels quals esperem que s'hi acostin i s'hi fusionin». En el text definitiu, els elements sindicalistes del moviment obrer estan assenyalats com «el grup més pròxim als comunistes», amb el qual cal, «en primer lloc», formar un bloc. Considerant que Txitxerin, en els preparatius del document, va tornar a demanar a Lenin sobre la seva actitud envers els sindicalistes, i considerant que Lenin, en el text definitiu, va deixar aquestes formulacions sense notes, el seu punt de vista no és discutible.

El I Congrés: un fet prematur? El caràcter i funció del nou partit internacional de la revolució

Lenin coneixia la feblesa de la base del congrés en preparació, la qual cosa era greu fins i tot des del punt de vista formal. En part, estaven sense informació de la situació d'alguns països i de grups que, havent estat invitats al congrés, no estaven del tot decidits a anar-hi. En un seguit de casos aparegueren mencions anònimes, generals, com «elements revolucionaris», «elements d'esquerra» o «ala esquerra» d'aquest o aquell partit. Per això es demanava «si no seria millor afegir noms... no és possible a tots els llocs, però anomenar a Debs, etc... és important... no seria possible fer esment de més noms coneguts?» Com mostra el text definitiu, aquesta possibilitat no existia. Com tampoc no hi havia la possibilitat que aquesta situació separés Lenin de la realització del congrés en la data establerta. El més important no era només que volgués respondre ràpidament a la conferència de Berna, sinó també que aquesta feblesa de la base no era un problema decisiu en la seva concepció del partit revolucionari —fins i tot del partit revolucionari internacional—, com una petita avantguarda organitzada.

Entorn d'aquest problema, en el I Congrés, s'encarà amb ell a títol «pòstum» Rosa Luxemburg. Encara que des del punt de vista formal la discussió se centrà en si la creació de la IC era o no prematura, en el fons hi havia un problema més greu. Rosa Luxemburg també estava d'acord amb la creació d'una Internacional revolucionària independent, però així com no estava d'acord amb Lenin en la concepció d'aquest sobre la lluita de la classe obrera pel poder i sobre les formes i maneres de mantenir aquest poder, tampoc no hi estava d'acord en el problema del caràcter i la tasca d'un partit revolucionari. I això es projectà en la posició cap a la futura Internacional. Ella també estava d'acord amb la creació d'un organisme internacional fort, al qual estiguessin subordinats els diferents partits. Però em sembla que les seves discussions justifiquen la hipòtesi que les decisions a les quals s'haguessin de subordinar els partits havien de ser el resultat de discussions en congressos internacionals, i no decisions organitzatives de l'Executiu. En aquest moment, el més important era que «...l'únic camí eficaç per a la creació de la nova Internacional..., que no pot ser una Internacional de conferències i resolucions, sinó

d'activitat revolucionària», és l'enderrocament del poder burgès en els diferents països. Lenin per la seva banda expressà, després del primer congrés, el seu punt de vista: «La creació de la III Internacional Comunista és la porta cap a la república internacional dels sòviets, cap al comunisme internacional».

Segons Luxemburg, la Internacional havia de ser el resultat, segons Lenin l'iniciador de la lluita per la revolució mundial. Les febleses del moviment obrer mundial degueren despertar, en totes dues concepcions, reaccions completament diferents. Per un costat, la temença en l'acte anticipat i formal que enforteix la direcció burocràtica de les masses i, per l'altre, la temença a menysprear i desaprofitar el paper de l'avantguarda. Considero bastant probable que la concepció de Lenin hauria vençut igualment, encara que no haguessin intervingut al seu favor un seguit de factors dels quals el més important fou l'assassinat de Rosa Luxemburg.●

1. La font més important en aquest sentit és **Polnoe sobranie sochineni** (Obres completes); la 5ª edició és la darrera i de moment més completa edició de les seves obres, i conté particularment la seva rica correspondència d'aquest període. Altres documents del fons de l'arxiu central del partit de l'Institut de Marxisme-leninisme porten escrits d'historiadors soviètics i europeus orientals publicats en revistes especialitzades. Falten dades sobre els punts de vista tant de Lenin i els seus col.laboradors com dels seus contraris. De com responia a la correspondència que rebia, en trobem només publicats alguns extractes a les notes de les obres completes. Una font important per aconseguir dades sobre les posicions dels socialistes d'esquerra i d'alguns bolxevics en el període de la guerra és l'edició de Lademacher sobre els documents del moviment Zimmerwald (**Die Zimmerwalder Bewegung. Protokolle und Korrespondenz.** Hrsg. Horst Lademacher, The Hague-París, 1967). De l'època dels preparatius immediats a la creació de la IC trobem documents importants en l'article de R. Stoljarowa: **Zur Entstehungsgeschichte des Aufrufs** («Zum 1. Kongress der Kommunistischen Internationale» vom Januar 1919, Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, 1968, núm. 11) i també en l'edició russa del protocol del primer congrés de l'any 1933, edició que els editors —a diferència de l'alemanya del 1921— concretaren més i complementaren amb un seguit de documents dels arxius de la Comintern. (Inicialment aquesta nota anava incorporada al text. N. de R.)

Milŏs Hájek

Els límits de la III Internacional: problemàtica del II Congrés

L'estudi del II Congrés té, en comparació dels altres congressos, unes condicions més favorables. L'any 1934 es publicà el protocol rus, molt més perfeccionat que l'edició alemanya o la russa de l'any 1921. A més, els historiadors soviètics editaren un articulat que es basava en l'arxiu de la IC. A part d'això, en aquesta època en què es començava a crear la nova Internacional, les discussions eren molt més obertes i les posicions de tots els seus protagonistes han quedat conservades en opuscles o en la premsa periòdica.

De fet, el II Congrés va ser el constituent. En aquest congrés varen ser definits d'una manera més o menys clara els límits de la Comintern cap a la dreta i cap a l'esquerra. En el primer any d'existència, la Internacional Comunista agrupava, a part dels bolxevics i del PSI (Partit Socialista Italià, l'orientació del qual no era clarament delimitada), només partits o grups de poca importància. La majoria dels seus partidaris potencials estaven o bé a la dreta —en els partits d'orientació preferentment centrista— o a l'esquerra —sota la influència de l'anarquisme o el sindicalisme—. En el primer cas, es tractava de la USPD (Partit Socialista Independent Alemany), la SFIO (Secció Francesa de la Internacional Obrera) i la socialdemocràcia txecoslovaca, principalment; en el segon cas, sobretot de la CNT i dels sindicalistes revolucionaris en els rengles de la CGT.

El límit per la «dreta»: els grups socialistes de «centre»

En la fundació de la III Internacional predominava l'esforç per conquerir tots els grups anarquistes i sindicalistes (però amb l'esperança que superessin les seves opinions divergents en aquell moment amb el marxisme), mentre que dels partits centristes, els bolxevics només en volien guanyar els militants. El desenvolupament dels fets demostrà, malgrat això, que guanyar-se els obrers dels partits socialistes sense els seus dirigents no era viable. Aquesta realitat fou vista per Radek d'una manera diàfana. En un seguit d'articles assenyalà que si a l'Europa occidental la Comintern volia ser de masses, havia de guanyar-se l'ala esquerra del centre, fins i tot amb els seus líders. A una conclusió semblant va arribar Thalheimer. La posició d'ambdós es va imposar també a Moscú. Aquest procés pot ser observat en la història de la carta amb la qual el comitè executiu de la IC va reaccionar davant la decisió del congrés de la USPD a Leipzig d'adherir-se a la III Internacional. La proposta original fou elaborada per Zinoviev, el qual, amb dures paraules, va condemnar la política de la USPD durant la guerra i durant la revolució de novembre i va cridar els seus militants obrers perquè entressin al partit comunista alemany. Lenin va considerar aquest procediment massa rígid i es mostrà partidari, en la seva proposta, de fer consultes amb partits com la USPD i la SFIO, i alhora rebutjà la seva admissió a la IC en les condicions en què es trobaven en aquells moments, bo i formulant uns criteris de militància. El text de Lenin es va convertir en la base del contingut final de la carta signada el cinc de febrer del 1920 per Zinoviev. La diferència important entre la proposta de Lenin i la redacció final fou que, si bé Lenin no feia diferències entre els líders de la USPD, la carta anava adreçada precisament contra els seus líders més **dretans**. La formulació sobre els líders dretans, la podem trobar ja en el projecte de directrius elaborades, pel mes de gener, pel secretariat de Berlín de la IC per a l'Europa occidental; els seus col.laboradors en la redacció —si no els seus autors— foren Radek i Thalheimer. No podem excloure que l'iniciador del canvi esmentat en la redacció final de la carta del C.E. de la IC fou Radek, que pel gener del 1920 tornà des d'Alemanya a Moscú.

Quan Radek influí la direcció del partit bolxevic, calia imposar una nova actitud fins i tot entre els membres no russos del Comintern. Això succeí durant la lluita amb el comunisme d'esquerra, menada sobretot amb armes de discussió política, però també amb mesures organitzatives, com la dissolució del buró d'Amsterdam. Els representants del comunisme d'esquerra rebutjaven qualsevol mena de transacció

Radek

amb els partits centristes. En el segon congrés mateix, Wijnkoop i Guilbeaux es mostraren contraris al fet que els delegats de la USPD i de la SFIO hi participessin amb veu consultiva. Quan precisament la presència d'aquestes delegacions —per bé que sense dret a vot— indicava que la IC començava a arrelar entre les masses del proletariat francès i alemany. D'altra banda, en el congrés hi havia la tendència dretana, els portaveus de la qual desitjaven admetre un màxim de membres i líders dels esmentats partits. El seu representant més significatiu fou Serrati, el qual va expressar el desig de veure quasi tota la USPD dins la Comintern. Levi, en aquest sentit, era més moderat i proposà d'evitar mesures organitzatives, deixant per a més tard els problemes relacionats amb els estatuts i l'organització, per dedicar-se preferentment als problemes polítics. Els bolxevics van mantenir una actitud intermèdia: volien negociar amb els partits centristes amb l'objectiu de trencar-los i guanyar-se'n les ales esquerres. Per aquesta raó, Lenin proposà la condició número 20 per ser admès a la IC, la qual establia que els membres dels òrgans de direcció havien d'estar formats per ⅔ de partidaris, abans del II Congrés, de l'entrada en la III Internacional. Zinoviev abocà l'autoritat del Partit Comunista Rus (b) en el problema dels límits de la IC per la dreta, quan en nom seu va declarar: «Per al cas que els nostres companys italians o altres exigissin la unió amb elements dretans (USPD, SFIO-nota de M. H.), el nostre partit prefereix fins i tot quedar-se sol per tal de no unir-se amb elements que considerem burgesos.»

No es tractava només de barrar l'entrada a la IC als elements dretans, sinó de separar-ne els qui ja hi havien ingressat: en la resolució es deia especialment que era intolerable l'existència d'una ala reformista en els partits italià, suec, noruec i iugoslau. En aquest sentit, en primer pla del congrés, hi havia el problema italià, és a dir, l'oposició de Serrati a l'expulsió immediata dels reformistes del PSI.

Les discussions amb les delegacions de la USPD i de la SFIO foren molt dures. Ni Cachin ni Frossard, ni Däumig ni Stöeker no volgueren acceptar durant molt de temps la divisió del seu propi partit, ni la separació dels seus antics companys, principalment Longuet, Ledebour, Crispien. Es trobaven, malgrat això, entre dues pressions. D'un costat, els bolxevics, amb les seves dures condicions i, de l'altre, la militància obrera que urgia l'ingrés a la Internacional Comunista. Ells es veien incapaços de transformar la imatge de la IC —com en un principi havien pensat— i depenia molt d'ells el volum de les masses que arribarien a formar part de la IC en els seus països. El mateix va passar amb el paper d'altres líders: el resultat de la lluita per l'ingrés a la III Internacional hauria estat molt diferent si Frossard, Smeral, Serrati, Adler o Bauer —els quals no estaven gaire lluny de la línia de demarcació que separava la IC del centre— haguessin decidit afirmativament, a l'inrevés de com ho van fer. Només la decisió dels líders, així com la força de la tradició revolucionària i altres específics nacionals, ens poden explicar per què a França —per a qui la guerra havia estat una clara victòria, així com per a la Gran Bretanya o Bèlgica— l'any 1920 va passar a la Comintern un percentatge més gran de socialistes organitzats que no a Alemanya.

Els límits per l'esquerra: el comunisme d'«esquerra», l'anarquisme i el sindicalisme

Si de la USPD, de la SFIO i de la socialdemocràcia txecoslovaca va haver-hi una afluència de masses cap a la Comintern, fou molt més difícil guanyar-se les masses del camp de l'anarquisme i del sindicalisme, on els resultats van ser menys durables i de més poca importància i pes. Tanmateix, en els anys 1919 i 1920 els bolxevics veien aquesta possibilitat almenys amb la mateixa esperança amb què comptaven guanyar-se els obrers dels partits centristes. Mentre que envers els líders socialdemòcrates —i també envers els d'esquerra— hi havia desconfiança a priori, i l'objectiu de les discussions amb ells era de restar-los membres i partidaris, en el cas dels sindicalistes i anarquistes revolucionaris hi veien revolucionaris abnegats, i per això volien guanyar-se per a la Comintern totes les seves organitzacions, incloent-hi els líders.

nous horitzons
nous horitzons

nous horitzons | BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

Nom. Cognoms.....
Domicili.....
Població.....Dte. postal.....
Província.....Professió.....
Desitjo subscriure'm a NOUS HORITZONS *a partir del n*_____
per 10 números amb la tarifa ☐*ordinària: 1.250 pessetes*
Faré l'abonament de l'import per ☐ *d'ajut:* _____*ptes*
☐*Gir postal o telegràfic*
☐*Taló nominal a* NOUS HORITZONS
☐*Domiciliació bancària (ompliu el full adjunt i envieu-nos-el).*
Data *Signatura.*

nous horitzons | BUTLLETI DE DOMICILIACIO BANCARIA

*Nom*_____
Sr. Director de _____
*Agència*_____

*Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta n*_____ *atenguin el rebut que, anualment, els presentarà* NOUS HORITZONS *pel pagament de la meva subscripció.*

Atentament.

Signatura *Data*

A causa d'això, i malgrat la seva intransigència, eren més tolerants, i malgrat que en les discussions amb ells no arribessin a cap acord, seguien demostrant interès per arribar-hi. Si en relació amb el centresquerra el congrés marcà un límit organitzatiu —amb ganes de mantenir el màxim de líders i de membres fluctuants fora de la IC—, el límit establert a l'esquerra era, més que res, programàtic. Als sindicalistes i a les organitzacions semblants se'ls donà veu i vot (veu decisiva) —en contra de les opinions de Radek, Serrati i els delegats polonès i espartaquista—. Les decisions del congrés no limitaven la participació dels comunistes d'esquerra ni dels sindicalistes que tenien en els seus òrgans de direcció líders que —sense dir-ne els noms— no podien ser admesos. La Tercera Internacional formulava pensant en ells un programa i una tàctica, i alhora tractava de guanyar-los, encara que continuessin els desacords en punts conflictius. Ho feia amb l'esperança que els seus punts de vista «esquerrosos» o sindicalistes fossin superats aviat, ja que la convivència de dos corrents tan diferents en una organització centralitzada —amb la mesura de tolerància preestablerta— hauria estat impossible. Per això també en un punt concret s'acaba el caràcter programàtic del límit entre el bolxevisme, per una banda, i el comunisme d'esquerra, el sindicalisme i l'anarquisme, per l'altra. Els partidaris d'aquestes tendències foren admesos per la Comintern amb els braços oberts, però dins de la disciplina havien de sotmetre's a les decisions en què no estaven d'acord. No els quedava altre remei que o bé renunciar a un seguit d'opinions no del tot bàsiques, o separar-se organitzativament de la III Internacional.

Els sindicalistes es varen unir a la Comintern mitjançant el Consell Provisional Internacional de Sindicats. Aquest fou creat immediatament després del II Congrés, i va esdevenir l'embrió de la Internacional Sindical Roja creada un any després. Lozovski va valorar la seva creació com un acord de les tendències comunistes i sindicalistes. La seva coexistència no fou duradora. La CNT —amb l'ala minoritària de la CGT, únic element sindicalista important a la «profintern»— va sortir aviat dels seus rengles. Els sindicalistes revolucionaris francesos, després de l'escissió de la CGT, crearen la CGTU, que el 1922 entrà a la «profintern». Aconseguí la supressió de l'article dels estatuts sobre la representació respectiva dels gremis capdavanters a la IC. Tanmateix, el seu ingrés dins la Internacional Sindical Roja fou el principi del final del sindicalisme revolucionari francès. La CGTU va passar de mica en mica a ser una organització sindical comunista.

La insurrecció armada i el caràcter de masses dels partits comunistes

La discussió sobre l'amplitud de la política militar que havia d'abastar la III Internacional anava d'acord amb el concepte de revolució socialista. Malgrat que la insurrecció armada era fora de dubte, no jugava el mateix paper en el pensament de tots els qui formaven la Comintern. Per als bolxevics, tot el concepte de partit era sotmès al criteri de capacitat d'organitzar i de dur a terme amb èxit la insurrecció. Per als maximalistes italians, la insurrecció era difícilment alguna cosa més que un article de la santa creença. Levi i altres espartaquistes parlaven insistentment de la temença del putxisme, temença pagada, i molt cara, amb experiències, temença que Lenin no expressa abans del 1921, a diferència de Radek. Radek i Thalheimer fins i tot es demanaren si hi havia la possibilitat d'una insurrecció a Occident. Thalheimer escrigué: «No es pot concebre una ràpida victòria armada de les masses del proletariat industrial (...) a Occident.» El pensament de Radek era semblant: «...seria un gran error si la nostra política la dirigíssim cap a un enderrocament immediat de l'enemic. És possible (...) que l'haguem de guanyar assetjant-lo en una lluita de posicions.» Idees semblants no continuaren apareixent. En la imaginació dels comunistes d'esquerra, la revolució proletària havia de ser un acte d'una consciència molt elevada i d'una avantguarda numèricament feble. La revolució d'octubre era obra de l'avantguarda. Els bolxevics, tanmateix, no remarcaven la seva limitació numèrica, sinó més aviat la necessitat d'un suport de masses (no només del proletariat, sinó també dels camperols), però no amagaven que, en certs moments de la revolució —abans de conquerir el poder i després—, els revolucionaris poden estar abonats sovint per la minoria (encara que forta) de la classe obrera. Només en el III Congrés, després de les experiències de l'acció de març a l'Alemanya central, apareix a la resolució la tesi sobre «adquisició d'influències predominants damunt la majoria de la classe obrera» com una de les tasques més importants de la IC.

En els mesos següents al II Congrés, quan es van fer les discussions sobre les 21 condicions d'admissió, es va decidir si les seccions de la Tercera Internacional serien de masses, dèbils, o purament grups propagandístics. I no es tractava només d'una decisió de curta durada. En tot el període d'entreguerres, només a Espanya i Àustria els febles partits comunistes arribaren a ser influents.

nous horitzons

NÚMEROS ENDARRERITS

Nº 33. Els comunistes i el parlamentarisme. *Joaquim Sempere.*
La Carta 77.

Nº 34. Jordi Pujol i el futur de Catalunya. *Joaquim Sempere.*
La "comissió Trilateral" i la nova estratègia imperialista. *Antoni Domènech.*

Nº 35. La crisi de l'estat unitarista a Espanya. *Antoni Montserrat.*
Notes sobre la concepció del partit en Gramsci. *Maxim Loizu.*

Nº 36. Sobre la tradició comunista i la seva vigència. *Joaquim Sempere.*
Autonomia i Constitució. *Rafael Ribó.*

Nº 37. La política marxista, és conscientment cultura? *Alfons Comin.*
El PSUC i la formulació d'una política lingüística democràtica. *Francesc Vallverdú.*

Nº 38. El IV Congrés del PSUC i la seva relació amb els congressos anteriors. *Gregori López Raimundo.*
Sobre la dictadura del proletariat. *Joaquim Sempere.*

Nº 39. Un debat per iniciar: partit i sindicat. *Jaime Aznar.*
Partit de govern i de lluita. *Gianni Cerveti.*

Nº 40. L'ocasió perduda de Jorge Semprún. *La redacció de N. H.*
Objectius per una política territorial per a Catalunya. *Marçal Tarragó.*

Nº 41. Cultura i lluita pel socialisme. *Joaquim Sempere.*
Eleccions sindicals, democràcia obrera i lluita de classes. *Josep M. Rodríguez Rovira.*

Nº 42. Partit, sindicat i socialisme. *Bruno Trentin.*
La primavera de Praga. *Conversa amb Jiri Pelikan.*

Nº 43. 1968, amb la perspectiva de deu anys. *Francesc de Carreras.*
Les dones no es resignen. *Laura Tremosa.*

Nº 44. Notes sobre la democràcia interna als partits comunistes. *Rafael Ribó.*
B. Brecht, el feixisme i la llibertat d'expressió. *Feliu Formosa.*

Nº 45-46. Poders locals: comunistes i gestió pública *Jordi Borja.*
L'eurocomunisme i l'actual etapa d'acumulació de forces. *Joaquim Sempere.*

Nº 47-48. Número especial dedicat al:
Fet nacional i Països Catalans.

Nº 49-50. Del consens com hegemonia: l'estratègia gramsciana. *Christine Buci-Glucksmann.*

Nº 51. L'espai polític dels comunistes. Implantació i resultats electorals a Barcelona el 1977. *Joan Gay.*
Tendències del comunisme europeu i nova cultura. *Antoni Tàpies.*

Nº 52. Sobre el partit dels comunistes de Catalunya. *Entrevista amb Antoni Gutiérrez Díaz.*
Dona i violència. *Tertta Eskelinen.*

Nº 53. Algunes observacions sobre l'acció sindical en els serveis públics. *Josep Lluís López Bulla.*
La família en la societat del benestar. *Agnès Heller.*

Nº 54. Vagues i eleccions. *Jaime Aznar.*
La immigració a Catalunya. *Gregori López Raimundo.*

Nº 55. Fets nacionals i Estat espanyol avui. *Entrevista amb Pierre Vilar.*
Avortament: un debat que comença. *Teresa Pàmies.*

Completeu la vostra col.lecció de NOUS HORITZONS
fent una comanda
dels números endarrerits que us falten
a Vallespir, 171, Barcelona-14

PREUS ESPECIALS PER ALS NÚMEROS ENDARRERITS

Nº 33-43 (ambdós inclusiu): 35 ptes.
Nº 51-52-53-55: 50 ptes.
Nº 54: 75 ptes.
Nº 45-46/49-50: 100 ptes.
Nº 47-48: 125 ptes.

Demaneu l'índex amb la relació de tots els articles publicats a "Nous Horitzons"

nous horitzons

125.- PTES.